

1975
 GEGUŽĖS
 Nr. 5

KARYS

KARYS

1975
Nr. 5 (1512)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIONAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

L. Tamošaitis — Gen. M. Rėklaitis kalba gen. P. Plechavičiaus minėjime	viršelis
A. Budreckis — Kunigaikštis Dangirutis	161
Gen. M. Rėklaitis — Minint gen. P. Plechavičiaus metinę mirties sukaktį	163
Paulius Jurkus — Vieno pavasario vėjas	168
P. Būtėnas — Tautovardis Lietuva	169
J. Petrauskas — Karys neprikl. atkovojojimo laikais	172
O. Urbonas — Didžioji provokacija	177
J. Gediminėnas — Pesimizmo ir apatijos šešėliuose III	179
TREMTIES TRIMITAS	183
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	194
KARINĖS ŽINIOS	195
KRONIKA	197

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasilitnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1512)

GEGUŽĖS — MAY

1975

KUNIGAİKŠTIS DANGIRUTIS

ALGIRDAS BUDRECKIS

Jau XII amžiaus viduryje lietuvių kariaunų vadai buvo tapę tikri kunigaikščiai, kurie valdė tam tikras lietuvių sritis. Henrikas Livonietis savo kronikoje juos vadino *principes ac seniores* (t.y., kunigaikščiai ar vyresnieji). XII amžiaus pabaigoje Kalavijuočių ordinas įsitvirtino latvių žemėse ir ketino užgrobti dar ir kaimyninius plotus, t.y., lietuvių ir gudų žemes.

Polocko, Gercikės ir Kukenoizos gudai kunigaikščiai žiūrėjo į Kernavės valdovą Rimgaudą bei į kitus lietuvius kunigaikščius, kaip į sąjungininkus prieš bendrus priešus, kalavijuočius. Rimgaudo amžininkas Dangirutis buvo vienas galingiausių lietuvių kunigaikščių prieš Lietuvos vieningos valstybės susikūrimą.

Apie Dangirutį teišliko maža istorinių žinių. Vienintelis šaltinis apie jį yra Henriko Livoniečio kronika (*Henrici Chronicon Lyvoniae*, kurią suredagavo G. Pertz serijoje *Monumenta Germaniae historica*, Tomas XXIII, 1974). Jo vardo lytis irgi nėra aiškiai nustatyta, vienur rašoma Daugirutis (Daugeruthe), kitur Dangerutis (Dangeruthe). Težinome, tačiau, kad istorinis Dangirutis gyvenęs XII a. gale ir XIII a. pradžioje. Jis buvo vidurinės Lietuvos galiūnas (*potentior de Letthonia*). Į jo valdomą sritį įėjo dar ir sėlių žemės. Sėliai buvo pereinamoji tarp lietuvių ir latvių gentis. Tad galima sakyti, kad į Dangiručio valdas įėjo dabartinių Biržų, Rokiškio, Zarasų ir Brėslaujos apskričių plotai.

Matyti, kad Dangirutis buvo narsus karžygis; jis pasižymėjo latvių, estų ir rusinų gyvenamų žemių puldinėjimais. Vadinas, jis priklausė prie tų Lietuvos karžygių, kaip antai Žvelgaitis,

Algimantas, Rimgaudas ir kiti, kurie suruošdavo plėšiamuosius žygius į rytus. Kalavijuočių ordino agresijos pavojus skatino lietuvius ir gudus ieškoti susitaikymo. Padauguvio gudai ir Dangirutis kovojo prieš Livonijos riterius. 1203 m. Gercikės kariuomenė drauge su Dangiručiu puolė Rygą. Ir vėliau lietuvių bei gudų žygiai kėlė baimės Rygai.

1209 m. Dangiručio duktė, kurios vardas neišliko istorijoje, ištekėjo už Gercikės (arba Jerisiko) kunigaikščio Visvaldžio. Visvaldis arba Vsevolodas šiomis vedybomis buvo apsaugojęs savo Dauguvos dešiniojo kranto kunigaikštiją nuo lietuvių puldinėjimų. Bet tuo pat metu Visvaldis pasidarė visiškai priklausomas nuo uošvio. Visvaldis leido lietuviams keltis per Dauguvą ir turėjo juos aprūpinti pašaru ir maistu, o kartais net ir kelią rodyti, kai Dangirutis žygiavo plėšikavimo tikslais į Latviją, Estiją ir Rusiją. (žr. Ignas Jonynas, "Daugirutis", *Lietuviškoji Enciklopedija*, VI, Kaunas, 1937, eilė 108). Gercikės Visvaldis buvo aršus ordino priešas. Kaip Dangiručio žentas, jis pasidarė savas ir dažnai vadovavo lietuvių kariaunai. Kaikurių istorikų manoma, jog šis Visvaldis ar Vsevolodas buvo Smalensko kunigaikščio Mstislavo Rostislavovičiaus sūnus.

Dangiručio gyvenimo reikšmingiausias momentas savo tragizmu ir savotišku divyriškumu buvo 1213 metai. Henriko Livoniečio kronikoje yra gana suglaustas ir smulkmenomis skurdus jrašas, būtent:

1213 Daugeruthe, ducis Wissewalde socer, ad regam Novogardae it, pacis cum eo foedera componens. In reversione sua captus est s fratibus ord. et in Wenden ductus est. Ibidem quidam lithuani

(de Letonia) sf eum veniunt. Post hoc Daugeruthe gladio se confodit. (žr. Heinrici *Chronicon Lyvoniae*, psl. 285).

1212 m. Naugardo kunigaikštis Mstislavas suderino savo karo žygį prieš kalavijuočius su lietuvių veiksmais Padauguvėje. Matyt, kad šitie bendri karo veiksmai davė Dangiručiui mintį susitarti su Didžiuoju Naugardu kovoti bendrai prieš vokiečius ir juos išvyti iš Livonijos. Tokių planų jau buvo nekartą anksčiau iškelta lybių ir net kuršių tarpe. 1213 m. pats Dangirutis su daugybe dovanų nuvyko pas Naugardo kunigaikštį Mstislavą ir su juo sudarė draugingumo sutartį. Yra keista, tačiau, kad Naugardo metraščiai šios sutarties visai nemini. Mūsų šaltinis yra tik ordino metraštininkas Henrikas Livonietis.

Šioje pirmoje žinomoje Lietuvos-Naugardo sutartyje slypėjo grėsmė ordinui, todėl Livonijos riteriai kėsinosi suimti Dangirutį. Grįždamas Lietuvon iš Naugardo, Dangirutis pakeliui buvo vo-

kiečių kalavijuočių užpultas. Kardininkai išpiovė jo palydovus ir kunigaikštį paėmė nelaisvėn. Nuvežtas į ordino Cesio (Vendeno) pilį, jis buvo laikomas surakintas. Matyt, vokiečiai norėjo iš lietuvių didelės išpirkimo sumos. Tam tikslui jie nusiuntė savo greitininkus su išpirkimo sąlygomis į Dangiručio pilį.

Netrukus atvyko Cesin Dangiručio aplankyti jo bičiuliai bajorai, bet jie vokiečių reikalaujamos sumos neatvežė. Nežinia, apie ką buvo kalbėta. Ar jo bajorai užsispyrę pranešė savo kunigaikščiui, kad priešui nesumokėsią jokių išpirkimo duoklių, o gal pats Dangirutis jiems liepė nieko nesumokėti priešui. Jiems atsisveikinus, Dangirutis, nebenorėdamas daugiau kankintis ir netikėdamas galėsiąs išsivaduoti, nutvėręs sargo kardą nusizudė. Tokiu būdu žuvo narsus karžygis, kuris pagal senovės lietuvių paprotį verčiau sau galą padarė, nebūdamas linkęs priešui padėti ar vergauti.

O šventos, palaimintos valandėlės, kupinos malonios motinos meilės. Ar ne jūs padarėte mane geresniu negu aš buvau?! Ar ne jūsų šviesa įkrito į mano sielą ir amžinai ją sušildė, išmokė mylėti visa kas meilės verta, ir atleisti skriaudas žmonėms, nežinantiems jos palaimingos įtakos.

Levas Tolstojus

MAMYTEI

*Tau įteikiu šią gėlytę
Ir šakelę šią ievos.
Teprimins jos tau, mamyte,
Žalią lauką Lietuvos.*

Al. Baronas

K. Šimonis, Lietuvių pilis

MININT GEN. POVILO PLECHAVIČIAUS METINĘ MIRTIES SUKAKTĮ

(Gen. M. Rėklaičio kalba pasakyta balandžio 27
d., Kultūros Židinyje, Brooklyne)

Mums visiems žinoma, kad kiekvienas, žengdamas žemės gyvenimo keliu, visada palieka savo pėdsakus. Vienų jie greit užmiršimo dulkmėmis apnešami, kitų — įsibrėžia į tautos neužmirštamą istorijos lapus. Pastarųjų tarpe yra ir Povilo Plechavičiaus žygiai ir darbai, skirti savo tėvynei ir tautai.

Norint, bent trumpai, apibūdinti generolo veiklą, reikėtų gal kelių valandų, kas būtų nesuderinta su šios akademijos programa. Tad lai man bus leista nusakyti sutrauktai, be komentarų, jo vien karinės karjeros karininko ir vado gyvenimo tik atskirus fragmentus, kad išryškintum jo darbų ir veiksmų reikšmę ir prasmę.

KARINĖS KARJEROS PRADŽIA

Karinė Povilo Plechavičiaus karjera prasidėjo dar prieš I Pasaulinį karą. Į karą jis išėjo kavalerijos karininku. Likimo jam buvo lemta dalyvauti kovose su vokiečiais, austro-vengrais ir Kaukaze su turkais. Kovose tris kartus buvo sužeistas. 1918 m. pirmoje pusėje kovojo prieš bolševikus Rusijos pilietiniame kare. Tad I Pasaulinis karas jam buvo geriausia praktiška karo mokslo mokykla.

POVILAS PLECHAVIČIUS LIETUVOJE

Lietuvon P. Plechavičius sugrįžo 1918 metais rudenį ir apsigyveno savo gimtinėje Žemaitijoje, Sedos-Mažeikių padangėje. Tuo laiku Lietuvoje viešpatavo žiauri vokiečių okupacija, kuri gyventojų reikalais visiškai nesirūpino. Krašte plėtėsi plėšimai, teroras, žudymai. Daugumoje plėšikų bandas sudarė pabėgę iš Vokietijos rusai belaisviai ir vietos kriminalinis elementas. Iš Rusijos su tremtiniais grįždavo ir komunistų parengti agentai, veikėjai komunistai su uždaviniais organizuoti neramumus ir steigti revoliucinius komitetus. Jų visų bendra veikla ypač pasireiškė Šiauliuose ir šiaurės vakarų Žemaitijoje. Tuo laiku Lietuvos vyriausybė neturėjo jokios fizinės galios, nes neturėjo nei kariuomenės, nei policijos, nei ginklų. Bet viso krašto laimei, įvairiose Lietuvos vietose atsirado atskiroi asmenybės,

bemaž išimtinai iš Rusijos sugrįžę karininkai, kurie savo atsakomybe, atskirose vietose, ėmėsi iniciatyvos patikrinti gyventojų saugumą ir lietuvių organizuojamų savivaldybių veiklą. Įdomu, kad žymiausi partizaninių veiksmų centrai buvo Šiaurės Rytų Lietuvoje ir Šiaurės Vakarų Žemaitijoje.

Žemaitijoje iniciatyvos ėmėsi Povilas Plechavičius. Jo veiklos sritis buvo: Seda, Mažeikiai, Tirkšliai ir sritis Telšių link. 1919 m. pradžioje bolševikams veržiantis Lietuvos gilumon, jų II Internacionalinė šaulių divizija per Šaulius, Mažeikius buvo nukreipta Rytprūsių link. Vokiečiai pajuto pavojų pačiai Vokietijai ir pradėjo telkti savo pajėgas prieš bolševikus. Tuo tarpu, bolševikams artėjant prie Šiaulių, vietos komunistai, su vokiečių spartakininkų parama, nuginklavo vokiečių karo komendantūrą. Nuginklavime dalyvavo ir to laiko lietuvių milicijos vadas, kuris, perėjęs rusų bolševikų pusėn, Šiauliuose suorganizavo lietuvių šaulių pulką ir tapo jo vadu. Įsisteigusios vietos lietuvių administracijos veikla buvo paraližuota. Viešpatavo plėšimai, žudymai, baimė. Teroras plėtėsi vis žiauresnėmis formomis. Tai pragaištingai veiklai kelią pastojų Povilas Plechavičius. Jis savo atsakomybe ir iniciatyva steigė raitųjų ir pėsčiųjų partizanų būrius, juos ginkluodavo ir pamokydavo kovos veiksmų. Būriai greit atsirado Sedoje, Židikuose, Tirkšliuose ir kt. Didelę vertę turėjo judrūs raitieji būriai.

Apie Sedos srities partizanų ir jų vadą 1919 m. Kaune sklido įvairiausių gandų apie kaltų ir nekaltų žmonių persekiojimus ir net žudymus. Advokatas R. Skipitis, tuo laiku Kauno Apygardos Teismo gynėjas, vykdamas į Kauno Apygardos teismo sesiją Kretingon, Krašto Aps. ministro raštu buvo įgaliotas, be kitų, aplankyti P. Plechavičių, patirti jo veiklą. ("Lietuvą statant").

P. Plechavičiaus darbų vaizdingumui čia pateiksiu tik vieną R. Skipičio knygos citatą, būtent: (pasakoja vietos gyventojas) "... kas čia buvo šių metų pradžioje, kai bolševikų gaujos buvo užplūdę Žemaitiją, tai sunku ir apsaityti. Apskričiuose ir valsčiuose įsteigė savo komitetus,

Gen. P. Plechavičiaus pagerbime giminės ir prelegentas. Iš k. dr. P. Legeckis, dr. R. Legeckis, P. Balandienė — generolo sesuo iš Detroito, svečias kalbėtojas gen. M. Rėklaitis, iš Čikagos, E. Legeckienė — generolo sesuo. L. Tamošaičio nuotr.

o jų ginkluoti kariai plėšė ir terorizavo gyventojus. Tik toks vyras kaip Plechavičius ir sugebėjo organizuoti partizanus kovai su bolševikais, nes į pavojingiausius žygius ne kitus siuntė, bet pats pirmas ėjo... Nėra jokios paslapties, kad buvo ir sušaudytų... o artimiesiems jie buvo nekalčiausi žmonės. Aš galiu pasakyti, kad nei vieno nekalto žmogaus nei Plechavičius, nei jo vyrai nėra sušaudę. Jei mes jų nebūtume šaudę, tai šiandien Žemaitijoje turėtume bolševikų valdžią su plėšimais ir žmonių šaudymais... Anarchijoje įvesti tvarką tai nėra juokų darbas... Tik kieta Plechavičiaus ranka davė ramybę ramiems gyventojams ir sudarė sąlygas organizuoti Lietuvos valdžios aparatą ir šiame Žemaitijos kampe..."

Vokiečiams išmušus bolševikus iš Mažeikių, kur puolime aktyviai dalyvavo ir Plechavičiaus partizanų rinktinė ir pasistūmėjus toliau į rytus, P. Plechavičius oficialiai buvo paskirtas Sedos-Mažeikių aps. karo komendantu.

P. PLECHAVIČIUS KARIUOMENĖS EILĖSE

1919 metais, rudenį, jau kapitono laipsnio, P. Plechavičius buvo perkeltas į 5 pėst. DLK

Kęstučio pulką, kuriame jam teko vadovauti III batalionui. 1920 m. rugsėjo mėn. 5-jam pulkui teko sunkiai kovoti su lenkais Seinų rajone. Daug gražių heroiškų epizodų užsiliko iš šių kovų. Tačiau kpt. P. Plechavičiaus charakteristikai kaip vado ir kovotojo, manau, pakaks žodžių tuo laiku buvusio jo pulko vado, dabar gen. št. plk. K. Škirpos išsakytų kautynių aprašymuose jo veikale "5 pėst. DLK Kęstučio pulko kovos ties Seinais 1920 m.", p. 102, apie Pulkotų mūšį: "Šiose kovose pačią sunkiausią naštą teko išnešti III bataliono vadui kpt. P. Plechavičiui. Jis netik turėjo stiprią ranką palaikyti batalione tvarką ir kovos drausmę, bet pats niekur nepasirodydavo be šautuvo ant peties, lyg eidamas į kokią medžioklę..."

Už atsižymėjimus kovose P. Plechavičius buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus 5 laipsnio ordinu su kardais.

1921 m. P. Plechavičius skiriamas 1-mo husarių pulko vadu. Mūsų garbingieji husarai karo metu neveikė, kaip kovos vienetas, bet buvo išskirstyti prie pėstininkų pulkų, kur daugiausia vykdė žvalgybos bei ryšių uždavinius, tad suprantama, kad karinė drausmė ir husariška kovos dva-

sia nebuvo reikiamoje aukštumoje. Čia irgi buvo reikalinga kietoji ranka.

1924 m. P. Plechavičius baigė Aukštuosius Karininkų kursus ir 1926 m., Čekoslovakijoje, Pragoje — Karo akademiją. Grįžęs Lietuvon buvo paskirtas Aukštųjų Karininkų kursų lektorium.

1926 METŲ GRUODŽIO 17-JI

1926 m. gruodžio 17 d., vykstant kariniam perversmui, gen. št. mjr. Povilas Plechavičius buvo pakviestas tam perversmui vadovauti. Jo garbei tenka pasakyti, kad valdžios jis netroško. Sukilimo žengtas žingsnis turėjo būti įvykdytas. Tačiau tuo kritišku momentu jis dėjo visas pastangas, kad galimai greičiau valdžia pereitų į civilių rankas. Tas ir buvo atsiektas, nes tą patį gruodžio 17 dieną, vakare, visoms karinėms įguloms buvo pranešta, jog valdžią perėmė Antanas Smetona ir Augustinas Voldemaras. Slėgusi įtampa iš karto atslūgo. Gen. št. mjr. P. Plechavičius buvo paskirtas Generalinio Štabo Valdybos viršininku, o 1927 m. rugpiūčio 9 d. — Vyriausio Štabo viršininku. 1929 metais vasario 13 d. jis išėjo į atsargą ir buvo pakeltas į generolo leitenanto laipsnį.

VOKIEČIŲ OKUPACIJOS LAIKOTARPIS

1943 m. vokiečių skaudus pralaimėjimas prie Stalingrado palaužė vokiečių armijų nenugalimumo mitą. Bolševikai, nepaprastai stipriai apsiginklavę, sumaniai naudodami vokišką sparnų apsupimo taktiką, sėkmingai vokiečius vertė gintis ar trauktis vakarų link. Greta frontaliųjų veiksmų bolševikai rūpestingai stiprino savo partizaninius desantus vokiečių užnugaryje. Gi vokiečių okupacinė valdžia labiausiai buvo susirūpinusi tik "karo grobiu" ir viskuo, kas tą grobį galėjo atstoti, į priešų partizanų stiprėjimą kreipė maža dėmesio. Nuo partizanų juk kentėjo ne okupantas, bet vietos gyventojai. Gyvenimas Lietuvoje darėsi sunkiai pakeliamas. Tokiomis aplinkybėmis susiklojus, tarimasis su vokiečiais buvo neišvengiamas, nes be jų sutikimo ir paramos, neturint nei ginklų, nei reikalingų priemonių, kova su banditizmu buvo neįmanoma.

Po ilgų derybų su vokiečiais, kuriose nuo pirmų dienų teko dalyvauti ir gen. Plechavičiui, 1944 m. sausio pabaigoje susitarimą vokiečiai patvirtino raštu ir SS gen. Harm parašu. Buvo sutarta steigti Lietuvos Vietinę Rinktinę (Litau-

Gen. M. Rėklaitis (viduryje) New Yorke ramovėnų sk. valdybos narių tarpe. Iš k. J. Liaukus, J. Rūtenis — vald. pirm., Z. Raulinaitis ir V. Savukynas. L. Tamošaičio nuotr.

scher Sonderverband), kurios vadas — gen. Plechavičius. Čia galima paminėti šiuos žinomus susitarimo punktus:

— LVR uždavinys — kova su banditais. Kitiems tikslams nenaudojama.

— Visi LVR daliniai tiesioginiai priklauso LVR vadui ir vykdo jo ir jo štabo įsakymus.

— LVR veikimo plotas — Lietuvos teritorija.

— Steigiama 10 batalionų po 500 žmonių. Vėliau batalionų skaičius gali būti padidintas.

— Ginklus ir aprangą duoda vokiečiai.

— Maistu ir alga rinktinės kariai aprūpinami tokiomis pat sąlygomis, kaip vokiečių kariuomenė.

— LVR formuojama iš savanorių.

Lietuviams atrodė, kad susitarimas visai priimtinas ir buvo lietuvių remiamas, nes gen. P. Plechavičius derybų metu palaikė ryšius su partijų atstovais. Tačiau kilo nemažai ir abejonių. Tas abejones ryškiai pabrėžė plk. Oskaras Urbonas pasikalbėjime su gen. P. Plechavičium, kai Urbonas buvo pakviestas LVR štabo viršininko pareigoms. Plk. Urbono žodžiai: “Žinok, generole, kad mudu abudu pateksime koncentracijos stovyklon, nes esu įsitikinęs, jog vėliau vokiečiai iškels mums tokius reikalavimus, kurių išpildyti mes negalėsime”. Nuojauta buvo pranašinga.

Vokiečiai nepaprastai nustebo LVR steigimo sėkmingumu. Per 10 dienų įsiregistravo virš 19,000 savanorių. Tolimesnė registracija buvo sustabdyta. Vokiečiai, pamatę šaukimo pasisekimą, norėjo išnaudoti padėtį ir gauti kuo daugiausia darbininkų savo pramonei ar savo kariuomenės retėjančioms gretoms papildyti. Ir gen. komisaras pareikalavo likutį užsiregistravusių savanorių perduoti jo dispozicijon. Čia gen. P. Plechavičiui vėl naujas galvosūkis. Laikydamasis susitarimo, atiduoti, kad ir dalį savanorių nesutiko, bet išsuderėjo steigti jau 13 batalionų po 750 vyrų. Savo ruožtu, iš Rygos SS gen. Jeckeln reikalavo 70,000 duoti vokiečių aviacijai, bet gen. P. Plechavičius apie tai ir galvoti nenorėjo. Įtampa kasdien didėjo.

Kovo 22 d. Šiaurės fronto vadas feldmaršalas Model, per vokiečių komendantą Lietuvai, gen. Just'ą, pakvietė gen. P. Plechavičių atvykti į jo būstinę. Ten Model paprašė duoti 9,000 karių aviacijai. Tie kariai pakeistų Lietuvos teritorijoje esančius vokiečių karius. Gen. P. Plechavičius neatsisakė, tik priminė, kad sunkiomis sąlygomis jis formuoja LVR... Darbas eina sunkiai, nes nėra žadėtų ginklų ir aprangos. Tokiu būdu P. Plechavičius išvengė tiesioginio įsipa-

reigojimo savo žmonių atžvilgiu, bet LVR aprūpinimas žymiai pagerėjo.

Tačiau Kaune gen. P. Plechavičiaus laukė daug rimtesnė problema. Gen. komisaras Renteln ir SS gen. Jeckeln, pažadėję aprūpinti tik 13 batalionų, pareikalavo paskelbti visuotinę jaunų vyrų mobilizaciją. Sužinojęs apie tai, gen. Plechavičius įsakė palikti tik tiek karių, kiek reikalinga 13-kai batalionų, o visus kitus, ypač mokyklinio amžiaus jaunimą, skubiai paleisti neribotų atostogų. Tokiu būdu jokių likučių vokiečių aviacijai ir pramonei nebeliko. Liko mobilizacijos problema. Po ilgesnių derybų dėl mobilizacijos kalbos teksto, jo cenzūravimų, galop, gegužės 8 d., per Kauno radiją, pasigirdo gen. P. Plechavičiaus kalba. Kalba buvo anemiška, Plechavičiaus būdai neįprasto tono ir efekto nesudarė. Iš kalbos perdavimo gyventojai suprato, jog tai priverstinė kalba ir į ją nereagavo. Paskelbtoji mobilizacija baigėsi visišku fiasko.

Apie gegužės vidurį įtampa su vokiečiais pasiekė savo aukštumą. Vokiečiai nutarė LVR likviduoti, karius suimti ir perduoti karo aviacijai, o LVR štabą suformuoti iš kitų asmenų. Gegužės 15 d. SS gen. Jeckeln iškvietė į SS policijos štabą Kaune gen. P. Plechavičių ir plk. O. Urboną ir ten juos areštavo. Lygiagrečiai buvo suimti rinktinės štabe tą dieną dirbusieji karininkai. Batalionai buvo apsupti šarvuočių dalinių. Tik kai kuriuos batalionus pavyko įspėti apie pavojų ir jų dauguma vyrų išsibėgiojo. Kitus suėmė ir perdavė vokiečių aviacijai.

Suimti karininkai gegužės 16 d. autobusu buvo išvežti į Latviją ir po kelių dienų uždaryti koncentracijos stovykloje Salaspilyje, atskirame nuo kitų ir atskirai aptvertame barake. Barakas turėjo specifinę koncentracijos stovyklų požymį: jame veisėsi daugybė blakių. Gen. P. Plechavičius, pamatęs karininkų nepakenčiamas gyvenimo sąlygas, protesto ženklan paskelbė bado streiką. Stovyklos viršininkui vokiečiui generolo atkalbėti nuo streiko nepavyko, nes vokiečių elgesys su karininkais prieštaravo tarptautinei konvencijai. Net rinktinės karininkai kiekvienas atskirai raštu prašė generolo bado streiką nutraukti. Į trečią badavimo dieną gen. P. Plechavičius iš stovyklos buvo išvežtas, būk į ligoninę. Išvažiuodamas, savo karininkams pasakė, kad nuo dabar bado streiką nutraukia. Po šio incidento stovykloje likusių karininkų būvis žymiai pagerėjo.

Stovykloje gen. P. Plechavičius laikėsi ramiai, nusiminimo ar depresijos nerodė. Priešingai, visus kitus ramino ir drąsino. Griežtai uždraudė politikuoti, nes tai ardė vienybę. Draudė pabė-

gimus, nes jie galėjo sukelti vokiečių saugumo represijas prieš likusius.

Tai taip tragiškai baigėsi LVR egzistencija ir jos vado gen. P. Plechavičiaus pastangos, darbai ir pasiaukojimas sunkiu metu padėti savo kraštui ir tautai.

Gen. P. Plechavičiaus karinės karjeros etapai Lietuvos karo istorijoje palikuonims liks šviečiančiu ir skatinančiu tėvynės meilės ir jai pasiaukojimo pavyzdžiu.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Į JAV gen. P. Plechavičius atvyko 1950 m. ir pastoviai įsikūrė Čikagoje. Dėl jo veiklos šiame krašte gal ir nereikėtų kalbėti, nes visi su juo, dažniau ar rečiau, susitikdavome. Jis pats ne kartą lankydavosi įvairiose vietose, darydavo pranešimus, tad ir jo veikla mums gerai žinoma. Šiandieną bus prasminga čia tik atžymėti svarbesnius darbus, kurie, jam vadovaujant, buvo atlikti, ar ir toliau vykdomi, jam pasitraukus iš vadovybės.

Prie šių darbų tenka pirmiausia priskirti generolo aktyvumą, steigiant "Lietuvių Karių Sąjungą RAMOVĖ". Ją 1956 m. inkorporavus, ji tapo pavadinta "Lietuvių Veteranų Sąjunga Ramovė" — "Lithuanian Veteran Association RAMOVĖ". 1950 m. balandžio 2 d. per šios sąjungos steigiamąjį susirinkimą, generolas buvo išrinktas į pirmąją sąjungos centro valdybą, ir jis jai pirmininkavo net 9 metus. Jam vadovau-

jant, veteranų sąjunga sustiprėjo, subrendo, savo skyriais išsiplėtė po visą vakarų pasaulį, kur tik buvo susibūrę Lietuvos kariai. Savo veiklą grindė gražiu susiklausymu ir aktyvumu bendroje lietuviškoje politinėje ir kultūrinėje srityje. Tuo visuomenėje įgavo rimtą pasitikėjimą ir teigiamą įvertinimą.

Toliau buvo atkurti kariuomenės metinių sukakčių minėjimai, o minint kariuomenės 40-ųjų metų sukaktį buvo padarytos pastangos bent iškilmių metu minėjimo dalį perkelti į amerikiečių tarpą. Tie nedrąsūs bandymai sėkmingai buvo pravesti Čikagoje — Illinois sostinėje Springfielde, Clevelande ir ypač sėkmingai Baltimorės skyriaus iškilmėse.

1958 m. pradžioje buvo paskirta komisija paruošti Lietuvos nepriklausomybės kovų aprašymą, o tais pat metais, kariuomenės šventės proga, prie Čikagos Čiurlionio meno galerijos buvo atidarytas Lietuvių Laisvės Kovų Muziejus. Tais pat metais prie Centro Valdybos buvo sudarytas komitetas pastatyti paminklą Žuvusiems Dėl Lietuvos Laisvės.

Ši trumpa darbų apybraiža rodo, jog a.a. gen. P. Plechavičius ir tremties gyvenimo sąlygose buvo įsijungęs į lietuviškąjį gyvenimą ir, iki sveikata leido, visomis išgalėmis ir autoritetu daug laiko ir darbo įdėjo į LVS Ramovės ugdymą ir stiprinimą. Ne veltui 1962 m. Visuotinis Sąjungos skyrių atstovų suvažiavimas gen. P. Plechavičių išrinko Sąjungos garbės nariu.

AKADEMIJA GEN. POVILO PLECHAVIČIAUS ATMINIMUI

Balandžio 27, sekmadienį, 4 v. popiet Kultūros Židinio mažojoje salėje ramovėnai surengė akademiją gen. Povilui Plechavičiui pagerbti. Žmonių atsilankė per 100. Buvo atvykusių ir iš Conn. vietovių. Iš Detroito buvo atvykusi velionio sesuo Balandienė.

Ant juodo skydo buvo pakabinta V. Maželio daryta generolo nuotrauka, papuošta auksine šakele, vyčio kryžiumi, Gedimino stulpais ir dideliu gėlių krepšiu. Minėjimą pradėjo ramovėnų pirmininkas Jonas Rūtenis. Jis ir vadovavo visai programai. Pirmas kalbėjo Kario redaktorius Zigmas Raulinaitis. Jis ryškino komunistinį pavojų, kaip žūsta vienas kraštas paskui kitą, kaip prieš tą komunistinę kovą gen. Plechavičius.

Po jo trumpos kalbos K. Motuzas perdavė gen. Plechavičiaus kalbą, kuri buvo pasakyta 1944 balandžio 30 per Kau-no radiją, steigiant Lietuvos rinktinę. Perduota buvo tik tos kalbos dalis, tik

pradžią, nes pati kalba yra ilgoka.

Apie gen. Plechavičiaus karinę karjerą kalbėjo svečias iš Čikagos gen. Mikas Rėklaitis. Jis palietė velionio karinę tarnybą pirmojo pasaulinio karo metu, paskui jo veiklą Sedoje ir Mažeikiuose, jo žygius laisvės karuose ir tarnybą Lietuvos kariuomenėje, vadovavimą sukilimui ir paskui vokiečių okupacijos metais jo Vietinės Rinktinės steigimą, jo pastangas apginti karius nuo vokiečių, jo areštą. Pabaigoje buvo paliesta jo veikla Čikagoje, kaip jis organizavo ramovėnus ir kaip pirmininkavo centro valdybai, kas tuo metu buvo padaryta.

Paskaita užtruko apie pusę valan-

dos. Pabaigai buvo pakviestas Paulius Jurkus. Jis paskaitė apybraižą, kaip 1944 kovo mėnesį į vysk. Borisevičiaus ingre-są Telšiuose atvyko gen. Plechavičius, kokį padarė žmonėms įspūdį, kaip jis ėjo pasveikinti naujojo vyskupo.

Tuo skaitiniu ir buvo baigta truputį daugiau nei valandą trukusi akademija, kuri visiem paliko gerą įspūdį. Toliau buvo vaišės — pabendravimas. Žmonės dar ilgai šnekučiavosi prie stalų, stalių. Visi buvo pavaišinti vynu, kava, pyragaičiais, įvairiais užkandžiais. Už vaišės svečiai ir dalyviai liko dėkingi p. E. Legeckienei-Plechavičiūtei, kuri jas suruošė.

(p.j.)

A. A.

Pulk. KAZIUI LABUČIUI

mirus, jo žmoną Marytę, dukrelę Daivą su šeima ir sūnų
Vydą ir gimines širdingai užjaučia

Alfonas ir Donata SAMUŠIAI

Vieno pavasario vėjas

PAULIUS JURKUS

(Apybraiža, skaityta gen. P. Plechavičiaus minėjime 1975 balandžio 27 Kultūros Židinyje, Brooklyne)

Tai atsitiko 1944 metų kovo mėnesį. Telšių katedroje vyko vyskupo Vincento Borisevičiaus ingresas. Tai buvo didelės ir labai retos iškilmės.

Tą šaltą sekmadienį atvykau į Telšius. Čia visada buvo miela ir graudu! Čia tiek praleista laiko, čia juk gražiausios mano jaunos pėdos paliktos gatvėse. Čia ir dabar surasčiau mokyklos suolą, kur sėdėjau ir mokiausi ir turėjau rudą, aksominę kepuraitę.

Štai katedros kalnas, gatvės dideli akmenys — brukas. Kiek mes čia eidavome, mes, naujos Lietuvos respublikos mokinukai. Pažįsti kiekvieną akmenį, liepą. Matai ir pilkšvą ežerą — Mastį. Bet šiandien aš ne mokinukas. Šiandien aš esu tos katedros svečias. Kopiau aš pamažu tais laiptais, kopiau ir kopiau. Aplink buvo savo respublika, ir štai iškopiau, kad esu svečias, tarp tų daugybės didžiųjų svečių esu mažiausias svečias. Ir aš turiu kišenėje pakvietimą, pasirašytą vyskupo ranka.

Prie tų katedros vartų ir laiptų mes esame pagauti savotiško šventiško džiaugsmo. Iškilmės. Renkasi ir renkasi svečiai.

Telšių katedra turi du aukštus. Tartum tie senieji bažnyčios statytojai numatė, kad atsikels čia vyskupas ir kad jam reikės geros scenos. Toji scena ir yra antrasis bažnyčios aukštas, kur yra ir altoriai ir vyskupo sostas, ir kapitulos puošnūs suolai, klierikų ložės.

Žmonių jau pilna katedroje. Žemai susirinko žmonės iš miesto, iš apylinkių. Į antrą aukštą, į tą skyrių už grotelių, jau reikia pakvietimo. Čia renkasi svečiai. Ir tų svečių buvo kokie du šimtai.

Bovo ir choras viškose. Garsus vargonų virtuožas, chorų vadovas maestro Albinas Jasenauskas nekantriai laukė, kada galės pradėti iškilmingą giesmę vyskupui.

Tuo metu, prieš vyskupo atėjimą, dar buvau lauke. Stovėjau šventoriuje netoli didžiųjų vartų. Staiga sudrebėjo grindinys. Sužžė. Prie vartų prilėkė toks niekur nematytas automobilis. Jo

sienos buvo kampuotos, aštrios. Tai tikriausiai šarvuotas, kurio nepramuša kulkos. Atsidarė durys, ir iš mašinos išlipo kariškis. Jo uniforma buvo graži. Tviskėjo raudonumu atlapai, žerėjo atpečiai. Ir visi tą kariškį pažino ir visi sustojo. Tai generolas Plechavičius. Generolas ir jo adjutantas.

Ant laiptų, laiptelių buvo marga žmonių minia. Ir visi stovėjo, pagauti nepaprasto įspūdžio. Lietuvos generolas! Lietuvą juk trypia svetimi, vergia ją, o štai ateina lyg atošvaistas, lyg aidas anų laisvų dienų. Generolas! Su Lietuvos kario uniforma!

Tai didi minutė. Neužmirštama. Mes stovime ant kalno, kuris labai aukštas. Iš tolo matosi tas kalnas ir katedra. Ir dabar visur ir iš visur mato Lietuvos generolą.

Ant to kalno prie katedros yra du kapai. Du sukilėliai iš 1863 metų. Du kunigai. Gargas ir Noreika. Tąsyk juos išvedė į miesto ganyklas ir sušaudė, kad jie tikėjo Lietuva. Ir kazokų kuopa perėjo per jų kapus ir sulygino su žeme, kad niekas niekada jų nesurastų. Jie turi būti užmiršti. Bet Lietuva neužmiršo savo žuvusių sūnų, savo laisvės šauklių. Nauja Lietuvos respublika surado jų kaulus ir palaidojo šventoriuje. Pastatė paminklą. Įrašė jų vardus, kad visada būtų gyva sukilėlių dvasia.

Dabar štai stovime prie tų sukilėlių kapų pasimetę, persigandę, o priešais ateina naujas sukilėlis — Lietuvos generolas Plechavičius. Jis ateina tiesus ir išdidus. Jis eina į katedrą. Tvirti žingsniai. Į antrą aukštą. Ten jį pasitinka vienas iš katedros dvasiškių ir nuveda į puošnią, ąžuolinę kėdę.

Jau paskutinės minutės prieš iškilmės. Dusetelėjo vargonai ir tuoj galingai visais balsais su choru užtraukė: Ecce sacerdos magnus! Tai pasveikinimo giesmė vyskupui.

Į katedrą su visa svita, apsuptas prelatų ir kunigų, atėjo naujas vyskupas ir užsikėlė į antrą aukštą.

Tada į priekį išėjo seniausias kapitulos žmogus ir perskaitė popiežiaus bulę — raštą, kuriuo vysk. Borisevičius skiriamas Telšių vyskupijos ordinaru. Pirma skaitė lotyniškai, o paskui lietuviškai. Tada kapitula prisaikdino vyskupą.

Po to vyskupas atsistojo į savo sostą su visom vyskupo insignijom — lazda, mitra, žiedu. Tada pati kapitula jam prisiekė ir pareiškė ištikimybę. Kiekvienas priėjęs priklausė ir pabučiavo vyskupo žiedą. Drauge tai buvo ir pasveikinimas vyskupo ingresso proga.

Kai praėjo prelatai, kanauninkai, visa kapi-

TAUTOVARDIS LIETUVA

PETRAS BŪTĖNAS

1 *Lietuva* ir *lietuviai* tautovardžiai ir ilgainiui iš jų atsiradę įvairūs išvestiniai tos pačios šaknies žodžiai lietuvių tautos gyvenime, žr. "7" skirsnį, — šitoks žodžių kompleksas buvo, yra ir, manytina, bus dar aiškinamas įvairiais pretekstais ir būdais vienų rimtai moksliskai, antrų dar kaip nors jiems patiems atrodančiai tam kartui ir trečių — jiems tą tautovardį net iš koto išverčiant, kaip skaitome, kad, esą, ilgaamžis ir visai visur įsigalėjęs tikrasis tautovardis *liet-ūv-iai* kitados nei iš šio, nei iš to esąs buvęs net visai kitos šaknies tarsi iš žodžio *liáudis*, -ies 1 keistai sugalvotas išvestinis *liaud-ūv-iai* 2 žodis, net ne chronologijos reikalui jiems sugalvotojams nepagalvojus dėl -av- ir ypač -uv- priesagų kur kada galp atsiradimo ir vartojimo apskritai baltuose ir atskiromis jų kuriose kalbose. Jei iš žodžio *liáudis*, -ies jų kažkaip išrasti yra *liaud-uv-iai*, jiems iš vartojimo tarsi išveją iš *Liet-uv-a* kraštovardžio — tautovardžio atsiradusį *liet-uv-iai* tautovardį, tai jiems patartina "į rinką paleisti" ir tarsi

panašios "*liauduviai*" žodinės darybos pvz. iš: akis, -iės, ánt-is, -ies, aus-is, -iės, dant-is, -iės, iš-min-t-is, -iės, kár-t-is, -ies, krós-n-is, -ies, min-t-is, -iės, pir-t-is, -iės, puš-is, -iės, rúš-is, -ies, skil-t-is, -ies, šak-n-is, -iės, šird-is, -iės, tóš-is, -ies, vag-is, -iės, žąs-is, -iės, žuv-is, -iės, žvēr-is, -iės ir kt. prigalvotų žodžių su *uv-iai* priesaga, pvz.: ak-ūv-iai, aus-ūv-iai, krosn-ūv-iai, pirt-ūv-iai, puš-ūv-iai, šakn-ūv-iai, šird-ūv-iai, žąs-ūv-iai, žuv-ūv-iai, žvēr-ūv-iai . . ., nors kalbotyra ir nepritartų šiokiam jų prasimanymui. Tada jiems *Liet-uv-à* kraštovardį - tautovardį pasigiriamai reiktų pavadinti liáudies liáudžių *Liáud-av-a*, o šis pastarasis tariamasis įvardas visdélto neturi jokios atramos ir analogijos, nebent kaip *veln-iav-a* "devilry, devilish tricks", žodžiui *Liaud-uv-a* čia netinkant dėl -uv- priesagos buvimo, nes, mat, ir chronologija tam nepritaria. Kitas, žiūrėk, pasigirdamas savo išradingumu, galėtų ir visą žmonių pasaulį praminti *Liaudava*, o šios žmonės *liaud-āv-iais*, tais tariamaisiais *liaud-uv-iais*. Jei kam nepatiktų šitoks mano "*Liauduvii*" aiškinimas, tai

tula, staiga iš savo kėdės pakilo generolas Plechavičius. Visa katedra sužiuro, kas gi bus. Generolas praėjo svečių eiles ir nužengė tiesiai į vyskupo sostą.

Katedra nutilo. Net kvapą sulaikė. Atrodė, kad senovės generolas Pacas, Sapiega, Radvila Rudasis ar Juodasis, kažkoks kariauna dabar imtų ir ateitų. Ne, ne tai! Čia eina Lietuvos generolas, su Lietuvos kario uniforma!

Jis priėjo aukštas, išdidus ir tvirtas. Jis sustojo prieš vyskupo sostą. Ir vyskupas susijaudinęs žiūrėjo į šį garsų karį.

Vyskupas turėjo baltas pirštinaites ir ant jų — vyskupo žiedą. Generolas buvo su iškilmių uniforma, su rudom odinėm pirštinėm. Staiga jis ištiesė tą odinę pirštine apmautą ranką. Nepaprastai kietą ranką. Ir tada pakilo baltutė ranka. Pakilo pamažu ir nusileido į generol. kietą ranką. Tada generolas priklaupė pagal protokolą ir savo ruda, pirštiniuota ranka pakilo baltąją ranką. Jis pabučiavo vyskupo žiedą.

Tai buvo kažkas nepaprasto toje senoje žemaičių žemės katedroje. Ir gal vienintelis įvykis.

Gal kadaise čia buvo užėję mūsų tautos senieji generolai, bet jie nekalbėjo lietuviškai, nebučiavo vyskupo žiedo, o jei ir bučiavo, tai ne čia, o Varšuvoje.

Tai buvo trumputė akimirka. Generolas vėl išsitiesė, žvaliu sukiniu pasisuko ir nuėjo. Ir dunks, dunks — katedroje dunksėjo generolo žingsniai.

Ir kas buvo katedroje, tos svečių ložės, tie didieji ir maži, ir patys mažiausi, girdėjo tuos žingsnius ir visi gyveno tuo pačiu — tuo dideliu džiaugsmu, kad žemėje yra dar didelių ir tvirtų vyrų.

— — —

Giedojo ir smilkė, ir ilgos buvo pamaldos, ir buvo šalta. Ir kai pasibaigė viskas, kai išėjo vyskupo svita, pirmas pakilo generolas ir tvirtu žingsniuėjo. Visi spaudėsi, traukėsi iš tako, sulaikė net kvapą. Generolas, generolas Plechavičius eina. Jis eina per žemaičių katedrą, pro sukilėlių kapus, pro aukštuosius žemaičių kalnus. Jis eina lyg pavasario vėjas.

galima būtų papiršti dar kokį "liauduvų liauduviškesnį aiškinimą". Apie tuos kokius "liauduvius" būtų daina be galo. Todėl belieka šį viską nuošalyje palikti, atmesti ir būtinai grįžti ne prie kokio išgalvoto, bet prie grynai istorinio ir aiškaus neabejotamo fakto: įvardas *Lietuva* yra nuo seno reikalingas ir visai pateisinamas, kaip ir betkas gali lengvai ir nesunkiai pastebėti iš šio rašinio įvairių vietų. O įvardai *Lietuva* ir *lietuviai* savaime yra suaugę ir suprantami vienodi iš senų senovės ligi šios dienos.

Pirmam, moksliniam, *Lietuvos* įvardo atvejui gerų duomenų ir realių suprantamų aiškinimų yra K. Būgos, J. Edzelyno, M. Vasmerio, J. Gerulio, A. Salio, P. Joniko ir kitų mūsiškių ir nemūsiškių geruose raštuose "šioje" ir "anoje" pusėje. Tik nepraleisk geros prėgros ir išmintingai įsigilindamas naudokis, jei ką rimto rašydamas, žinoma, irgi tik gerai apsvarstęs, reikalus ir dalykus išmanydamas iš nustatytųjų atitinkamų mokslo žinių pagrindų.

O vėliau kaikurių kitų įsibėgėta rašyti kitaip net neperseniai: savotiškai, kaip jie patys linkę sakinėti, net tarsi "savitai autoritetiškai". Ir gerai, kad rašyta. Tada iš tokių kokių rašymų ir sučiumpama, kad jiems nebeautoritetiškai išsina, kad ko svarbaus jų dar nė nežinoma ir net nesistengiama patirti. Tada čia ir galima prisiminus skaitytojams pranešti, kad pvz. lietuvių kalbos gramatikos dar nėra ryškiai ir įsakmiai bei suprantamai aptartimis ir pavyzdžiais paaiškinusios, kurie yra pirminiai ir todėl įprastinai dviskiemeniai vienašakniai žodžiai, ir kad tik iš jų teatsiranda visi kiti atitinkami išvestiniai žodžiai, o ne antraip. Žinoma, toliau ir iš išvestinių žodžių atsiranda dar išvestinių žodžių, kurie, suprantama, yra jau visajauiniai. Gal todėl kaikuriems rašantiems, visko nežinant ir apskritai nepasidomint, nė į galvą neateina, kad būtina tik šitaip, ne antraip. Ir todėl imama klysti ir klaidžiotis, o savo tokiams rašymais ir bent kaikuriuos skaitytojus noromis nenoromis apmaunant.

Pvz. ne žodžiai *nam-in-in-k-as*, *nam-in-is*, *nam-išk-is*, *prie-nam-is*, *ūž-nam-is* ir kt. pagimdė dviskiemenį seniausią žodį *nām-as*, *-ai* 4, bet kaip tik iš šio žodžio vėliau natūraliai ir taisyklingai gyvenime atsirado tos pačios šaknies anie visi ir dar kokie kitokie išvestiniai žodžiai; ne lot. *Lith-u-an-i-a* tautovardis ir ne koks dar *vėlesnis* žodis *lit-u-an-ist-as* "tarsi kažkam jis lietuvis" pagimdė seną, tiesa, iškart priesagėtą tautovardį *Liet-uv-à* 3a, bet baltų teritorijoje iš pamatinio *Lietuva* tautovardžio atsirado ir tas *Lithuania*, tad ir *lituanistas*, ir *Lit-v-à*, *Lit-w-a*, *Litt-au-er*

Lit-au-er..., ir *liet-uv--in-ink-as* bei atitinkami kiti mūsų žodžiai; ir t.t.

Štai kaip tik patogiai ir praverčia reikalui užsiminti neseni du rašiniai, sakysime, studijos, kaip dabar šitaip nuolat prisirašoma periodikoje: Antanas Vadopalas "Lietuvnikai", — Naujienos. 218 nr. 1974 m. (Kodėl nerašoma normaliai: *liet. liet-uv-in-ink-ai*, *liet-uv-n-ink-ai*?) ir prieš tai iš anksčiau, kaip rašoma, "dirbęs prie šios studijos 20 metų, peržiūrėjo labai daug senų dokumentų", Juozas Venclova "Lietuvos vardo kilmė" 1972 m. 52 psl., šiai temai net su 112 įvairių knygų ir kitokių raštų pasinaudotu sąrašu, nors kur kas dar nepilnu net ir iš baltiškiosios spaudos. Bet vis dėlto nelabai suprantama, kodėl šis gerą darbą dirbęs autorius šioje savo studijoje net per daug pašykštėjo dalykams platesnių faktų originaliais tekstais pateikti ir visokių savo susirankiotųjų "Lietuvų" istoriškai - etniškai (taigi ir ypač kalbotyriškai, nes, mat, jo studijos tema šio atvejo kaip tik reikalinga) nors bent kiek tiksliau aiškinti paaiškinti, kad ir kiti galėtų neabejodami pasinaudoti, pvz. apie *Lietuva* tautovardį rašydami baltų teritorijos sienoms ir lietuvių tautos ploto riboms. Toks uždavinys ir yra iš svarbiųjų uždavinių.

Gi pirmasis autorius pirma pagimdė "sūnų" (žodį *lietuvniką*), kuris sūnelis paskui ėmęs pagimdė savo "tėvą motiną" (taigi *lietuvi*, *Lietuvą*) kaip žodžius.

Jei nebus užkietėta, tai šis mano straipsnis galgi padėdamas pravers atsigosti betkam, ką rašančiam apie mūsų istorinius - etnografinius reikalus, net apie svarbius *Lietuvą*, *lietuvi*, *lietuvniką*, leitį - leišį ir pan.

2.

Iš įvairių kitų šalių dažniausia siauresnės geografinės bei etninės apimties tautovardžių mūsų *Lietuvos* ir *lietuvio* tautovardis net ryškiai ir dominuodamas išsiskiria tuo, kad šis turi daug geografinių - istorinių - etnografinių (taigi ir vietovardinių, net asmenvardinių, pavardinių) senovinių šaltinių, neužmirštancijų paminėti ir šio kio mūsiškojo vardo variantų, nevienai mokslo šakai reikalingų, pravarčių. Apie tai vietovardžių tyrinėtojai nagrinėtojai itin gerai žino. Su *Lietuvos* ir *lietuvio* tautovardžiu galima priveikti net patogiai orientuotis ir apie visą lietuvių tautos plotą, įeinantį į visą aisčių - baltų teritoriją. Kitiems, bent aisčių - baltų kaimynams, pvz. slavams ir germanams, šitaip nėra. Šiais laikais baltų teritorijoje, žinoma, yra geopolitiškai ir agresyviai įsivyravę germanai ir slavai, ypač pastariesiems tuo tarpu okupaciškiausiai besireišiant visos Europos

geopolitinėje ir ideologinėje makalynėje, o kokio lemtesnio galo dar nematyti. Bet ankstyvieji laikai baltų teritorijoje ištiesinai priklauso baltams ir jų savajai kultūrinei, ūkinei, net ir geopolitinei veiklai. Ir visa Sen. Lietuvos valstybės veikla baltų šeimos giminėje priklauso šiokiam Lietuvos valstybingumui. Tai dabar reikia ir ateityje reiks žinoti kiekvienam lietuviui ir baltų bei kartu lietuvių tautos draugui neaiščiui - nebaltui. O apie net mūsų krikštijamas vad. "svetimas žemes" baltų teritorijoje ir Sen. Lietuvos valstybėje žr. "4" skirsnyje.

3

Lietuvos vardas jieskotinas ir todėl randamas tik aiščių - baltų istorinėje ir dabartinėje teritorijoje pirmučiausia hidronimuose (!!!) ir iš jų, ar ir atskiromis kada nors atsiradusiuose toponimuose, nes šitoks vietovardynas (vadovaujant mūsų šaliai hidronimijai) yra seniausias baltų ir kartu lietuvių pristorės bei istorijos tautinis sluogsnis, likdamas pasilikdamas niekaip niekados nesunaikinamas, kad ir kažkaip besistengtų jį visur (knygose, žemėlapiuose, periodikoje, politinėse konferencijose, diplomatų derybose ir nuolaidžiavimuose, strategų posėdžiuose, mokyklose, bažnyčiose, stadijonuose, mitinguose, piknikuose...) nutylėti kokie kolonizacinių imperialistinių totalinių polinkių ir norų individai; jis ir natūraliausias, suprantamiausias, o baltų ir lietuvių tautos įvairiems reikalams ir dalykams reikalingiausias. Šio nepivalo ignoruoti ir šių klaikiųjų beprincipių dienų net ir mūsų kaikurie neapgalvotai pasisakantieji pragmatizmais susižavėję ir susipančioję, sakysime, iš Lietuvių bendruomenės valdybinio tarpo politikuojantieji jurisprudentai, visuomenininkai, žurnalistai, žemėlapių kūrėjai, kartografai ir panašūs, net savo visuomenės neatsiklausus imti ir patosiškai uzurpatoriškai piršti mūsų istorijos - etnografijos reikalų ir dalykų tyrinėjimus *atidėti* (!!!) tarsi ad Calendas Graecas. O tada tokiems žalingiems "naujamadžiams pragmatistams" veikėjų veikėjams tegalima pritaikyti, anot Jono Basanavičiaus "Aušros" numeriuose vis kartoto posakio — homines historiarum ignari semper sunt pueri. Kaikurie mūsų veikėjai beveikėjaudami ar užmiršta, ar nežino, kad Lietuvos valstybės respublikos valstybinės sienos patogiai, pravarčiai ir naudingai remiasi lietuvių tautos ploto etninėmis ribomis, nors vietomis svetimųjų ir apkramtytomis bei tebeapkramtomomis. O tai privalo žinoti net ir mokiniai lietuviai, nebekalbant apie suaugusius ir išprususius mūsų bendruomenės visuomenės dėdes ir tetules.

Buvo žodis apie baltų teritoriją, o toliau rašoma apie tai, kaip atrodo žemė tuoj už baltų teritorijos ir net kažkokiose tolybėse.

Gi tuoj už baltų teritorijos, tiesa, dar galima gana surasti *Lietuvos* pėdsakų bei ženklų, tik šiame darbe reikalinga dar didesnio apdairumo, įžvalgumo, istorinio - etnografinio kritiško aprėpimo ir įrodomojo aiškinimo, iš dėmesio neišleidžiant ir būtiniosios chronologijos. Reikia omenėje turėti ir Sen. Lietuvos valstybės visų laikų valstybines sienas kartu su etninėmis ribomis, kaip net ir čia vis ir vis pačią chronologiją. Jei ir jos nebūtų paisyta, — tai todėl mūsų spaudoje ir aptinkame, kad, esą, vakariečiai baltai jótvingai yra rytiečiai baltai lietuviai džūkai; ir t.t. Šis tarpas tuoj už baltų teritorijos net ir mūsų istorininkams autoritetams tebėra pasilikęs net per daug neaiškus, tartum dar nebūta pradėta nors kiek tyrinėti.

Štai ir trečias, paskutinis, etapas, bet pavojingiausias net ir tiems, kurie, šiokį etapą pasirinkę, mėgina tarsi net patogiai istoriškai - etnografiškai - geopolitiškai praskleisti mums skaitytojams. Taigi nagi — o jei nuo ten antrojo etapo dar į kokias tolumų tolas kam užsimetus mėginant nueiti kažkur "*Lietuvos*" bejieškant, tai šitokiems išdrįstantiems autoriams veikėjams, suprantama, tyrinėjimas juo sunkėja, o įrodomoji medžiaga mažta net galvotrūkčiais, reikalauja didelio ir nesibaigiamo atsargumo, gero numaningo dokumentų ir istorinių žemėlapių išskaitymo, išsikomentavimo, istorinės - etninės chronologijos suradimo ir paisyimo ir ypač visiškai išsvengiant įkyraus filosofavimo, nes, mat, ir anie mūsų ar svetimųjų praeitiniai dalykai ir čia tegalimi aiškinti ir įrodinėti tik geografiniu - istoriniu - etnografiniu (taigi, savaime ir lingvistiniu) metodu, — jei esama neabejojamos medžiagos ir pamato. Pvz. apie nuo Afrikos į rytus stovinčią didelę *Madagaskaro* salą nėra jokio reikalo kalbėti ir jos salovardžio šiaip kaip jungti su Lietuvoje esančia *Madagaskaro* pavadinimo gyvenvieta Utenos aps. Daugailių vls., nes pastarasis čia tėra vien nesenas Lietuvoje pramintinis svetimšalis vietovardis, ir užtat jokių "didesnių istorijų" bei "lemtesnių etnikų" nesu kuriąs ir neskelbiąs. Ir t.t.

Vienas iš neretų liūdnyų pavyzdžių: anais nesensais metais čia užatlantėje mūsų intelektualas, sakęsis rašęs kokią baltų teritorijos dalies net plačią istoriją ypač iš kitataučių rašytojų darbų kaip jam patogių šaltinių, primygtinai ir su autoriteto specialisto mina man tvirtino, kad Mažosios Lietuvos *Semba* srities pavadinimas tikrai esąs randamas net Afrikoje, o ten žodžiu *semba* esanti

Karys Lietuvos Nepriklausomybės Atkovo­jimo laikais

Kūrėjas-savanoris ir Vyčio Kryžiaus kavalierius, atsargos viršila Jonas Petrauskas, žurnalisto Prano Turūtos paprašytas, davė savo gyvenimo nuotrupas iš Nepriklausomybės kovų, atstatant nepriklausomą Lietuvą

Gimiau 1900 metais kovo 23 d., Liepojos karo uoste. Tais laikais mano tėvas Justinas Petrauskas-Petrūnas tarnavo rusų karo laivyne jaun. psk. Jis karinį apmokymą išėjo karo laivyno mokomojoje kuopoje. Man esant mažamečiui, visa tai buvo įdomu ir dažnu atveju stebėjau kaip jauni vyrai ėjo ginklų apmokymą, signalizaciją, sakalų gimnastiką, vartydamiesi ant turniko, laipiojo virvėmis ir kita. „Išgydavau“ panašias priemones ir savo namuose ir imituodavau sporto šakas.

Su laivu „Okean“ ir visa įgula 1913 m. dalyvavo Petrapily „Maro lauke“ parade, kurį stebėjo Rusijos caras Nikolajus II.

1918-1919 metai mane užtiko tame pačiame Liepojos mieste. Ten pat buvo pradėjusi organizuotis ir kurtis latvių valdžia. Daugelis jaunimo nežinojo net kurios jie esą tautybės. Vieni patraukė į Lenkiją, kiti stojo į latvių kariuomenę, nes bolševikai jau buvo netoli Liepojos, dar kiti stojo į kunigaikščio Livino organizuojamus raitelius, gi likusieji, kurie save laikė lietuviais, liko besižvalgą kur jiems pasidėti, kad neatsilikytų nuo buvusių draugų. Atsirado grupė jau-

nuolių, jų tarpe ir aš, ir pradėjo raginti kitus vykti Lietuvon ir stoti į lietuvių kariuomenę, nes anot vieno susipratęsio jaunuolio, negalima tarnauti svetimiesiems, turim grįžti tėvynėn, padėti jai iškovoti nepriklausomybę, nes ji turi ir garbingą praeitį ir turtinę istoriją. Vienas iš tokių „agitatorių“ buvo Antanas Kindulas, sanitarijos puskarininkis, tarnavęs rusų kariuomenėje. Taip apie jį spietėsi kiti lietuviai jaunuoliai, klausdami jo patarimų ir laukdami pritarimo jų galvojimui ir minčiai. Visada gaudavo vieną atsakymą: „Vykstame Lietuvon! Padėkime savo darbu, aukokime jaunas jėgas atgimstančiai Lietuvai.“

Taip apie jį susispietė būrys jaunuolių, kurie nutarė vykti į Lietuvą ir stoti į lietuvių kariuomenę. Kiek prisimenu, pirmieji, kurie išvyko į Kretingą, komendantūron, buvo Feliksas Tiškus (vėliau aviacijos majoras), Milevičius, Antanas Kiudulas, Gucevičius. 1919 m. balandžio 23 d. išvykau ir aš. Vėliau — Juozas Tarasevičius, Jonas ir Juozas Virkučiai, Juozas Matutis ir kiti.

Kretingos karo komendantu buvo karininkas Vilimas, jo adjutantas — karo valdininkas Urbanavičius, raitelių (žandarių, taip tuomet juos vadino) vachmistras Paulauskas ir kulkosvaidininkų būrininkas Kazys Gudavičius.

Mes liepojiečiai sudarėme lyg ir atskirą grupę: drauge vaikščiojome po grafo Tiškevičiaus parką,

čiabuvių vadinama kokia tyrė-košė. Suprask, anot ano intelektualo, mat iš kokio pasaulio pakraščio mūsų Pabaltijo *Sembos* atsikraustyta ir veik tiksliau pailgu keturkampiu visur aplink tarp vandenių įsisprausta tarsi kaip kokios afrikinės sembos tyrės-košės. Man nepasisekė jį perkalbėti ir įtikinti, kad prie Baltijos jūros *Sembos* kraštovardis niekaip negali būti susirišęs su kokia tolimiausia Afrika ir su jos kokia afrikine *semba* pavadinimo tyrė-košė, tas *Semba-Samba* (!) žodis karštovardis tebūdamas tik vietinės Baltijos pajūrinės - pamarinės kilmės, kaip pvz. ten ir žodis *gintaras*, žr. „Gintaro šneka“, — Karys 4 ir 5 nr. 1973 m., kaip ir dar keli reti seni mūsų žodžiai, pajūriuose tebesimaišą. Pirmiau savosios šalies nepažįstant ir jos reikiama būdais neištyrinėjus, nėra reikalo ir jokios naudos plasnoti dausioti po tolimiausius kraštus, esančius net kažkur toli nuo baltų teritorijos.

Todėl pirma reikia ir išsimoka įmanomai pažinti savo tautinės giminės šalį ir joje *Lietuvą*, o toliau, — taigi tos kokios anokios viliojančios

tolybės betkam tik net pastebimai miglėja, painėja, sunkėja ir reikalauja atsargumo tyrinėtojams, taigi reikalingai ir būtinai vengiant kokios palaidos, nors ir poetiškausios deklaruojamos filosofijos - gražbylostės tyrinėjant ir rašant. Ir mūsų kaikurie, kiti net jau dešimtmečiais rašantieji tyrinėtojai šio nepaiso, užtat ir drožia, kaip pakliūva. O jei jiems kuriose jų raštų vietose neišdega, tai, tarsi kad jiems išdegtų, lyg su didžiausiu pasigiriamuoju orumu pasiteisindami niekuo nekaltiems skaitytojams, ir kitus taip pat nekaltus kuriuos mūsų net labai rimtus mokslininkus pašmeižinėja, iš jų net rimtų ir konstruktyvių darbų neišmaningai pasi-juokdami be jokio pagrindo, o tik iš kažkokios, greičiausia, asmeniškios pagiežos, neapykantos.

Žinoma, ir toliau šitai nenustos drožę, prie reikiamo ir realaus bei naudingo tikslo neprisimušę nei lig šiol, nei šiokiu savuoju visai sli-džiu ir be mokslinių gairių keliu negalės prisimušti nė ateityje.

(Bus daugiau)

po laukus ir miesto gatvėmis dainuodami lietuviškas dainas.

Dainų vadovu buvo Gucevičius. Nebuvome "bedarbiai", nuolat ėjome naujokų apmokymą ir sargybas. Iš mūsų tarpo pasikvietė raštinės darbam Feliksą Tiškų.

Tarnyba ėjo savo rutina ir savo nustatytu laiku, tik vis dažnokai kildavo nesusipratimų su vokiečiais, kurių tuo metu buvo gana daug neišvykusių į savo Faterlandą. Kretingos vienuolyne ir antroje pusėje sienos, Bajoruose, buvo vokiečių dešimteriojai daugiau negu mūsų žemaičių — kaip jie mus vadinavo. Pradžioje ginklų, apmunderuotės — uniformos buvo didelis trūkumas. Neturėjome pasikeisti baltinių, čiužinių, rankšluosčių, kojinių ir kita, bet tie trūkumai nemažino mūsų ryžtą ir gerą nuotaiką atlikti mums uždėtas pareigas, kurias atlikdavome su pasišventimu ir pareigingumu įsakymų davėjui komendantui.

1919 m. Lietuvos pusėje buvo pasilikę labai daug vokiečių kariuomenės, bet sieną saugojome mes. Vokiečiai nepaisė mūsų, nes jie jautėsi faktiniai Kretingos ir jos apylinkių viešpačiai — šeimininkai. Mums buvo išduoti Kretingos karo komendanto atitinkami pažymėjimai, kad einame savo pareigas ne asmeniškai, bet atsikuriančios Lietuvos vardu. Aš tokį pažymėjimą gavau 1919 m. rugpiūčio 21 d. Nr. 592, parašytą abiem kalbom — lietuvių ir vokiečių.

PIRMASIS NESUSIPRATIMAS SU VOKIEČIAIS

Vieną gražią 1919 m. liepos mėn. popietę (dienos nepamenu) komendantas parinko tris vyrus sargybon: Antaną Kiudulą, kretingietį Galdiką ir mane prie Bajorų buvusios rusų laikų muitinės pastato. Ten radome vieną ginkluotą šautuvu muitinės prižiūrėtoją-sargybinį. Sargybą turėjome eiti iki rytmečio. Buvo įsakyta saulei nusileidus nieko nepraleisti per sieną.

Temstant, pirmutinis į sargybos postą išėjo Antanas Kiudulas, o mes visi nieko blogo negalvodami, ramiausiai sugulėm muitinės pastate ant grindų. Matyt, mes buvome kiek prisnūdę, nes pasijutome kažko spaudžiami; pasirodo, kad buvome vokiečių karių užgulti ir prispausti prie grindų. Aš taip galvoju, kad vokiečių kariai prisiartinę prie sargybinio A. Kiudulo, jį nuginklavo ir pro langus ir duris įsiveržė vidun. Muitinės valdininkui pavyko išsokti pro langą. Jis nubėgęs į Kretingą pranešė komendantūrai apie įvykį. Atsikėlę pradėjome stumdytis, o Galdikas pastebėjęs muitinės tarnautojo paliktą už pečiaus šautuvą, jį pagriebė. Jau dabar mes juos puolėme. Po kelių sekundžių grumtynių jau mes turėjom tris šautuvus. Vienas vokiečių karys norėjo smogti man šautuvo buožė į galvą, bet man linktelėjus, buožė atsitrunkusi į staktą nulūžo. Vokiečiai matydami, kad nieko gero iš šių grumtynių neišeis, jau auštant pabėgo per sieną į vokiečių pusę. Vienas iš jų pasilikęs, matyt, gerai nugėręs, vaikštinėjo apie pastatą ir mus

Virš. Jonas Petrauskas (deš.) su kovos draugu 1919 m.

tvarké. Mes galėjome jį lengvai nušauti, arba sužeisti kiekvienu momentu, bet nediršome to daryti nes čia pat už 20-30 metrų būriavosi vokiečių karių būrys, buvo ir žandaras. Jie žiūrėdami juokėsi iš šios komedijos, kaip vienas girtas ginkluotas vokieitis vaiko tris negirtus ginkluotus lietuvius. Staiga, juoktis nustojo, kai aš jį nuginklavau.

Už sienos buvo jaušiamas įtempimas, ką mes darysime su belaisviu. Nuginklavus surišome rankas užpakaly. Už sienos vokiečiams išsivaikščiojus, belaisvis greitai prablaivėjo ir pradėjo prašyti, kad jį paleistume, priešingu atveju jam būtų blogai. Atrišom rankas ir jį paleidome. Buvęs belaisvis mus apdovanojo vokiškėmis cigaretėmis ir nuėjo Kretingos pusėn. Patikrinę karo "grobi", mes buvome jau turtingesni, nes trys žmonės turėjome penkis šautuvus, nors savojo buvo buožė numušta. Grįžę į Kretingą atraportavome komendantui ir įteikėme karo "grobi".

Karininkas Kostas Vilimas apdovanojo savonarius pirmaisiais "ordenais": Antaną Kiuduliui ir Galdikui po rankšluostį, o man įteikė lininius baltinius ir rankšluostį. Šiam įvykiui praslinkus, po savaitės buvau pakeltas į jaunesnio puskarininkio laipsnį, po trijų — į vyr. pusk., ir po dienos — į viršilos laipsnį.

Taip mes lietuviai pirmą kartą aplaužėme vokiečiams ragus, kurie nuo tada buvo šiek tiek atsar-

gesni ir sukalbamesni. Daug spurdėti mes negalėjome, nes vokiečių buvo dešimteriopai daugiau ir geriau ginkluoti. Mes buvome ryžtingesni ir mūsų tikslas buvo sukurti savo valstybę ir patiems valdytis.

Po kurio laiko, apie rugpiūčio mėn. pradžią, Kretingos suėmimo komitetas paprašė komendantą, kad išstatytų apie Kretingą sargybas. Sargybų tikslas buvo: turgaus dienomis nepraleisti vokiečių karių ir civilių į Bajorus su supirktais maisto produktais. Man buvo pavesta išstatyti sargybas ir jas tikrinti.

KIAUŠINIENĖ MAIŠE

Šis komiškas, bet drauge rizikingas įvykis yra man nepamirštamas.

Atėjęs prie kelio Kretinga-Bajorai pastebėjau, kad vokiečiai kariai nekreipia dėmesio į sargybą. Nuėmiau sargybą ir pats atsistojau. Neužilgo atėjo vienas vokiečių karys, nešinas apie pusę užvalkalą kiaušinių. Sulaikiau jį ir pasakiau, kad su kiaušiniiais negaliu praleisti į Bajorus, nes toks yra komendanto įsakymas. Jis gali juos pasilaikyti, bet turi grįžti Kretingon. Vokietis be jokių ceremonijų pastūmė mane į šalį ir pradėjo eiti kiaušiniiais nešinas į Bajorus. Dėl to kio jo įžūlumo aš užsigavau. Kito nieko nesugalvodamas ką tuo atveju daryti, priėjau prie vokiečio ir smarkiai spyriau į jo užvalkalą su kiaušiniiais. Vokietis, staiga, pašoko į šoną ir su varvančia kiaušiniene užvalkale greitai perbėgo tiltą ir užlipęs ant kalnelio išsitraukė pistoletą. Greitai įleidau šovinį į lizdą ir laukiau kada vokietis pirmiau pradės šaudyti. Vokietis, pagalvojęs ir pastovėjęs, nukiūtino su savo kiaušiniene toliau.

Tą dieną daugiau nė vienas vokietis nemėgino praeiti pro mūsų sargybas — kiti buvome tvarkos dabotojai.

Mūs, liepojiečių, Kretingoje vis mažėjo. Visi norėjo pereiti į reguliarios kariuomenės pulkus. Antanas Kiudukas pakliuvo sanitarijos puskarininkiu į 2-ą pulką, Jonas Virkutis į 4-tą pulką — štabo viršila, Juozas Virkutis į 2-ro pulko štabo raštinę, o Juozas Matutis į 2 pas. pulką.

Man irgi neilgai teko būti Kretingoje. Prasidėjo bermontininkų siautėjimas Šiaulių, Radviliškio, Kuršėnų, Raseinių apylinkėse.

Rugsėjo mėn. gavome įsakymą Kretingos komendantūros kuopai pasiruošti ir išvykti pagalbon Telšių komendantūrai. Vykome per Karteną, Plungę į Telšius. Telšių komendantūros karininkas Zaleskis mūsų kuopą, vadovaujamą lt. Romualdo Vaitkevičiaus, priėmė gana draugiškai; gerai pavalgdino ir paskyrė geras patalpas apsigyventi. Neužilgo atvyko Sedos komendantūros kuopa, vadovaujama karininko Songailos. Tuo būdu, Telšiuose susigrupavo 3 žemaičių kuopos, daugiausia savanoriai. Taip nedidelis dalinys 250-300 vyrų, be lauko virtuvių, gurguolių ir kitų kariškų reikmenų, pradėjome klastoti po Žemaitiją: Telšiai, Luokė, Tytuvėnai, Lyduvėnai, Nemakšiai ir Raseiniai.

Raseiniuose radome pilnos sudėties vokiečių karių kuopą, kuri buvo užėmusi pašto telegrafo-telefono įstaigą. Raseinių komendantui prašant, padėjome jam sutvarkyti plėšikaujančius vokiečius prie Šimkaičių ir Jurbarko. Vieną vakarą su Sedos kuopos viršila Gaučiumi užėjome į vienus namus, kuriuose buvo "linksmosios". Tenai susitikome su keliais vokiečių kariuomenės feldfelbiais. Jie pasisakė, kad jie vyksta namo į Vokietiją, o mes, iš savo pusės, pasisakėme esą žemaičiai, kurie saugojam savo kraštą nuo plėšikavimų. Išsiskiriant vienas iš feldfelbių nusikabino nikeliuotą kardą ir jį man užkabino. Atsisveikinant nuoširdžiai paspaudėme vieni kitiems rankas, palinkėjome laimės jiems sugrįžus savo tėvynėn.

Grįžę į savo dalinio patalpas nuėjome poilsui. Dar gerai neįmigus, išgirdau granatos sprogdinimą. Visi sukilome, bet vokiečiams nieko nedarant, suėjome į savo patalpas ir be jokių nemalonumų praleidome naktį.

Ryto metą kuopos vadas karininkas Vaitkevičius prisipyręs tvirtino, kad tai aš padariau — išsprogdinau granatą, šposaudamas, būdamas "linksmame stovyje". Tačiau, aš to tikrai nepadariau ir nežinau kas padarė. Gal vokiečiai?

Po žemaičių žemę bemanevruojant, sužinojome, kad Šiaulių komendantūra yra nuginkluota ir išvaidyta; komendantas karininkas Biontas, esą, pabėgęs. Iš Raseinių patraukėme Šiluvos link. Mums bežygiuojant prie Šiluvos sutikome du vyrus, kurie pasisakė esą Šiaulių komendantūros kariai. Jie buvo priskirti prie Sedos kuopos ir taip keliavome Šiaulių link.

Nusileidę žemyn stačiais Dubysos krantais, vykome Žemųjų geležinkelio stoties link. Pasikrovę į paduotą karišką traukinį, išvykome į Kauną.

Kaune išsikrovėme ir apsistojom Šančių kareivinėse, kuriose išbuvome neilgai. Vos apsitvarkę ir nuo žygio pailsėję, išžygiavome panemune Raudondvario — Vilkijos kryptimi. Poilsis — sustojimas — Vilkija. Mūsų uždavinys buvo pagelbėti Raseinių komendantūrai kovoti su plėšikaujančiais vokiečiais, kartais persirengusiais civiliais rūbais. Iš Vilkijos buvome grąžinti vėl į Kauną, į tas pačias Šančių kareivines.

Šiek tiek apsitvarkę, gavome įsakymą, kad mūsų dalinio vadu paskirtas buvęs Šiaulių komendantas karininkas Biontas. Maistui buvome priskirti Kauno Etapo Skirstymo punktu. Maistą gavome labai blogą: duona neiškepusi, sriuba — vienas vanduo. Dalinys kreipėsi į bataliono vadą karininką Biontą, kad būtų pagerintas maistas ir kad duotų parėdymą aptvarkyti kareivines, kurios buvo daugiausia be langų ir durų.

Į mūsų prašymą bataliono vadas, ne tik nekrepė dėmesio, bet mums pagrasino; išdidžiai laikydamasis, grubiai kalbėdamas. Kariai, užgauliojami, neišlaikė drausmės, sukilo ir grubiai su juo pasielgė ir kaikurie jį apstumdė.

Tą patį vakarą po šio nemalonaus įvykio, gavome naują bataliono vadą karininką Petrauską. Kiekviena kuopa gavo po 7 arklis, lauko virtuvę, dvi gurguoles, kiekvienam kariui naują amerikonišką aprangą, po 3 pamainas žieminių ir vasarinių baltinių, geras antklodes, nertinių ir kita. Apranga buvome ne tik patenkinti, bet galėjome ir pasididžiuoti.

Maistas irgi pagerėjo, patys gaminomės ir buvome visiškai patenkinti. Drabužių pritaikymą turėjome atlikti vienos paros bėgyje. Atlikome.

Vos spėjus mus aprengti kariškai, staiga gavome žinią, kad tą naktį nuvežtas karo ligoninė, mirė Sedos kuopos viršila Gaučius. Prieš tai jis buvo bolševikų suorganizuotam 8-tam Žemaičių pulke, kaip karys prievarta sugautas ir įjungtas į jų dalinį, kuris kovojo 1919 metais sausio mėn. ties Telšiais su lietuviais ir vokiečių jungtiniu daliniu. Iš bolševikų kulkosvaidžio įgulos jis liko tiktai vienas gyvas, bet sužeistas į vidurius. Buvo paimtas į nelaisvę nustojęs sąmonės. Sedos komendanto karininko Plechavičiaus įsakymu jis buvo paguldytas ligoninė. Pasveikęs, buvo to paties komendanto karininko Plechavičiaus pakeltas į kuopos viršilą.

Palaidojus savo ginklo draugą, apsitvarkę, pasikrovėme Šančių rampoje ir išvykome Šeduvos link. Šeduvoje išsikrovėme ir išvykome Rozalino apylinkėn postoviui. Čia batalionas buvo išformuotas ir prijungtas į 4-tą pėstininkų pulką; aš buvau įjungtas į 6-tą kuopą.

Bestovint prie Rozalimo, atkėlė naujokų, apie 60 vyrų, nes mūsų kuopoje senų savanorių žemaičių gal buvo kiek daugiau, 60-70 vyrų. Visi naujokai buvo alytiškiai ar prieniškiai. Tarp senųjų ir naujokų draugystė nesimezgė, nes žemaičiai nedaug ką suprato, ką naujokai sakydavo, o pastarieji visai nesuprato žemaičių ir vadino juos vokiečiais. Išrinkę savo tarpe delegaciją naujokai nuvyko skūstis bataliono vadui kpt. Andrašiūnui, kad tas sutvarkytų tuos "vokiečius" ir neleistų jų skriausti.

Bataliono vadas tėviškai tą reikalą sutvarkė. Daugiau nusiskundimų jau nebebuvo. Prasidėjo naujokų apmokymas ir apkasų-sutvirtinimų kasimas prieš bermontininkus. Naujokai kasė apkasus, nes ginklų neturėjo, bet drauge ėjo apmokymą. Iškastais apkasais neteko naudotis, nes priešas persigrupavo ir įsitvirtino kitose vietose.

Priartėjo su bermontininkais kovos laikas. Naujokus, kaip neturinčius ginklų ir neparuoštus kautynėms, palikome postovio vietoje, kaime, o drauge — ir kelis senus kovų veteranus.

1919 m. lapkričio 21 d. naktį pradėjome žygį artėdami prie priešo. Žygiuojant mums, kairėje mūsų voros pusėje dundėjo artilerijos šūviai, dangų apšviesdavo raketos ir gaisrai. Nakties žygio metas buvo nepavydėtinas: pūtė stiprus šaltas vėjas, snigo ir trukdė spartesnį žygiavimą. Vidury kelio — iki nurodytos vietos, kur turėjome užimti pozicijas, sniego buvo jau iki kelių. Trupučiuką pailsėję, apsitvarkę, gavom papildomai šovinių ir granatų. Jurgaičių kaimą

pasiekėme labai išvargę.

Prieš pradėdant kautynes, turėjome susitvarkyti su ten esančiais bermontininkų žandarais. Vienas jų žuvo laike susišaudymo, du paėmėme belaisvėn, o likusieji išbėgiojo.

Nakties metu gavome įsakymą išardyti geležinkelio bėgius Šiauliai — Meškučiai ruože ir nuleidus traukinį nuo bėgių ir skubančius bermontininkus pagalon — išsklaidyti.

Nors dėjome visas pastangas išardyti bėgius, tačiau nepajėgėme. Naudojome įvairius įrankius, dalbas ir kita. Žinoma, jei būtume turėję sprogstamos medžiagos, būtų lengvai išsprendžiamas klausimas ir uždavinio atlikimas. Liko tik viena ir paskutinė galimybė — pastatyti barikadą ant bėgių. Nupiovėme kiek kur galėjome telefono-telegrafo stulpų, suvilko me juos į vieną vietą, surišome telefono viela, atremėme stipresnius stulpus į pabėgius. Taip sutvarkę, sugulėme už sniegotvorių abiejose geležinkelio pusėse ir laukėme traukinio. Buvo gautas įsakymas nuėjusį nuo bėgių bermontininkų traukinį pulti iš abiejų pusių, atidengiant stiprią šautuvų ugnį. Traukinys priartėjo dideliu greičiu. Buvo 2-3 keleiviniai "Pulman" vagonai, apie 20-30 prekinį su kareiviais ir arkliais, ir apie 8 platformos su patrankomis. Garvežys, ištaškęs mūsų padarytą barikadą, nuvažiavo Šiaulių link, o mums net neliko laiko paleisti šūvių.

Palikę slapukus prie geležinkelio, mes nuėjome į Jurgaičių kaimą. Kiek nusnaudėme ir išaušus kuopos vadas leitenantas Romualdas Vaitkevičius gavo įsakymą pasiūsti 13 ar 15 vyrų užimti traukinių prasilenkimo punktą, esantį į kairę nuo Kryžių kalno, Šiaulių link ir išardyti geležinkelio bėgius prieš iešmus. Vyrai geležinkelį išardė ir atėjusį iš Jelgavos bermontininkų traukinį sulaukė. Traukinyje buvę bermontininkai atidengė stiprią ugnį, privažiavo prie pat išardytos vietos ir mėgino sutvarkyti bėgius. Tuo pačiu metu 6-tos kuopos dalis užėmė pozicijas prie Kryžių kalno 4-os kuopos kairėje ir atidarė smarkią šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį į traukinį ir apie jį dirbančius bermontininkus. Bermontininkams pasidarė per karšta ir jie visą sąstatą atstūmė atgal prisidengdami nuo mūsų ugnies ten augančiais alksniais ir krūmais. Garvežys ir 2 keleiviniai vagonai dar liko mums matomi ir šautuvų ugnimi trukdėme jiems laisvai judėti.

Kova truko apie 3 val. Šautuvai ir kulkosvaidžiai įkaito, pradėjo trukti šaudmenų. Tuo tarpu iš Šiaulių atėjo bermontininkams pagarbon šarvuotas traukinys ir savo ugnimi pritildė mūsų vyrus. Nei vienas iš pasiūstos vyrų grupės negrižo į kuopą. 7 nukovė vietoje, kiti dingo be žinios. Mano kairiajame sparne nukovė eilinį Vinkų, sužeistas į galvą eil. Macijauskas. Su fosforine kulipka lengvai nudegino man dešinę ranką. Savo sužeidimą neraportavau, nes jis, taip atrodė man, yra lengvas, bet po 2-3 dienų mano ranka pasidarė dvigubai storesnė.

Bermontininkai šaudė į mus iš įvairių ginklų. Dėka mūsų geresnių pozicijų, mes galėjome laiky-

tis, nors palyginant, menkesniais ginklais. Teko sužinoti, kad mūsų kuopos dešiniajam sparnui 4-tos kuopos bare buvo nukautas iš kulkosvaidžio šaudęs tos kuopos viršila Gadliauskas. Kuopų vadai pareikalavo iš bataliono štabo papildomai šovinių. Gavome atsakymą, — negalima jų pristatyti. Turėjome laikytis užimtos gerose pozicijose su menku šovinių atsarga. Šovinius reikėjo taupyti, be tikro reikalo neekvoti. Man duodant šaudmenų taupymo nurodymus I būrio būrininkui vyr. psk. Juozui Gudaičiui, pastarasis parodė man vieną bermontininką, apsvilkusį ilgais kailiniais ir rėkiantį ilgą molinę pypkę. Jis vaikščiojo sau staciomis, lyg niekur nieko čia nebūta, kai tuo tarpu kiti bermontininkai nedrįso iškišti nosies. Būrininkas pasakęs, kad šiuo atveju jis netaupys šovinių. Prisitaikęs paleido šūvį. Vokietis apsisuko ir kiek ilgas, aukštelininkas krito mūsų pusėn. Vėliau, įžygiavus į Šiaulius, vienas iš šiauliškių man pasakojo, kad bermontininkų vadas žadėjęs lietuvius lazdomis išvaikyti. Gal čia ir žuvo nuo vyr. psk. taiklaus šūvio tas vokietis, kuris buvo vienas iš tokių "lazdų mėgėjų".

Po trumpo laiko, visai pritrūkome šovinių. Tuomet kuopos vadas leido ardyti kulkosvaidžio likusius kaspinus. Kulkosvaidis buvo perkaitęs ir nuolat darė kliūtis. Gavome kiekvienas po 5-15 papildomų šovinių, tad kurį laiką galėjome laikytis savo pozicijose. Bermontininkai apšaudė mūsų pozicijas iš visų ginklų rūšių. Galų gale, pradėjus temti, mums buvo įsakyta pasitraukti į Jurgaičių kaimą, nes Santarvininkų komisijos pirmininkas generolas Niselis prižadėjo mūsų vyriausybei, kad visi bermontininkų ginklai ir geležinkelių riedmenys bus palikti Šiauliuose ir perduoti Lietuvos vyriausybei.

Mums beesant Šiaulių apylinkėje, vieną dieną išgirdome didelį sproginimą. Partizanai pranešė, kad bermontininkai traukdamiesi susprogdino Ginkūnų dvare amunicijos sandėlį. Apie gruodžio mėn. 1-2 dieną gavome įsakymą užimti Ginkūnų dvarą. Bermontininkų dvare nebuvo daug. Du jų nukovėme dvaro kieme, o vieną prie Šiaulių-Joniškio plento. Rado me dvare keletą lėktuvų; ar jie kam buvo tikę — nežinau. Tą pačią naktį kuopa pražygiavo pro Gubernijos susprogdintą amunicijos sandėlį. Daug sviedinių ir kitų sprogmenų buvo išmėtyta kieme, be tvarkos, dar nesprogusių.

Praslinkę pro Gubernijos bravoro kiemą, pagal Sielskio medelyną nužygiavome išardyti geležinkelio bėgių Šiauliai-Kužiai ruože. Sustojome labai mažoje vietovėje, tebuvo tik maži gyvenami namai. Vietovės pavadinimą jau užmiršau. Tik mums atvykus, vienas traukinys pravažiavo Kužių-Mažeikių kryptimi. Geležinkelį išardėme kartu su Gerutos partizanais iš Kužių. Po to nepravažiavo nė vienas traukinys ir mes, po keletos dienų, apie gruodžio 8-10 d., iškeliavome į Šiaulius. Šiauliečiai mus labai gražiai sutiko, o 4 pulkas už Šiaulių išvadavimą

gavo iš šiauličių visuomenės vėliavą. Man ir šian dien neaišku, kodėl Šiaulių mieta išvadavimo vėliava nebuvo įteikta 2jam pėstininkų pulkui, bet mūsų pulkui. Pagal kariuomenės įsakymus, 2-ras pulkas turėjo paimti Šiaulius.

Mums bestovint Šiauliuose, 4-tos kuopos vadas kpt. Vileris, 6-tos kuopos vadas Romualdas Vaitkevičius, aš, 6-tos kuopos viršila Jonas Petrauskas ir žvalgų komandos žvalgas (pavardės neprisime nu) 2-ro bataliono vado kpt. Jono Andrašiūno įsakymu buvome pasiūsti į Šiaulių geležinkelio stotį, kur šarvuotame traukinyje, mus pirmuosius tris generolas Niselis apdovanojo sidabro medaliai "Medaille De La Reconnaissance Militaire", o žvalgą tuo pačiu bronzos medaliu. Be to, mūsų kuopos vadas, aš ir vyr. pusk. Gudavičius buvome pristatyti ir apdovanoti Vyčio Kryžiais su kardais.

Šiauliuose bevaikštinėdami užtikome daug bermontininkų palikto kariško turto — ginklų ir įvairių šaudmenų. Prisirinkome rankinių granatų, raketoms leisti pistoletų-raketininkų ir raketų. Dabar jau jautėmės gerai ginkluotas vienetas.

Iš Šiaulių turėjome išvykti gruodžio mėnesio pabaigoje ir užimti barą prieš lenkus. Užėmus barą, kuopos vado būstinė ir raštinė buvo palikta Jurzdikoje apie 1 km. nuo Vievio, Kauno kryptimi. Kuopos baras buvo 25-30 km. ilgio, Kazokiškiai-Semeliškiai ruožas. Tuo tarpu jokio sąlyčio su lenkais neturėjome, tad ir nebuvo nesusipratimų. Laikas nuo laiko daliniai bare keitėsi ir mes atsidūrėme Žiezmaruose.

1919-20 m. žiema buvo šalta, vėjuota, su giliu sniegu. Žiezmaruose gavome įsakymą pasirošti paradiui, kurį priims pats Respublikos Prezidentas Antanas Smetona.

Pasirošimas buvo sunkus ir varginantis. Kareiviai murmėjo ir keikėsi. 4-tos ir 5-tos kuopų vadai, nežiūrėdami oro sąlygų, kas diena išvesdavo savo kuopas ant ežero ir tenai mankštindavo. Mūsų kuopoje buvo tik vienas karininkas — kuopos vadas, tad jis negalėjo ir neturėjo laiko vesti apmokymą. Mūsų kuopos sudėtis buvo apie 50% žemaičių savanorių, kiti — pašaukti vilniečiai ir suvalkiečiai. Tarp mūsų nebuvo kilusių nesusipratimų, draugiškai gyvenome, visi buvo drausmingi vyrai. Apmokymo darbas buvo man pavestas, kurį atlikdavau palankesniais orais, kad neišvarginus vyrų. Kartą man kuopos vadas ir pasakęs, kad jis suvarysiąs mane į ožio ragą, nes vietoje tankinės rikiuotės apmokymo, kai šalta ir vėjuota, sėdime trobose, kalame statusus ir rūkome. Teisinga buvo man pastaba ir supratau gana gerai savo vadą; jis negalėjo palaikyti su savo kariais artimo kontakto, praveisti rikiuotės pratimus, arba patikrinti išmokus statusus.

Išrikiavau kuopą žygiui į Kaišiadorius. Visus karius paprašiau, kad parado metu kojas keltų "iki nosies", nes kitaip man būsią blogai ir ne tik iš kuopos vado, kurį mylėjo visi kariai.

(Bus daugiau)

DIDŽIOJI PROVOKACIJA

O. URBONAS

(Pabaiga)

Naujai atsistačiusios Lenkijos premjeras buvo žinomas pianistas Paderevskis, kuris, būdamas meno žmogus, blogai orientavosi politikoje. Faktina Lenkijos galva buvo Juozas Pilsudskis, politikas — profesionalas ir kairiųjų pažiūrų revoliucionierius. Pasitarimus su juo dėl bendradarbiavimo su generolu Denikinu vedė britų parlamento narys Mac Kinder ir anglų generolas Brigs, kurie puikiai suprato, kad tik visų jėgų apjungimas prieš bolševikus gali duoti gerus ir greitus rezultatus.

Atrodė, kad tokia sąjunga yra logiška ir kad ją sudaryti kliūčių nėra. Denikinas ne tik žodžiais, bet ir veiksmais įrodė savo lojalumą Lenkijos atžvilgiu: dar 1918 metais teritorijoje, kurią užėmė baltųjų kariuomenė, buvo suformuota lenkų brigada pulkininko Zelinskio vadovaujama. Kai 1918 metų pabaigoje Lenkijos teritorija buvo išlaisvinta iš vokiečių okupacijos, ta brigada, Denikino įsakymu, buvo pervesta į Lenkiją.

Dar prieš bolševikams užgrobiančiam valdžią, steigiamasis seimas Petrograde pripažino Lenkijos nepriklausomybę. Kadangi Denikinas pakartotinai pareiškė, kad baltieji kariauja už steigiamojo seimo atstatymą, Lenkijos nepriklausomybė buvo jo automatiškai pripažinta. 1919 metais, Lenkijos atstovų drauge su Anglijos ir Prancūzijos atstovais, teoriškai buvo nustatytos etnografinės sienos tarp Lenkijos ir Rusijos. Iš kitos pusės, ir Kolčakas, kaip Rusijos vyriausias vadas, pareiškė, kad Lenkijos ir Suomijos nepriklausomybę jis pripažįsta be jokių rezervų.

Nėra abejonės, kad Pilsudskis, eks-socialistas, pasidarė diktatorium, su panieka žiūrėjo į Leniną ir jo bolševikišką bandą, tačiau, spalio mėn. perversmą jis ne tik pripažino, bet ir sveikino, nes tas perversmas privedė Rusiją prie karo pralaimėjimo ir išstūmė ją iš didžiųjų valstybių tarpo. Tas davė jam galimybę pradėti statyti „didžiąją Lenkiją“, „nuo jūros iki jūros“, prijungus prie jos ne tik didžiąją dalį Gudijos ir Lietuvos, bet ir Ukrainos didelius plotus. Kas liečia Ukrainą, tai Pilsudskis nusprendė, kad ji turi būti nuo Rusijos atskirta ir turi sudaryti Lenkijos vasalinę valstybę, nes, kaip tvirtino Pilsudskio politikos ideologas, Lenkijos istorikas Stasys Kutšeba, „Ukrainą visuomet traukė prie Lenkijos“.

Savo imperialistinius planus realizuodamas, Pilsudskis susidūrė su rusų baltąja armija, kurią palaikė Anglija ir Prancūzija. Dėl to, Pilsudskis ir jo aplinkuma nusprendė ne tik nebendradarbiauti su Denikinu, bet visomis priemonėmis siekti jo kariuomenės žlugimo. „Bendradarbiavimas su Denikinu“, rašė anais laikais Pilsudskis, „jo kovoje su bolševikais nesutampa su Lenkijos valstybiniais interesais. Lenkijos valdžios politiką pagrindą turi sudaryti faktas, kad

ji nenori leisti reakcijai laimėti Rusijoje ir dėl to turi padaryti viską, kad tą sutrukdžius“ (Juozas Mackevičius, „Provokacijos Pergalė“, 1962, Miunchenas). Pilsudskio nusistatymą palaikė ir tuometinis Lenkijos generalinio štabo viršininkas, generolas Halleris, kuris rašė: „Per greitas Denikino likvidavimas nėra mūsų interesas. Mes norėtume, kad pasipriešinimas kurį laiką dar tęstųsi, surišdamas sovietų jėgas. Aš pranešiau apie šitą situaciją vyriausiam vadui (Pilsudskiui, O.U.)“.

Tuo būdu, Pilsudskis ir jo aplinkuma visai sąmoningai siekė visomis priemonėmis kenkti rusų baltajai kariuomenei. Tas galėjo būti pasiekta pirmon eilėn baltųjų ir raudonųjų kovas užtęsiant, kol abi pusės visiškai nusilps.

Kaip mes matom, Pilsudskio politika šiuo atveju nėkiek nesiskyrė nuo Stalino politikos siekiant Krašto Armijos sunaikinimo. Pilsudskis ir jo generolai apskaičiavo, kad kai baltoji armija bus sunaikinta, su sovietais galima bus lengvai susitarti, jau vien dėl to, kad jie bus tiek nusilpninti, kad nepajėgs apginti tos teritorijos, į kurią Lenkija pareiškė savo reikalavimus.

Savo planus Pilsudskis buvo priverstas slėpti ne tik nuo baltosios armijos vadovybės, bet ir nuo Antantės atstovų, nuo kurių priklausė Lenkijos vakarinių sienų pripažinimas, o be to, jie galėjo sustabdyti Lenkijos rėmimą karo reikmenimis. Pilsudskis užtikrino lordą Kurzoną, kad principu jis sutinka su jo, lordo Kurzono, nustatyta rusų-lenkų siena ir kad jis yra pasirengęs kaip galima greičiau sudaryti karinę sąjungą su Denikinu ir tam tikslui jau yra pasiuntęs į Taganrogą gen. Karnickį. Bet, deja, jokių instrukcijų tuo reikalu Karnickis iš jo nebuvo gavęs, kaip 25 metai vėliau jokių instrukcijų nebuvo gavęs Rokosovskio pasiūstas į Krašto Armiją kapitonas Kaluginas. Pats Karnickis Denikino štabe buvo užimtas maloniais, bet, deja, beprasmiškais, pasikalbėjimais, visai taip pat, kaip tas buvo kapitono Kalugino atsitikime.

Reikia manyti, kad generolas Karnickis nežinojo, kad jo misija buvo tik fikcija, žaidimas, kur viena pusė, slėpdama savo planus, mėgina kitą pusę apgauti. Savo planus Pilsudskis laikė paslapy ir tarėsi tik su savo artimiausiais bendradarbiais, kuriems generolas Karnickis, buvęs rusų kariuomenės generolas, vargiai ar priklausė. Bet kaip ten bebūtų, kol generolas Karnickis sėdėjo Taganroge, Pilsudskis jau buvo pradėjęs taikos derybas su sovietais. Nežinint to, kad jo vadovaujama valstybė kariavo su RSFSR, nuo pat valdžios perėmimo Pilsudskis palaikė ryšius su Leninu per bolševiką ir čekistą, lenką Marchlevskį, savo seną draugą ir bendradarbį revoliuciniame

darbe. Apie tuos ryšius ir derybas rašo žinomas lenkų istorikas Juozas Mackevičius, jau minėtoje knygoje "Provokacijos Pergalė": "Pilsudskio kontaktas su Leninu", rašo jis, "buvo laikomas didžiausioje paslapyje. Liepos mėnesio pirmomis dienomis (1919 metų, O.U.) Marchlevskis vėl atvyko į Lenkiją, į Bielo-vežo mišką, kur jis susitiko su Pilsudskio įgaliotiniu, grafu Kosokovskiū. Nežiūrint to, kad tų derybų smulkmėnos nėra žinomos, jos visgi privedė prie susitarimo, kad Lenkija nebepalaikys rusų antibolševikiškų jėgų. Marchlevskis sugrįžo Maskvon, bet jau lapkričio pradžioje jis vėl atsiranda Lenkijoje, bet šį kartą jau kaip oficialus sovietų pasiuntinys. Jo įgaliojimas buvo pasirašyti užsienių reikalų komisaro Čičerino, to įgaliojimo numeris II/855. Pilsudskį atstovavo kapitonas Ignas Boerneris, vėliau atašė Maskvoje (1924-1925), dar vėliau pašto ir telegrafo ministeris Varšuvoje. Kokį tai vaidmenį tuose pasitarimuose suvaidino ir žurnalistas M. Bimbaumas. Pasitarimai vyko mažame miestelyje Mikasevič. Apie tuos pasitarimus vėliau parašė ir pats Marchlevskis (Proletarų Rusija ir lenkų buržuazija, Maskva, 1921).

Derybų pradžioje sovietai, kurie bet kokiame pasiūlyme visur ir visuomet matė apgavystę, tiesiog negalėjo įsivaizduoti, kad Pilsudskio vyriausybė, kurią palaikė imperialistinės Anglija ir Prancūzija, nori sudaryti su jais taiką, ir tai tokiu momentu, kada jie stovėjo ant pražūties ribos. Pilsudskio pasiuntiniai daug dirbo, kol įtikino sovietus, kad Pilsudskis yra rimtai nutaręs sudaryti su jais taiką. Galų gale, Pilsudskis per kapitoną Boernerį pasiuntė sovietams žodinę notą, kurioje buvo pasakyta: "Pagalba Denikinui kovoje prieš bolševikus neatitinka Lenkijos valstybės interesus. Smūgis Mozyrio link, be abejo, padėtų Denikinui ir galėtų būti lemiančiu momentu jo pergalei. Lenkija Polesės fronte turėjo ir turi pakankamai jėgų realizuoti tą smūgį. Ar Lenkija tai padarė? Ar šita aplinkybė neturėtų atverti akis bolševikams?" (J. Mackevičius, "Provokacijos Pergalė").

Po tokios argumentacijos visos abejonės turėjo pranykti. Paliaubos buvo sudarytos. Lenkų pabūklai nustojo šaudyti. Raudonosios armijos pulkai buvo skubiai atitraukiami iš lenkų fronto ir permetami prieš Denikiną. Šūkis buvo — Viskas prieš Denikiną! Baltieji neišlaikė masinio bolševikų puolimo — ir prasidėjo atsitraukimas.

Žaidimas tačiau, tęsėsi toliau. Nežinodamas kaip paaiškinti lenkų karo veiksmų sustabdymą, Denikinas reikalavo paaiškinimų iš generolo Kamickio ir Anglijos atstovų. Galų gale, 1919 metų gruodžio 26 dieną Denikinas parašė Pilsudskiui asmenišką laišką, kuria me jis prašė Pilsudskio pagalbos "vardan bendro reikalo ir bendro bolševikinio pavojaus". Bet — likimo ironija: kaip tik tą dieną, kai Pilsudskis gavo Denikino laišką, jo įgaliotinis deryboms su bolševikais, kapitonas Boerneris, sugrįžo iš Mikasevičių, pranešdamas jam apie teigiamus derybų rezultatus, kad karo veiksmų paliaubos yra jau pasirašytos.

Lenkai, nieko neveikdami stovėjo iki baltieji galutinai atsitraukė į Krimą, ir tada, 1920 metų balandžio pabaigoje, pradėjo pulti ir užėmė Kievą. Sovietų propagandinė mašina tuojau buvo paleista į dar-

bą, bet jau ne į lemiamą kovą su aukso antpečiauninkais, šaukė bolševikai, ne už revoliuciją, ne už sovietų valdžią, bet už užpuolikus, už TĖVYNĘ!

Pilsudskis su savo generolais smarkiai apsiriko. Lenkų kariuomenė ne tik nepajėgė išsilaikyti Ukrainoje ir Gudijoje, bet buvo priversta atiduoti savo "kompanijonui" žaidime su Denikinu, ir didelius Lenkijos plotus. Birželio 2 dieną prasidėjo bendras raudonosios armijos puolimas su šūkiu: "Į Varšuvą!" Tačiau, kai tik lenkai buvo išstumti iš Rusijos teritorijos, visi patriotiniai šūkių buvo atiduoti į archyvą ir pakeisti revoliuciniais. Tuchačevskio armijai įsakymas skambėjo: "Vakaruose bus sprendžiamas pasaulio revoliucijos likimas. Per Lenkijos lavoną kelias veda mus į pasaulio gaisrą. Pirmyn link Minsko — Vilniaus — Varšuvos!" Karinė revoliucinė taryba savo įsakyme liepos 20 dieną skelbė: "Raudonosios armijos kariai, atminkit, kad Vakarų frontas yra pasaulio revoliucijos frontas".

Raudonosios armijos pulkai nesustabdomai puolė ir žygiavo pirmyn, ir tik "stebuklas prie Vislos", kuriame ne mažą vaidmenį suvaidino prancūzai, išgelbėjo Varšuvą ir gal būt, visą Lenkiją nuo susovietinimo jau tada. Nors, galų gale, Tuchačevskio ir Budiono armijos ir buvo sumuštos ir išvartytos iš Lenkijos, bet Pilsudskio išdavimas kaštavo lenkų tautai be galo daug aukų.

Galima, žinoma, ginčytis ar Pilsudskio politika buvo priežastis, kad antibolševikiškų jėgų kova prieš bolševikus pasibaigė visišku pralaimėjimu, ar tas pralaimėjimas buvo lemtas iš pat pradžios. Bet kaip ten bebūtų, tokia Pilsudskio politika neabejotinai pasitaravo bolševikams ir padėjo jiems išlikti valdžioje. Jau mano cituotas lenkų istorikas Mackevičius rašo: "Savo susitarimą su bolševikais Pilsudskis stengėsi išlaikyti paslapyje. Lenkijoje apie tai rašyti, arba, net kalbėti buvo griežtai uždrausta. Bet, kaip paprastai, visos paslaptys, laikui bėgant, būna atskleistos".

Po karo pabaigos Pilsudskis išplėtė plačią propagandą prieš Denikiną, kad jis negalėjęs su juo tartis, nes jis buvęs reakcionierius ir norėjęs įvesti Rusijoje režimą, kuris neatitiko demokratinius reikalavimus ir principus. Vienu žodžiu, jis apkaltino Denikiną tuo, kuo 25 metai vėliau, sovietai apkaltijo Bor-Komarovskį ir jo Krašto Armiją.

Įdomu yra, kad didžiūdamiesi savo maršalu, lenkai nebepastebėjo, kad visus reakcinius įstatymus ir tvarką, kurią jis primesdavo būsimai "Baltajai Rusijai", Pilsudskis įvedė pas save namie, Lenkijoje. Visiems gi gerai žinoma, kad Pilsudskio Lenkijos struktūra beveik niekuo nesiskyrė nuo Rusijos imperijos prieš I Pasaulinį karą.

"Ir nors keista, kad visa Pilsudskio politika, kurią galima apibūdinti vienu sakiniu: "Nėra su kuo derėtis, nes Kolčakas, ir Denikinas yra reakcionieriai", todėl, reiškia, reikia derėtis su daugiau demokratišku Leninu, ne tik buvo priimta prieškarinėje Lenkijoje, bet dar ir šiandieną atsiranda lenkų istorikų, kurie tą politiką visiškai pateisina. Tačiau, laimei, tarp lenkų istorikų atsiranda ir kitos nuomonės", rašo jau mano minėtas, Mackevičius, kurio knygos yra išverstos į anglų, prancūzų, vokiečių ir italų kalbas. Keleta sakinių Mackevičius atskleidžia Pilsudskio politikos visą nelogiškumą ir klaidingumą. "Lenkų istoriografija", ra-

Pesimizmo ir apatijos šešėliuose

III

JURGIS GEDIMINĖNAS

Vartau kelis, jau poros mėnesių senumo, Čikagiškės "Laisvosios Lietuvos" egzempliorius. Gerame popieriuje, gražiai iliustruotas ir tikrai patrauklų išpūdį sudarantis laikraštis, o man jis dar labiau patinka dėl savo sensacingų ir, kartais, net baimę sukeliančių straipsnių, kokių rečiau pasitaiko kituose laikraščiuose. Kai kurie straipsniai ypač malonu skaityti, nes jie parašyti dar iš Vokietijos stovyklinio gyvenimo pažįstamų žmonių. Štai, toks Vilius Bražėnas, kurį gerai prisimenu kaip energingą, veiklų, gabų ir patriotišką dviasios vyrą, savo straipsnyje "Agentai Viršūnėse", beveik įtikina, būk tai Henry Kissingeris ir Chou En-Lai yra rusų agentai! Kitame, net per 2 egzempliorius išstęstame straipsnyje apie "palovių antikomunizmą" tas pats V. B., su gražia įžanga ir pabaiga iškelia 2 klausimus, į kuriuos jis pats plačiai bei pamatuotai atsako. Toliau paduosiu tik tų dviejų klausimų bei atsakymų santrauką, kurių klaidingas supratimas, V.B. žodžiais, sukelia mummyse nemažai sąmyšio.

Pirmas klausimas: ar komunizmas yra masių, beturčių, prispaustųjų, tamsiųjų, alkanųjų, "liaudies", "proletariato" judėjimas, sprogdinąs santvarkas iš apačios? Ar, priešingai, tai yra galingųjų, turtingųjų, intelligen-

tų susimokėlių, mažos grupės daugumai iš viršaus primesta elito diktatūros santvarka, primesta sutraiskant senąją santvarką, "sistema", tarp gerai organizuotų, elito finansuojamų bei kurstomų riaušinių grupių iš apačios ir tuo pateisinto didesnio valdžios ir galios grobimo iš viršaus?

Nors mums ne kartą atrodo, kad kai kurie didžturčiai veikia prieš savo pačių interesus", arba, kad "kapitalistai" remia kapitalizmo sunaikinimą, arba, aukšti vyriausybės žmonės daro žygius aiškiai priešingus saviems pažadams ir savo krašto interesams, tačiau komunizmas nėra beturčių masių sąjūdis, bet nusikaltėliškos sielos, neribotos galios ištroškusių didžturčių ir internacionalistų intelektualų elito sąmokslas, liaudies vardu, žmonijai diktatūrą prievarta primesti ir teroru išlaikyti.

Antras klausimas: ar žinomieji tarptautinio komunizmo vadai yra, kaip daugelio galvojama, aukščiausia pagrindinė jėga planuojanti ir diriguojanti pasaulinį sąmokslą žmonijai pavergti, kai kuriems galingiems ir įtakingiems laisvojo pasaulio asmenims nesąmoningai padedant komunizmui? Ar, priešingai, yra kitos, mažiau matomos jėgos, kurių rankose matomasis atviras

komunizmas yra tik sąmokslas įrankis ir todėl jį remiamas bei išlaikomas.

Į šį klausimą atsakoma, kad nei Maskvos nei Pekino komunistinė hierarchija nėra savistovi, vyriausioji pasaulinio sąmokslas prieš žmoniją galva, o tik, tiesiog ar sudarant sąlygas, parinkti vykdytojai to sąmokslas uždaviniui, surištų su karais, riaušėmis, teroru ir propaganda. Šio antrojo atsakymo patvirtinimui toliau paduodama visa eilė istorinių faktų bei duomenų, kurių sutrumpinimui tik keletą paminėsiu. Rašo, kad rusų anarchistas Bakūninas (1814-1876) jau anuomet žinojo "iš kur kojos dygsta, komunizmui", sakydamas: "komunizmas stovi viena koja revoliucijoje, o kita koja banke". Tai, be abejo, žinojo ir Trockis, kuris iš New Yorko į Rusiją laivu vežė ne tik būrį revoliucionierių, bet ir 20 milijonų dolerių auksu, parūpinu didžturčio Jacob Shiff, kurio finansiniai partneriai Vokietijoje aprūpino "kelionpinigiais" Lenią. Tad apmulkinti, ar "idealistiniai" komunisteliai darbo žmonių, ar studentų tarpe yra tik "patrankų maistas", tik prieš kapitalistus nuolat burnojančios marionetės — lėlės, šokinamos tarptautinių didžturčių ir išminčių. Komunizmas, iš ekonominio taško, yra paprasčiausias visuotinas valstybinis monopolizmas. Monopolis yra kiekvieno nesąžiningo, gobšaus, viešojo rinkoje konkurencijos atlaikyti nenorinčio, ar nesugebančio pramonininko svajonė. Todėl nenuostabu, kad šitokie žmonės randa daug bendra su komuniz-

šo jis, "atstovauja nuomonę, kad anais laikais, kai Pilsudskis darė savo sprendimus, jie buvę vieninteliai teisingi, nes Kolčakas, Denikinas ir kiti antibolševikiniai vadai norėję pripažinti Lenkiją tik jos etnografinėse sienose (mano pabraukta, O. U.). Tai šventa teisybė. Bet ta pati istoriografija nenori suprasti, kad Leninas ir visi kiti bolševikiniai vadai, bendrai nepripažino Lenkijos, net ir jos etnografinėse sienose (mano pabraukta, O.U.). Remdamiesi pasaulinės revoliucijos pagrindu, jie negalėjo sutikti su kitokia Lenkija kaip ta, kurią atstovavo Marchlevskio-Dzeržinskio "revoliucinis komitetas" Balstogėje. Tame komitete sienų klausimas vaidino visiškai antraeilį vaidmenį, nes tas klausimas tarnavo tik taktikos tikslams" (J. Mackiewicz, "Zwicięstwów provokacji" 1962, Miunchenas).

Šiuo atžvilgiu Mackevičiaus nuomonė visai sutinka su Denikino nuomone, kuris 1936 metais rašė: "Istorijos perspėjimais, matomai, nesinaudojama. Nėra negalima ir tokia situacija, kad "maršalo Pilsudskio strategija" atsirugs ir kad Hitleris, lemiamu momentu, pavartos ją Lenkijos atžvilgiu taip, kaip anais laikais Pilsudskis pavartojo Rusijos atžvilgiu. Ir galimas dalykas, kad nekalti lenkų tautai teks pasigailėti, kad 1919 metais jos vadai neištiesė pagalbos rankos antibolševikinei Rusijai" (A.I. Denikinas, "Kas išgelbėjo sovietų valdžią", 1937, Paryžius).

Šiandien tie žodžiai skamba tiesiog pranašiskai: juk įvyko bolševikų smūgis į lenkų kariuomenės nugarą 1939 metais, įvyko Katyno žudynės, įvyko Varšuvos išdavimas ir yra sovietų Lenkija.

mu. Kai kurie "kapitalistais" neteisingai vadinami didžturčiai, be skrupulų siekia ne tiek daugiau pinigų, kiek daugiau galios didesni skaičių žmonių prispausti ir išnaudoti. Jie yra tikresni komunistai už tamsų ir aklą partietį, siekiantį diktatūros, kurioje jis tikisi pakilti aukščiau ir davinėti įsakymus kitiems darbo žmonėms. Monopolistas pramonininkas, per teroru paremtą diktatūrą, tikisi būti vienu iš vyriausių visos žmonijos prispaudėjų. Toliau paduodama gausi ir įtikinanti medžiaga, kurią visą neįmanoma perrašinėti. Apie Marksą ir jo "Kapitalą", apie komunistų konspiracijos metodus ir jų tikslus palenkėti sau žurnalistus, kritikus ir net knygų pardavėjus, o juokingiausiai, tai kad čia įjungta net ir "Women's Lib" — moterų išsilaisvinimo sąjūdis. Vargšėlės kovoja prieš vyrų išnaudojimą, nežinodamos, kad pačios yra komunistų išnaudojamos... Taip pat, išryškinama mitas — nesąmonė, kad marksizmas yra už taiką ir prieš karą, nes Marksas viešai skelbė pasauliui karo reikalingumą, kuriame Rusija ir Anglija kariautų prieš Vokietiją. Tuo tikėtasi primesti komunizmą Vokietijai, nežiūrint kiek darbininkų žūtų kare. Kad komunizmas yra masėms primetamas iš viršaus, patvirtina Markso žodžiai: "komunizmas tikrovėje įmanomas tik kaip valdančiųjų žmonių veiksmas".

Nelabai maloniai nuteikia, jeigu nesukrečia, surinktoji medžiaga apie J. A. Valstybių "establišmento" (atseit, valdžios) remiamą komunistų finansavimą, jų veiklos kontroliavimą ir jų infiltravimą į politines bei valdžios institucijas. Pasirodo, kad garsusis komunistų medžiotojas senatorius Joseph McCarthy buvo suniekintas ir sunaikintas ne už žvalgymąsi komunistų palovėse, bet už komunistų ir jų rėmėjų ieškojimą aukštoje Gynybos Departamento ir Valstybės Dept. sferose. Robert Welch, "liberalinėje ir komunistinėje spaudoje, buvo paverstas į pabaisą ne už tai, kad jis įrodė komunizmo teorijos suktumą ir brutalumą, bet už tai, kad jis surinko krūvon visiems prieinamus, bet ne visiems žinomus ir ne visų ma-

tomus faktus, įrodančius, jog J. A. Vyriausybė kartais būna didžiausias komunizmo rėmėjas, prisidigiantis antikomunistine politika!

V. Brazėno užbaigiamaisiais žodžiais šis sąmokslas, žmonijai pavergti ir pasaulinei diktatūrai sukurti, turi būti suprashtas, atpažintas, išvelkamas švieson ir jam turi būti nuplėšta kaukė. Gi, aukščiau paminėti faktai rodo, kad tas sąmokslas žmonijai pavergti nėra pasaka, o sąmokslininkai menkai teboja, kai mes kovojame prieš "palovių" komunistus, prieš "pažangiuosius", lietuvius ar gaištame laiką su komunizmu "teoretikais", ar raudonaisiais lakštapalaikiais. Jiems svarbu, kad mes paliekame ramybėje ir leidžiame "daryti klaidas" kissingeriams, fulbrightams, rockefelleriams ir pan. Dar pirmos pusės straipsnio pabaigoj V.B. pataria abu aukščiau minėtus klausimus pasvarstyti istorijos ir šių dienų faktų šviesoje, nes suradę atsakymus mes lengviau susivoksime pasaulyje ir teisingiau priderinsime lietuvišką veiklą bei vadavimo pastangas.

Prie V.B. straipsnio santraukos buvau benorįs pridėti pastiprinančių duomenų apie būsimą J.A.V. viceprezidentą Rockefellerį, kuris išleido nemažai milijonų norėdamas pasidaryti J.A.V. prezidentu, o taip pat savo įtakingų draugų ir būsimų pavaldinių patepimui ar papirkimui. Gi, jo brolis Dovydas, didžiojo Chase Manhattan banko prezidentas, atidarė to banko skyrių Maskvoje su paskirtimi organizuoti sovietams kreditus ir išgauti ilgalaikes paskolas Rusijai ir jos satelitams.

Neatrandu reikalo daugiau apie tai rašyti, nes visa tai ir dar daugiau nusako taip pat "L. Lietuvoj" P. Žičkaus straipsnis "Amerikos Tamsėjančiuose Horizontuose". Jis rašo apie komunistinių tikslų 45 punktus, kurie paimti iš knygos "Naked Communist", parašytos W. Cleon Skausen ir visa tai 1963 metais buvo įtraukta į J.A.V. kongreso rekordus. Kažkaip nemalonu pasidaro pasikaičius, kad beveik visi tų 45 komunistinių tikslų punktai J. A. Valstybėse (panašiai ir Kanadoje!) jau

pasiekti. Paminėsiu tik kai kuriuos svarbesnius punktus.

J. A. Valstybės jau, atrodo, priėmusios koegzistenciją su rusais kaip vienintelį pasirinkimą atominio karo išvengimui, o daugelis žymių amerikonių tai stačiai serga ta koegzistencijos liga, duodančia naudą tik komunistams, ir visa tai yra žinių perdavimo tarnybos (radijo, T.V. ir spaudos) nuopelnas, J.A.V. jau beveik nuteiktos geriau kapituluoti, negu leisti į atominį karą. Ir čia propagandos darbą atlieka žinių perdavimo tarnyba, suliberalėję ir suraudonėję mokslininkai ir kiti. Mažinami pinigai kariniam biudžetui ir garsinama iliuzija, kad J.A.V. nusiginklavimas demonstruos jos moralinį "tvirtumą"? Gi rusai, turėdami daug didesni karinį laivyną, daugiau branduolinių bombų ir raketų joms nunešti, tik to ir laukia! Jau vykdoma laisva prekyba su komunistinėmis valstybėmis, nepaisant, kad prekės gali būti panaudotos karo reikalams. Pripažinta raudonoji Kinija ir dvi atskiros Vokietijos. Delsiama ir vis pratęsiama konferencija dėl atominių bandymų draudimo. Amerikonai jau sustabdė bandymus ir net išmontavo kai kuriose vietose raketas, o komunistai tik trina rankas iš džiaugsmo. Priimant į bet kokią ir gana slaptą bei atsakingą tarnybą jau nebegalima klausinėti, ar tas asmuo nepriklauso komunistų partijai. Paimta įtakon abi didžiosios Amerikos politinės partijos, nes daugumą kongrese ir senate turinčioje demokratų partijoje vyrauja kairieji liberalai, o tokių turi ir respublikonai gana aukštų pareigūnų tarpe. Amerikos institucijos silpninamos teismų technikiniais sprendimais, skelbiant, kad jų veikla yra priešinga pilietinėms teisėms. Teismai daro daug žalos visam Amerikos gyvenimui. Policija pristato nusikaltėlių į teismą, o teisėjas, suradęs, kad su tuo nusikaltėliu buvo pasielgta nekonstituciniai, kad nusikaltėlis neturėjo advokato ar nebuvo supažindintas su jo teisėmis, kad buvo klausomasi jo telefoninių pasikalbėjimų ir pan., nusikaltėlių paleidžia. Primename, kad ir Pentagono dokumentų vagiui Elsbergui byla buvo nutraukta, nes

jis buvęs bandomas sekti. Jau pamimama kontrolėn mokyklos, panaudojant jas socializmui ir komunistų propagandai skleisti. Laisvės vardan mokiniams skiepijamos idėjos padaro tai, kad tėvai nebegali susikalbėti su vaikais. Studentai panaudojami streikams ir demonstracijoms prieš viską, kas komunistui nepriimtina, įskaitant įstatymus ir potvarkius, kurie yra piliečių ir krašto apsaugai. Amerikoje jau turima pilnai komunistų infiltruotą žinių perdavimo tarnybą. Menas yra jau išniekintas, nes jame nėra grožio, o yra baimė, chaosas, išniekinti žmonės. Visai atsileido nepadorumą varžantieji įstatymai, nes televizijos programose matome daugiausia nusikaltimus, žmogžudystes ir paleistuvavimą. Scenoje atliekami lytiniai santykiai (Cambridge, Mass.). Policijai suėmus tuos ištvirkėlius, teisėjas juos išteisino, nes tai esąs natūralus reikalas. Legalizuojamas homoseksualizmas. Vienas protestantų kunigas net sutuokė du homoseksualus vyrus. Nuogi vaikšto gatvėse ir scenose. Moralės nebėra, ir net gyvuliai elgiasi padoriau, nes jie nesantykiauja su tos pačios lyties. Nužmogintas žmogus pasiduoda visokioms blogoms idėjoms. Komunistai tuo tik džiaugiasi, tačiau pas save tokių dalykų neleidžia, nes žino, kad tuo griauamos šeimos, bendruomenė ir valstybė. Priešamerikinei veiklai tirti komitetas senai panaiškintas, o jo vieton steigiami kiti, kurie turi kompromituoti Amerikos vyriausybę ir kitus asmenis.

Ir Watergate byla taip pat buvo nepripuolama. Ji buvo apgalvotai surežisuota, kad sukompromitavus prezidentą ir sugriovus pasitikėjimą savo valdžia. Tikrumoje tai buvo muilo burbulas, kuris buvo tiek išpūstas, kad virto pavojinga bomba, kuri išvertė prezidentą. Daug didesnis buvo Kennedy įvykis prie Chappaquiddick salos, bet tai buvo žinių tarnybos, ir tų, kurie šaukė dėl Watergate burbulo, beveik nepastebėtas. Pabaigoje straipsnio P. Žičkus dar visai nenustoja vilties, nes Amerika yra didelė ir turtinga, o joje yra daug labai gerų žmonių (ne visi crazy Americans), tikinčių laisve ir ją saugančių. Gi praregėjimas turi atei-

tį ir daugeliui kitų.

Visų anksčiau išvardintų komunistinių tikslų pasisekimą patvirtina ir "Dirvoje" atspausdintas Rimo Laikūno straipsnis "Quo Vadis Amerika?" Straipsnyje išskeliama dalykai, kurie alina Ameriką kaip bacilos alina organizmą... Rašoma, kad dabar Amerikoje išjuokiamas viskas, kas sudaro sąlygas sveikai visuomenei išsilaikyti ir stiprėti: niekinama valstybinė sistema, bėgimas iš kariuomenės laikomas garbės vertu reiškiniu, juokiamasi iš istorijos, brandinamas savo bevertiškumo jausmas, remiamas liguistas asmens laisvių respektas prieš visuomenės egzistencijos teises, visai persekiojami tvarkos vykdymo organai, praktikuojamas pataikavimas nusikaltėliui, religijos degradacija, šeimos dorybių karikatūrinimas, chuligano "teisių" respektas, cinizmas elgesyje ir aprangoje, narkomanijos kultas, pornografijos "teisių" apsauga, "seksualinė" revoliucija, nesibaigiančios žmogžudystės filmose ir televizijoje ir t.t., ir t.t. Išvardinus "kelrodžių" antraštes aiškėja ir kuria kryptimi žengiami...

Greta to blogio tolerancijos, net pagarbos blogiui doktrinos, į eilinio jauno amerikiečio sąmonę mokykloje, universitete, visokių klubų bei seminarų rateliuose, nenustojamai slysta tvirtinimai, kad išeitis iš kapitalizmo, imperializmo, Wall Street diktatūros, per visuotines aferas (Baltųjų Rūmų skandalai, korupcijos, kalėjimai biurokratinei aukštuomenei), yra čia pat, pašonėje...

Tai respektas ir pasitikėjimas "naujai socialinei struktūrai", kuri, kol kas neįvardinama, neaiški, bet artima ir graži, kaip graži yra tikinčiojo sąmonėje anapus, rojus, iliuzija. Tik mūsų šaliai bėgliai nuo komunizmo, kalbėdami apie tų blogybių mozaiką, žino kur blogybių potvynis ir "rojus" iliuzijos veda Ameriką. Gi, šie reiškiniai švelniai, vykusiai ir neįjuntamai plauna amerikonių smegenis, laužo kietą stuburą, o Maskvai to ir reikia... Maskva įveda Amerikon savo drakonus ir maloniai tvirtina, kad tai ėriukai... De-tente sukurtos sąlygos buvo palankus vėjas Amerikos naikinimo armadai. Smunkanti visuomenės moralė,

silpnėjęs atsparumas, krintantis doleris, teikia didžiųjų pergales vilčių... amerikinės demokratijos priešams.

Štai, atrandau "Draugo" iškarpėlę, kurioje žinomas žurnalistas Gediminas Galva rašo, kad jei ateinančiais (1975) metais sustiprės ūkinė krizė, gali kilti visuomeninis bruzdėjimas ir ypač Vakarų Europoje įvykti politinių sukrėtimas. Masių žmogus vis mažiau svarsto, sprendžia, ir taip patenka aplinkos įtakon. Jis gali būti greitai įsiūbuotas griauti net tą santvarką, kurioje jis gyvena. Žmogaus griauamoji jėga gali padidėti, kai jis neteks vidaus pusiausvyros ir būtinų reikmenų jo poreikiams patenkinti. Badas, skurdas, nepasitenkinimas valdančiasiais jį vers imtis priemonių griauti, nors jis neišmano ką reikia toliau daryti, kaip statyti. Griaunančių apyraiškų buvo praelytyje, o jų gali būti dar daugiau, kai žmogus stumiamas kovoti dėl savo buities. Mes gyvename pavojingame pasimetimo tarpsnyje, kuriame yra galimi staigūs visuomeniniai posūkiai, kurie kartais veda net į susinaikinimą...

Truputį susinervinęs baigiu sklaidyti tuos nemalonius faktus bei pranašystes. Atrodo, kad sekantieji, 1975-ji metai (mums lietuviams, tai Valančiaus ir Čiurlionio metai!) bus ne tik šventieji, bet visų galimų netikėtumų bei staigmenų metai, ir, turbūt, ne be reikalo kai kas juos iš anksto pakrikštino "year of doom and gloom" vardu...

Pasižiūrėjęs pro langą, matau pragiedrėjusią padangę ir staigiai susigalvoju, išsiblaškytumui bei nuotakoms pataisytumui, išvažiuoti į mišką pamedžioti.

Laimingi tie žmonės, pagalvoju, kurie nežino ar net nenori žinoti šių išvardintų liūdny faktų ir nesijaudina dėl neaiškios ateities, o aš tokius palyginu kurapkomis, kurios norėdamos pasislėpti nuo vanago kiša savo galvas į sniegą...

PRAEITIES NUOTRUPĖLĖS

(A. a. plk. Aleksandrą Šumskį prisimimus)

Iš bendravimo su a.a. pulkininku Aleksandru Šumskiu, prisimenu, kad jis nemėgo jei kas jį pavadinavo Aleksu. Liet. Encikl. 30 tome apie jį yra paduotos šitokios žinėlės:

Aleksandras Šumskis buvo gimęs Linkuvoje, 1893 m. rugsėjo 24 d. Mirė Austrijoje 1946 m. kovo 4 d. Kuriantis Nepr. Lietuvai, grįžęs iš rusų caro kariuomenės, tuoj pat įsijungė į Lietuvos kariuomenę ir tarnavo įvairiose pareigose. Ats. majoras P. Gudelis savo rašinyje "Joniškėlio partizanai" rašė: 1918 m. gruodžio 10 d. Joniškėlio apskr. milicijos v-ko padėjėju buvo paskirtas karininkas Aleksandras Šumskis. 1921-1925 m. jis buvo 8 p. pulko vadu. Dalyvavo Lietuvos delegacijoje pasirašant su lenkais 1920 m. spalio mėn. sutartį Suvalkuose. 1927 m. išėjo iš kariuomenės ir perėjo į Vid. R. M-jos tarnybą. Buvo policijos inspektorius — referentas iki 1940 m. sovietų okupacijos.

Čia teko su plk. Šumskiu artimiau bedrauti. Tekdavo kartu su juo vykti į visokias vietas. Prisimenu, kartą vykome pro Meškuičių miestelį, Šiaulių apskr. Ten mums nuleido automobilio padangą. Anais laikais tai didoka kliūtis. Šoferis pašakė, kad kol jis tą padangą užvulkanizuos truks kokį pusvalandį. Vasaros metas, graži diena, sumanėm pasižvalgyti po miestelį. Prie vieno namuko pamatėm iškabą, kurioje buvo gražiai nupiešti kokie tai puodai, dūda, smui-

kas, kaliošas ir užrašas "taisau kaliošus ir kitus muzikos instrumentus" ir greta, to meistro pavardė. Turėjau su savim foto aparatą. Plk. Šumskis pasiūlė nufotografuoti tą iškabą. Juk įdomu, kai kaliošai priskiriami prie muzikos instrumentų. Vėliau šios iškabos nuotrauka tilpo "Policijos" žurnale.

Plk. Šumskis dar mėgo pasipasakoti kaip jis kartą buvo priskirtas beveik prie šventųjų. 1931 m. kai Lietuvoje, Šv. Sosto nuncijus, Riccardo Bartoloni, ėmė labai kištis į Lietuvos vidaus reikalus, tai vyriausybė paprašė Šv. Sostą jį atsiimti. Sostui su tuo delsiant, vyriausybė nutarė tą Bartolonį iš Lietuvos išprašyti. 1931 m. birželio 6 d., Kaune, prie nuncijaus Bartolonio buveinės, vyriausybė pasiuntė automašiną. Bartoloni pareigūnų buvo paprašytas į ją sėsti ir buvo vežamas į Lietuvos-Vokietijos pasienį. Plk. Šumskiu buvo pavesta tą mašiną su nuncijum palydėti. Nuo Marijampolės ta mašina su Bartoloni pasuko Kudirkos Naumiesčio link, kur Bartoloni buvo pervežtas per sieną į vokiečių prie Šešupės miestelį Širvintą, ir ten jam buvo palinkėta laimingos kelionės iš Lietuvos.

Tuo tarpu, palydovas plk. Šumskis nuo Marijampolės pasuko savo mašiną, per Vilkaviškį, Kybartų link. Prie Vilkaviškio plk. Šumskio mašiną pasitiko keli tūkstančiai, kieno tai suorganizuoti, skaruoti moterėlių, kurios suklaupė prieš Šumskio mašiną. "Tai matote", juokavo plk. Šumskis, "nors trumpam laikui buvau priskirtas prie šventųjų, prieš kurį minia tikinčiųjų klaupėsi".

S.

LŠST PLANAI IR RŪPESČIAI

LŠST yra jau užmezgusi ryšius su keliomis spaustuvėmis CV suplanuotai, dr. Kosto Jurgėlos parašytai mokslinei knygai "Lietuva — Kovų už Laisvę Priešakinė Tvirtovė" atspausdinti. Už 1000 egzempliorių išeis arti 9,000 dol. CV savo kasoj tiek pinigų neturi. Kiekvienas dalinys ir kiekvienas šaulys-ė turės prisidėti, kad šis svarbus veikalas apie rusų kolonizaciją Lietuvoje, nuo senųjų laikų iki šių dienų, ir lietuvių kovas su caristine, o dabar komunistine Rusija, išvystų dienos šviesą ir pasiektų skaitytojus, mokslininkus, istorikus. Knyga bus anglų kalba.

Knygai išleisti jau atsirado pirmasis rėmėjas "Romo Kalantos" kp. St. Petersburg, Fla. garbės teismo p-kas Jonas Valauskas, prisiųsdamas

Sąjungos pirmininkui 100 dol. čekį ir sekančio turinio laišką:

Mielas Broli,

Junkimės į visuotiną neatlaidžią kovą su knyga rankoje. Spausdintas žodis yra galingiausias ginklas.

Tad, prašau mielą bičiulį, Broli Vincą, sutelkti kovos junginį iš 80 brolių, kurie įneštų po vieną šimtinę.

Į jų eiles jungiuosi pridėdamas 100 dolerių.

Su šauliška pagarba,

(pasirašė) š.br. Jonas Valauskas
1975 m. bal. mėn. 4 d.
St. Petersburg, Fla.

Brolis J. Valauskas prisiuntė kitą, 10 dol. čekį "Tremties Trimitui" paremti. Ačiū Broliui Jonui Valauskui už paramą "Tremties Trimitui". "Kario" leidimas labai pabrango, da-

lis skaitytojų vis iškeliauja į amžinybę, todėl gyvieji, kurie pajėgia, turi remti savo skyrių, tuo pačiu ir "Kari".

x x x

"Karys" Nr. 3 š.m. kovo mėn., paskutiniame puslapyje yra įdėtas "Laiškas Kariui", po kuriuo padėta du parašai, būtent — A. Eino ir V. Valaičio.

Tame laiške pareiškama, kad Sav. Sąjungos Perth'o sk. nariai A. Klimaitis ir K. Žuromskis visai nėra savanoriai-kūrėjai.

Istudamas į Sav. Sąjungą, kiekvienas asmuo užpildo Žinių Lapą, kuriame įrodo, kad jisai yra tikrai Liet. Kariuomenės savanoris-kūrėjas ir tas žinias patvirtina savo parašu. Netrukus šią bylą svarstys Sav. Sąjungos Centro Valdyba ir jeigu ras reikalinga, tai ją išspręsti perduos Sav. S-gos Garbės Teismui. Tada pamatysime, kas meluoja?

L.J.B.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

Sveikinu visas šaules motinas, motinas karių, partizanų ir tautos kankinių. Šiomet ypatingai sveikinu Mariją Šulskienę — Simo Kudirkos motiną. Jis, ištrūkęs iš sovietinio pragaro į šį laisvės kraštą, gali laisvai dirbti savo tautos labui. Kiekvienai lietuvei motinai linkiu išvermės, kantrybės ir sveikatos!

Magdalena Marija Slavėnienė
Iš rinkinio "Nežinomi Keleiviai"

Motina:

Nesvarsčiau, negalvojau,
kur tas takas nuvės.
Sekiau naktį ir žvaigždę,
o ieškojau tavęs.

Kai tu palietei širdį
ta maža rankyte,
pamačiau, praregėjau,
kad tai žemė kita.
Daug žvaigždelių šviesių
danguje aš matau. —
Tyliai, tyliai
lopšinę,
jos dainuoja tik tau.

Štai per lauką einu
pilną saulės,
žiedų.
Ir tave,
kaip žiedelį
širdy savo randu.

Nesakykit:

Kokia pagyra,
Iš tiesų! —
Šit, saldžiai miega jis. —
Motina jo aš esu.

MOTINA

Motinos dienos proga nepriklausomoje Lietuvoje a.a. Sofija Smetonienė rašė apie savo motiną Mariją Chodakauskienę. Ji išreiškė daugelio mūsų mintis apie savo motinas, todėl tą jos straipsnį ir spausdiname.

“Labai apsidžiaugiau, kai Moterų Taryba manęs paprašė Motinos Dienai parašyti trumpus atsiminimus apie mano motiną.

Apsidžiaugiau, nes mano širdis yra pilna meilės ir pagarbos a.a. motinai. Norėčiau ne tik Lietuvai, bet visam pasauliui paskelbti kokia gera, švelni ir meili buvo mano motina. Jos šiluma šildo mano širdį ir tos šilumos, manau, užteks man iki amžiaus galo.

Didelis dėkingumas jai, mano motinai, su metais ne tik nedyla, bet eina vis stipryn ir didyn. Dažnai sunkiose gyvenimo valandose prisimenu aš ją. Ramumą ir palaimą neša man tie prisiminimai. Ir vėl, kaip kadaise, mano saulėtoje kūdikystėje, matau aš mūsų seną namą, kurio kiekviename kampelyje jaučiama mano brangios motinos dvasia. Matau vaikų kambarį. Vakaras. Mes vaikai jau gulime savo lovelėse. Tylu, ra-

mu. Tarp mūsų lovų gale galvų sėdi mūsų motina ir laukia, kol sumigs vaikai. Ji sėdi ir tyliai kalba rožančių. Ji meldžiasi už mus. Dažnai nakties metu išbudusi matydavau kaip motina, mano geroji motina, vaikšto apie mūsų loveles, pasilenkdama klausosi, kaip mes alsuojame, pilna rūpesčio ir baimės, ar neserga kuris iš vaikų.

Prisimenu Kūčias ir jos brangių rankų papuoštą eglutę. Prisimenu Velykų stalą, jos rūpestingai paruoštus skanėstus ir jos džiaugsmą, kai mes vaikai taip gardžiai valgome ir linksmi apie stalą šokinėjame.

Prisimenu, kai grįždama iš mokyklos atostogoms, jau iš tolo matydavau motinos veidą, ją žiūrinčią pro langą ir, neklystu sakydama, kad tą dieną jau daug valandų ji praleido prie lango, žiūrėdama ton pusėn, iš kurios turi pasirodyti vežimas, atvežantis jai jos vaikus.

Daug dar šviesių atsiminimų paliko ji man, reiktų pasakoti ir pasakoti ir galo nebūtų. Lieka man tik palinkėti, kad visos Lietuvos motinos paliktų savo vaikų širdyse tiek šviesių ir brangių atsiminimų, kiek yra man palikusi mano mylima motina”.

Sofija Smetonienė

IŠ PRAEITIES ATSIMINIMŲ

A. RAZUTIS

PABĖGĖLIO ODISĖJA

Marso jėgos išsisėmė,
Tankai rieda atgalios,
Prie gurguolės prisišliejęs,
Ieškau saugios užvėjos ...

Mano kelias akmenuotas,
Laukai siaubo sklidinai,
Buities vyksmas sužalotas —
Žmonės traukias — nesavi ...

Per Atlantą persiritęs
Kenčiu, vegetuoju.
Dėdę Samą pamylėjęs
Gerbūvių planuoju ...

Baliai, piknikai Arrojo,
Dešros, kumpiai gatavi,
Geri, valgai kiek tik nori —
Dolerių yra ...

Sava žmona nusibosta,
Papročių senų,
Šičionykštė širdį glosto —
Su ja gyvenu ...

Laikas bėga, slenka,
Vis jėgų mažiau —
Abi žmonos susitarusios
Skelia mane pusiau ...

DRAGŪNAI PAKELIUI Į VILNIŲ

Leidžiasi į šuolį,
Pilnas hipodromas,
Rykštes kerta, džigituoja
Mūsų eskadronas ...

Joja, groja ir dainuoja
Pakeliui į Vilnių,
Žirgus girdė Veltiuonoje,
Kaune minią virkdė ...

Mergos grėbia ir dainuoja,
Dragūnus nutildė ...
Vienas liekasi lankoje —
Meilė jį sutirpdė ...

Žydi gėlės prie krūtinės,
Kardas kabo prie šalies —
Ieško progos paskutinės,
Dar pažvelgti į akis ...

Vilnius tapo apdainuotas —
Su pilimi Gedimino,
Dragūnas tapo pamylėtas
Ir Vilniaus merginų ...

MŪSŲ ŽUVUSIEJI UŽ LAISVĘ

O. ŽADVYDAS

Š.m. "Draugo", sausio 24 d., nr. 20 paskelbtas straipsnis — Profesinių organizacijų įnašas į išeivijos gyvenimą. Jame pažymėta:

"Daug pasigėrėtino aktyvumo parodo mūsų šauliai. Turime ir giminingą ramovėnų organizaciją. Gal nė vienos srities lietuvių tiek nėra nukentėjusių nuo okupanto, kaip kariai ir šauliai. Jungtinėmis jėgomis reikėtų tas aukas suregistruoti, sužymėti, kiek galima nuotraukomis pagyvinti".

Puiki įtaiga, bet šitas darbas netaip jau lengvai įveikiamas. Po tiek daugelio metų laukimo ir gyvenant svetimuose kraštuose žinių rinkimas sunkus. Gyvų liudininkų, kurie galėtų suteikti žinias apie mūsų žuvusius, nukankintus, sušaudytus, išstremtus į priverčiamojo darbo stovyklas bei dingusius be žinios, jau daug nėra gyvųjų tarpe. Iš okupanto archyvų nedaug sužinoma. Be to, ir iš gyvųjų nesulaukiama dėmesio, bendradarbiavimo, o darbas reikalingas jungtinių jėgų, t.y. visų.

Kas gi nuveikta šioje srityje? Lietuvių karių veteranų sąjungos "Ramovės" naujoji valdyba, 1974 m. birželio 4 d. pareigomis pasiskirstydama turi narį — informacijai ir mirusių karių registracijai. Tai tik siaurai apimčiai.

"Laisvojoj Lietuvoj", 1972 m. vasario 17 d. nr. 4 buvo paskelbta žinia — Renkama medžiaga apie nužudytus ir žuvusius šaulius. Šaulys Stepas Jakubickas, Šaulių s-gos CV vicepirmininkas iškėlė mintį apie rinkimą medžiagos, kuri apimtų nužudytus, išstremtus, mirusius ir be žinios dingusius šaulius. Medžiaga būsianti surinkta, sugrupuota, dokumentuota ir atskira knyga išleista. Šiam reikalui įvykdyti buvo talkon kviečiami visi šauliai. Šiame straipsnyje prašyta siųsti žinias: Vincui Tamošiūnui, Stepui Jakubickui ir šį straipsnį rašančiam.

Sulaukėme jau ir 1975 metus. Ir kokie rezultatai? Per šį laikotarpį jokių nurodymų iš Centro Valdybos negavau. Kiek pasistūmėjo darbas, nežinau. Nurimo, lyg nieko nebūta: neskelbta spaudoj, nekviesti talkon šauliai.

Neturiu žinių, kiek šaulių yra suregistravę du bendradarbiai. Nėra paskelbta centrinio organo, kas surinktą medžiagą ruoštu knygai išleisti. Man atsiūsta medžiaga trūnija be naudos. Ne-

noriu apvilti talkininkus, o taip pat turiu atlikti išipareigojimą, tad skelbiu "TT" skiltyse.

J. ltn. Stepas Derbutas, g. 1904 m., Telšių apskr., Alsėdžių m. Įstojo į Telšių šaulių r-nės 225 būrį, vėliau Mažeikių š.b. vadas. Iš profesijos mokytojas. Baigė Karo Mokyklos aspirantų I-mą laidą. Tarnavo pasienio policijoj rajono viršininku Klaipėdos krašte, Kretingos aps. pas. pol. Aisėnų rajono viršininku buvo paskirtas Aisėnų šaulių būrio vadu. Šias pareigas ėjo iki bolševikų okupacijos. Dalyvavo Klaipėdos atvadavime, 1-me pėst. savanorių pulke, 9-je kuopoje. Aktyvus pogrindžio veikėjas okupacijų metu. Padėjo organizuoti "Vanagus" Žemaitijoje. Liko Lietuvoje kovoti partizaniniu būdu.

Derbutas su Každailiu, 1945 m. balandžio 22 naktį išėjo iš Petro Stankevičiaus namo į Skirpaičių mišką. Pakeliui užėjo į Každailio namus. Čia juos netikėtai puolė sribų gauja. Derbutas buvo sunkiai sužeistas granatos ir pateko į banditų rankas. Tardymo parodymai paskelbti (Archyviniai dokumentai, VIII rinkinys, 1966 m.). Iš jų sužinota, kad Derbutas buvo tardytas: 1945 m. balandžio 28 d., gegužės 4 d. ir rugpjūčio 13 d. Tolimesnis jo likimas nežinomas.

Ltn. Mykolas Gedvilas, Mažeikių karo komendantūros karininkas šaulių reikalams. Žuvo 1943 m. Ašmenos aps. nuo lenkų banditų pašalos.

Jurgis Gvildys. Kilęs iš Klaipėdos krašto. 1921 m. įstojo į Mažeikių šaulių būrį. Dalyvavo Klaipėdos krašto sukilime. Tarnavo Klaipėdos krašto saugumo policijoje valdininku ir Telšių aps. saugumo policijos viršininku. Tveriantis nepriklausomai Lietuvai nelegaliai per sieną padėjo gabenti ginklus. Bolševikų okupacijos metu suimtas ir kalintas kalėjime. Karui prasidėjus išsivadavo iš kalėjimo, bet netrukus buvo suimtas Geštapo. 1941 m., be jokio teismo, geštapininkas Berentas nušovė Gvildį.

Po karo Vakarų Vokietijos teismas Berentą nuteisė keturis metus sunkiųjų darbų kalėjimu.

Augustas Virkietis, nuo 1920 m. Mažeikių šaulių būrio įsteigimo, būrio vadas. Mažeikių vidurinės mokyklos mokytojas, o vėliau Biržų aps. pradžios mokyklų inspektorius, Eržvilko vi-

Lietuvos Šaulių Sąjungos veikla 1940 m. pradžioje ir likvidavimas

(Pradžia sausio KARYJE)

Pirmieji projektai Šaulių Sąjungai reformuoti

Ivykus Lietuvos okupacijai, susidarius naujajai Lietuvos Liaudies vyriausybei ir pradėjus viešai reikštis visai naujai dvasiai ir visai naujiems žmonėms — komunistams, šauliai labai aiškiai pamatė, kad prieš jų organizaciją prasidės didelis puolimas bei spaudimas, kurio pirmieji ženklai (plūdimai, priekaištai, įžeidinėjimai, įtarimai) jau buvo pradėję reikštis. Pradėta bijoti, kad nebūtų pasikėsinta Šaulių Sąjunga visai likviduoti, nes tokių gandų iš komunistų partijos labai daug buvo pradėta leisti.

Liaudies vyriausybei legalizavus Lietuvos komunistų partiją, kitą dieną (birželio 26 d.) legalizuotos komunistų partijos centro komiteto atstovas Latvīs viešai paskelbė "L.K. Partijos dienos uždavinius" ("Tiesa" Nr. 6, VI.26 d.). Tai buvo komunistų partijos artimiausių darbų bei artimiausių uždavinių programa. Ji susidėjo iš keliolikos punktų, ir vienas jų, būtent — dešimtas, liėtė Lietuvos Šaulių Sąjungą. Daug kas nustebo, sužinojęs, kad komunistų partijos centro komitetas visai nemanąs Šaulių Sąjungos likviduoti, nes viešame ir oficialiame to komiteto pareiškimе apie tai, kaip jau nurodyta straipsnio pradžioje, buvo labai aiškiai pasakyta.

Be to, Kaune ir net Šaulių Sąjungos štabo tarnautojų tarpe pasklido gandas, kad Justas Pa-

leckis atleistam Šaulių Sąjungos vadui plk. Saladžiui esąs pareiškęs, kad Šaulių Sąjungos uždaviniai turėsią pasikeisti, bet pati Šaulių Sąjunga nebūsianti likviduota. Nors tokio aiškaus teigimo apie Šaulių Sąjungos palikimą, kaip plk. Saladžius dabar atsimena, Paleckio nebuvo padaryta, tačiau tas gandas labai greitai ir plačiai sklido. Pagaliau, tariami J. Paleckio žodžiai ir LKP CK atstovo oficialus pareiškimas juk sutapo. Tad naujiems gandams ir išvadoms tikrai susidarė rimtas pagrindas.

Iš kariuomenės vadovybės, kuriai Šaulių Sąjunga priklausė, jokių nurodymų šiuo reikalu nebuvo gauta.

Todėl mintis apie Šaulių Sąjungos palikimą ir pritaikymą naujoms sąlygoms buvo pradėta diskutuoti pačių šaulių tarpe. Ji pasiekė net šaulių spaudą. "Trimito" 26-tame numeryje "Naujas gyvenimas ir Šaulių Sąjunga" straipsnio autorius darė tokias išvadas.

... Kokie gi uždaviniai liko Šaulių Sąjungai? Atsakymo ieškokime įsakyme Šaulių Sąjungai Nr. 34: "Šauliai turi rodyti pilietinio subrendimo ir sąžiningumo pavyzdį visiems šalies gyventojams. Mūsų didžioji pareiga yra eiti vieningu keliu su Respublikos Vyriausybe, drausmingai vykdyti jos įsakymus ir nurodymus ir nuoširdžiai dirbti Nepriklausomos Lietuvos gerovei".

durinės mokyklos vedėjas. 1941 m. su šeima ištremtas į Rusijos gilumą ir ten žuvo. Ten žuvo ir jo mažametis sūnus. Žmona nustojusi sveikatos, grįžo Lietuvon.

Juozas Lukštaraupis, Mažeikių šaulių būrio šaulys, akcyzo revizorius. NKVD suėmė 1940 m. liepos 13 d. Buvo kalinamas Šiaulių kalėjime. Prasidėjus karui, birželio mėn., prekiniau traukiniu deportuotas į Rusijos gilumą. Tolimesnis jo likimas nežinomas.

Adomas Jonaitis, Mažeikių šaulių būrio šaulys. Tarnavo Mažeikių aps. karo komendantūroj sargu. NKVD suėmė 1941 m. Kalintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1941 m. birželio 26-27 naktį masiniai šaudant Červenėj politinius kalinius, išvengė sušaudymo, bet buvo besislapstant suimtas vietinės milicijos ir žuvo neišaiškintomis aplinkybėmis.

Jurtinas Kurpė (kpt. Kurpės brolis), Klaipėdos uosto šaulių kuopos šaulys. Laivininkystės b-vės tarnautojas. Vilniuje geštapo sušaudytas (Paneriuose).

Antanas Klimauskas, Anykščių šaulių būrio šaulys. Ūkininkas. Turėdavo daug ginčų su vietos žydais dėl gyvulių leidimo į jo ganyklas, pasėlius. Bolševikų okupacijos metu jį įskūstą NKVD areštavo, 1940 m. rugpiūčio mėn. Buvo kalinamas Ukmergės kalėjime, bet tais pačiais metais išvežtas nežinia kur ir dingo be žinios.

Agronomas Kazys Butavičius, Mažeikių šaulių būrio šaulys (nuo įsisteigimo 1920 m. spalio mėn.). Vėliau priklausė Tirkšlių šaulių būriui. Geidžių bžn. turėjo nedidelį, bet pavyzdingą ūkį. 1941 m. birželio mėn. su visa šeima ištremtas į Rusijos gilumą, priverčiamoj darbo stovyklą. Likimas nežinomas.

(Bus daugiau)

Šie žodžiai visiškai išsamiai dar kartą aptaria Lietuvos šaulio uždavinius. Šie žodžiai paremti Šaulių Sąjungos ideologijos ir statuto dėsniais. Šaulių Sąjunga yra nepolitinė organizacija, susitelkusi iš dorų, geros valios žmonių, ir ištikiama krašto vyriausybei. Šaulių Sąjunga visada siekė sklandaus kultūrinio bendradarbiavimo su visais krašto piliečiais, bet ypač daug stengėsi padėti mūsų kaimui ir darbo žmonėms kilti kultūros ir švietimo srityje.

Šiandien Šaulių Sąjungai dar daugiau atsiranda progos tęsti pradėtąjį kultūrinį darbą...

Reikia visiems būti drausmingiems, visiškai ištikimiems Respublikos vyriausybei, tvarkingiems ir pavyzdingiems. Taip elgdamiesi, įrodysime, ko esame verti ir toks mūsų elgesys prisidės prie bendros mūsų Tėvynės laimės, saugumo ir Nepriklausomybės išlaikymo”.

Buvo ir kitų panašių ir kitoniškų balsų “Trimitė” (žiūr. “Trimito” 1940 m. Nr. Nr. 25, 26, 27, 28).

Įdomu, kad kai kur šauliai, nors ir ne visi, vienais ar kitais, bet patriotiniais ir savo organizacijos gynimo, apsaugojimo ir gelbėjimo nuo likvidavimo tikslais, o kai kur grynai taktikos sumetimais, svarstė Šaulių Sąjungos likimo bei reorganizacijos klausimus savo būriuose ir skelbė atitinkamus pageidavimus, siūlymus ir prašymus. “Trimito” 27-tame numeryje, 667 puslapyje buvo atspausdintas toks Vilniaus šaulių pareiškimas:

“Birželio 28 d. Vilniaus miesto savivaldybės pirmo rikiuotės būrio šauliai, susirinkę aptarti esamo būvio, nutarė: 1) visomis savo jėgomis padėti krašte išlaikyti rimtį, 2) visomis jėgomis padėti Liaudies vyriausybei kurti naują socialistinę Lietuvą, 3) mes pasižadame niekad nesiskirti nuo liaudies ir jos interesų.

Tegyvuoja Lietuvos liaudies Šaulių Sąjungai! Mes prašome atstatyti pradinį demokratinį Šaulių Sąjungos statutą. Mes prašome sudrausti ir išbraukti iš jos šovinistinį gaivalą, kuris eilę metų klaidino ir terorizavo laisvą žodį ir vedė sąjungos narius liaudies interesams priešinga kryptimi. Mes norime savo eilėse matyti visas tautines mažumas, kurioms tik rūpi darbo žmonių šviesesnė ateitis. Tegyvuoja Lietuvos Liaudies Respublika ir jos vadovybė!”

Aišku, kad Šaulių Sąjungos likimo reikalais pirmiausia rūpinosi Šaulių Sąjungos vadovybė — centro valdyba ir štabo nariai.

Per “Trimito” redaktorių Joną Kalnėną buvo sužinota, kad Šaulių Sąjungos reikalas bus svarstomas Liaudies vyriausybės Ministerių

Taryboje, kad tuo reikalu jau buvęs atskirų ministerių nuomonių pasikeitimas, kad nuomonės buvusios labai įvairios, nuo palankių iki nepalankiausių, ir kad Šaulių Sąjungos reikalui referuoti Ministerių Taryboje esąs paskirtas Teisingumo Ministeris P. Pakarklis. Laikiniai einąs Šaulių Sąjungos vado pareigas gen. št. plk. lt. Žukas buvo nuvykęs pas ministerį P. Pakarklį. Pakarklis pareiškė, kad jis manęs, jog Šaulių Sąjunga, kaip ne politinė, bet kultūrinė, sporto, priešlėktuvinė ir priešcheminė organizacija, galėsianti likti, ir kad jis, kaip paskirtasis to klausimo referentas, ta prasme ginsiąs Šaulių Sąjungą Ministerių Taryboje*).

(Bus daugiau)

*) Buvęs tuometinis Užsienių Reikalų Ministeris ir einąs Ministerio Pirmininko pareigas prof. V. Krėvė-Mickevičius į klausimą:

— Kaip buvo Ministerių Kabinete apsvaistytas ir nutartas Šaulių Sąjungos nuginklavimas bei likvidavimas, taip pasakė:

— To klausimo Ministerių Kabinete jokio svarstymo nebuvo ir jokio nutarimo tuo reikalu nebuvo padaryta. Gal teisingumo ministeris P. Pakarklis ruošėsi Šaulių Sąjungos likvidavimo klausimą pateikti Ministerių Kabinetai ir jį referuoti; gal buvo atskirų ministerių tarpe ir nuomonėmis pasikeitimų. Su manim bent tuo reikalu niekas iš ministerių nebuvo kalbėjęs. Į mane kreipėsi du Šaulių Sąjungos vadovybės asmenys, kurie prašė manęs pareikšti savo nuomonę arba duoti patarimų, kaip reikėtų elgtis, kad Šaulių organizacija galėtų būti išsaugota. Aš patariau paruošti Šaulių Sąjungai reformuoti projektą, priderintą naujai susiklosčiusioms aplinkybėms ir pasakiau, kad gal būtų ir pravartu padaryti kokį nors, kad ir nenuoširdų lojalumo pareiškimą, nors pats abejoju, ar tas pareiškimas būtų padėjęs tą giliai patriotinę organizaciją, nors ir gerokai reformuotą, išsaugoti.

Šaulių Sąjungos nuginklavimas ir likvidavimas įvyko be jokių Ministerių Kabineto svarstymų ir nutarimų. Maždaug trims savaitėms praėjus po Raudonosios Armijos į mūsų kraštą įsiveržimo, vieną dieną paskambino man į Ministerių Kabinetai Sovietų Sąjungos atstovas N.G. Pozdniakovas ir pasakė, kad jis su G. Dekanozovu ir vienu sovietų kariškiu turį svarbų reikalą su manim ir krašto apsaugos ministriu gen. Vitkausku pasikalbėti. Sutarėme susitikimo valandą. Atvykę N.G. Pozdniakovas, G. Dekanozovas ir vienas sovietų kariškis, kurio pavardės nepamenu, man ir gen. Vitkauskui ultimatyviai pareiškė, kad Sovietų Sąjungos ginkluotų pajėgų vadovybei reikalaujant, per tris dienas turi būti nuginkluoti visi šauliai ir pradėtas Šaulių Sąjungos likvidavimas. Jei šis reikalavimas nebūtų įvykdytas, tai Šaulių Sąjungos nuginklavimą bei likvidavimą įvykdysią Raudono-

(nukelta į virš. 3 psl.)

KURIUO KELIU EINAME?

Sekant lietuvišką spaudą, savųjų kolonijų gyvenimą, ne vienam iš mūsų darosi baisu ir nebeaišku, kuriu keliu pasuko lietuvių tautos dalis išsivijoj. Ar apsišarvavę tėvynės meile tęsiame besąlyginę kovą su mūsų tėvynės okupantu ir kiekviena proga demaskuojame jį, ar pasirinkę bendradarbiavimo su kraštu kelią, skaldomės, pešamės ir pamiršę nukankintuosius, išvežtuosius ir koncentracijų stovyklose kenčiančius seses ir brolius, keliamo vokalos taures ir laukiame dienos, kada išmirs bendradarbiavimo priešai, kad galėtume ramia sąžine pūsti į okupanto propagandos dūdą.

Niekam neberūpi mūsų seneliai, ligoniai, nelaimėn patekusių. Nesvarbu, kad iki šiol didelę dalį mūsų tautiečių sunkiai uždirbtų dolerių pasiglemžia okupantas, nes nėra kas jiems pataria, padeda surašyti gerą, nesugriaunamą testamentą. Daugelyje vietovių LB apylinkės ne-

beturi socialiniams reikalams atstovų, o socialinių reikalų nemažėja, bet daugėja.

Nebesutaria mūsų veiksniai, nebesidalina veiklos sferomis, visi nori vadovauti delegacijoms pas aukštuosius šio krašto žmones, bet pamiršta, kad nemažiau svarbūs ir vietiniai reikalai.

Dėl mažiausios smulkmenos, vos nepaplaukiui kas mus paglosto, keliamė bylas, giname savo garbę, rašome skundus. Liūdna, ar ne? Bet kada tokie skundai nebusustebina mūsų viršūnių — jau tragiška.

Nepamirškim, Broliai Domeikos susipykę dėl gaidžio, tol bylinėjosi, kol nustojo visko ir ubagais išėjo. Ar nesielgiam ir mes kaip broliai Domeikos?

Gal netiesia, gal dar taip blogai nėra, gal vieno kito išsišokimas nereikia, kad padėtis kritiška. Norėtusi tuo tikėti, tačiau geriau bliviai galvoti ir velnią tepti juodėmis spalvomis, nei būti štrausu

ir paslėpus galvą po sparnu nebe-
matyti pavojaus ženklų.

Ypač svarbu būti budriems dabar, kada mūsų tėvynės klausimas kabo kaip ant siūlo, kada televizijos ekranuose stebim siaubo pagautas piet-vietnamiečių pabėgėlių minias, kada žinių komentatoriai pranešinėja apie įvykdytas žiauriausias žudynes, pietiečių sužalojimus...

Ar bendradarbiavimo su kraštu šalininkai galvoja, kad jei čia išviešpataus komunizmas, jie bus saugūs, jų niekas nelies, o gal dar ir atsižymėjimo ženklais apkabinės, aukštus postus paskirs? Nemanau, nes kailį kaitaliojančių niekas nemėgsta, o tvirto nusistatymo — net ir priešas gerbia.

Atėjo laikas LŠST tarti savo žodį, sudrausti tautos vienybės drums-tėjus, išverstakailius, skundų rašėjus. Veikdami organizuotai, vieningai, būsime jėga su kuria turės skaitytis ir veiksniai ir jų viršūnės.

IŠ ŠAULIŠKOS PASTOGĖS

Los Angeles, Kalifornija

PRIE PACIFIKO KRANTŲ ŠAULIAI ŽYGIUOJA

N. Daujotas

Metinis Los Angeles "Juozo Daumanto" šaulių kuopos susirinkimas buvo susauktas 1975 m. vasario mėn. 23 d., sekmadienį, 12 val. p.p. Karužų namų, Vila Trakai, salėje.

Saulės nušviestame mieste buvo šilta ir gražu. Iškilios palmės, tartum karieiviai milžinai, rikiavosi gatvėse eilėmis. Jų viršūnės lingavo, tartum mažomis, žaliomis kepuraitėmis jos būtų pridengtos.

Čia pat, netoliese, už kelių šimtų pėdų, pasiekiamia lietuvių šv. Kazimiero parapijos bažnyčia ir lituanistinė mokykla. Šios parapijos pagarsėjęs klebonas prel. Jonas Kučingis 1974 m. birželio 16 d. buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu už ryžtingai ir pastoviai varomą lietuviybės išlaikymo ir Lietuvos išlaisvinimo kovą ir neluotą patriotizmą. Tai didelė ir kilni asmenybė.

Šaulių susirinkimas prasidėjo tik pusvalandį vėliau nei buvo numatyta. Salė užsipildė greit. Kurį laiką girdėjosi gyvi pokalbiai, juokavimai. Šauliai ir šaulės sveikinosi. Dalinosi šio miesto naujienomis, prisiminimais. Paleistas para-

šams surinkti sąrašas grįžo prie valdybos stalo su 82 parašais. Daug šaulių susirinko, nors 12 val. dienos nebuvo patogus laikas metiniam susirinkimui. Atidaromas susirinkimas. Salė staiga nušėiuvo. Pirmininkavo teis. šaulys Stasys J. Paltus; sekretoriavo Justinas Naujokas.

Pakviestas metinei veiklos apžvalgai padaryti kuopos p-kas Kazys Karuža. Jis pasidžiaugė, kad pavyko sudominti Los Angeles lietuvių šauliškos veiklos naudingumu bei jos prasingumu. O tai parodo statistika, būtent: 1973-1974 m. bėgyje į partizano "Juozo Daumanto" kuopą įstojo ir įsijungė į dirbamą patriotinį ir kultūrinį lietuvišką darbą 80 naujų narių. Tuo būdu pavyko prasi-veržti lyg iš užburto menkumo rato. Dabar kuopa paūgėjo iki 110 narių. Bet ir šiuo skaičiumi dar netartas paskutinis žodis. Turima daug vilčių, pagrįstų vilčių, augti, bujoti ir savo šaulišką veiklą praplėsti. Susilaukėme tokių laikų, kad joks lietuvis negali be lietuviško — tautinio darbo merdėti. Šaulys K. Karuža baigė savo trumpą, bet giliai prasmingą ir turiningą pranešimą šiais žodžiais:

"Naujai išrinktoji "Juozo Daumanto" šaulių kuopos valdyba dar energingiau, dar išmintingiau bandys siekti šviesių lietuvių tautos idealų. Tuo būdu bandysime progresuoti ne žodžiais, bet at-

liktų darbų kiekiu ir svoriu. Stengsimės plėsti visais keliais į ateitį bėgan-tį šaulišką darbą. Los Angeles šaulių kuopos šauliai glaudžiai dėsis prie pastangų sustiprinti kovą dėl lietuviybės išlaikymo ir dėl Nepriklausomos Lietuvos suverenumo atgavimo".

Kuopos sekretorius Jurgis Uksas savo išsamiam pranešime palietė 1973 ir 1974 metų veiklą. Tai buvo bene ilgiausias, bet išsamiausias pranešimas.

Į pranešėjų virtinę įsijungė Moterų sekcijos vadovė O. Orloviėnė. Po jos sekė išdininko J. Janušausko pranešimas. Jis pasidžiaugė, kad praeitį metų šauliški darbai pareikalavo daug išlaidų, bet dar pasiliko kuopos kasoje 800 dolerių santaupų. Žodžiu, 1974 m. nepašykštėta kultūriniais ir lietuviškiems darbams atikti ne tik šauliško darbo, bet ir nemažų pinigų sumų.

Pavyzdžiui, Cicero j.š. kuopa "Klaipėda" prašė talkos jų surengtos loterijos bilietų platinimui. Pavyko išplatinti už 110 dol.

Darbai byloja patys už save

1974 m. prisidėta prie Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės kalėdinių atvirukų platinimo talkos. Parduota 1120 atvirukų. Gautąjį pelną — 50 dol., K. Karuža įnešė į kuopos kasą.

Los Angeles buvo surengta Jaunimo šokių šventė. Tai buvo tautinių šokių

visapusiškai pavykusi demonstracija. Šventė įvyko 1974 m. birželio 30 d. Prisidėta su 25 dol. parama.

1974 lapkričio 23 d. šauliai surinko karo invalidams paremti 305 dol. aukų. Pinigai perduoti vietos "Ramovės" skyriaus valdybai. Prie šio darbo aktyviai prisidėjo šauliai ir ramovėnai.

Šauliai savo tarpe surinko Simui Kudirkai paremti 200 aukų. Pinigai buvo išsiųsti LŠST pirm. Vincui Tamošiūnui. Tie pinigai buvo įteikti S.K. asmeniškai, jam lankantis Detroit. Simas padėkojo laišku.

Uniformavimosi rūpesčiai

Kuopoje yra gana daug norinčių įsigyti šauliškas uniformas. Uniforminius drabužius vis daugiau įsigijama. Moterų vadovė O. Orlovienė ir ypač k. pirm. Kazys Karuža visai remia tuos, kurie ryžtasi įsigyti uniforminius drabužius. Net nuveža į tą krautuvę, kur uniformos parduodamos.

Šiais, 1975 m., "J. Daumanto" k. šauliai dar gausiau pasirodys uniformuoti viešose vietose Los Angeles mieste. Amerikiečiai, ypač laikraščių bei televizijos reporteriai ir korespondentai, labiau atkreipia savo dėmesį į uniformuotus šaulius. Be to, jie noriai tokias nuotraukas talpina laikraščiuose, o taip pat daugiau paisyti žygiuojančius uniformuotus šaulių telkinius ir juos parodo per televizijos ekranus.

Gyva aukos dvasia

Neužmirštas ir Tautos Fondas: surinkta ir pasiųsta 126 dol. Padėkojo prel. Balkūnas. Į Turkiją, surinkta ir pasiųsta 105 dol.

Kuopa gali didžiuotis turėdama entuziastą šaulį jaunimo ir sporto vadovą Br. Stančiką. Dedamos pastangos vis daugiau ir daugiau jaunimo sutraukti į šaulių gretas. Čia, kaip ir kitose vietovėse, šauliai mėgsta sportinį šaudymą ir bandomos kitos sporto šakos. Br. Stančikas žada daug naujo įnešti į jaunimo veiklą 1975 metais.

Parengimų vadovė šaulė Danutė Kaškelienė tikrai daug nusipelnė šauliškų parengimų srityje. Pusiaukely niekad nesustodavo, ką ryžosi parengti, tą ir atliko pavyzdinčiai; tikimasi, jog ji liks ir 1975 m. tokia energinga, tokia veikli ir pasiryžusi.

Parengimai, koncertai, tautinės šventės ir minėjimai

Nepaskutinėj vietoj čia ir sergančiųjų lankymas, jų paguoda namuose ir ligoninėse. Ligų ir mirties atvejais asmeniškai ir per spaudą — asmeniškais laiškais reiškiamos užuojautos, tuo sustiprinamas šauliškos brolybės solidarumas ir meilė. Visi galimi būdai panau-

dojami gyvenime, kad būtų sustiprinta šauliškoji dvasia, nes be šauliškos dvasios šaulių veikla virstų tik tuščiu burbulu.

1974 m. birželio 16 d. šauliai dalyvavo Los Angeles mieste suruoštoje šventėje — Lietuvių Dienose. Šios šventės rengimu kasmet rūpinasi šv. Kazimiero parapijos komitetas.

1974 m. rugsėjo 8 d. daumantiečiai šauliai gana gausiai dalyvavo minėjimo iškilmėse, kartu su kitomis patriotinėmis organizacijomis, su savo vėliavomis. Tuo pačiu metu buvo suruoštas bendras pirmojo Lietuvos prezidento A. Smetonos: 100 metų nuo jo gimimo ir 30 metų nuo jo mirties, iškilusis paminėjimas. Prasmingą, įdomią biografinę paskaitą skaitė čekagiškis visuomenininkas inž. Jurkūnas.

Spalio 12 d., šeštadienio vakare, buvo suruoštas koncertas-balius šv. Kazimiero parapijos salėje.

Lapkričio 23 d. šauliai gana gausiai dalyvavo kariuomenės atkūrimo minėjime. Buvo matyti ir uniformuotų. Šaulė S. Puikūnienė apdovanota Š. Žvaigždės medaliu.

Gruodžio 22 d. uniformuoti šauliai, su savo pirmininku K. Karyža, dalyvavo iškilmingave Simo Kudirkos sutikime ir, vėliau, šv. Kazimiero parapijos salėje garbingo svečio pagerbimo akademijoje.

Simo Kudirkos ir jo šeimos į JAV atvykimo ir Brazilinkų išlaisvinimo reikalu buvo siuntinėjami laišškai, rezolucijos, peticijos — senatoriams, kongresmanams. Savo laiku, buvo pasiųsta Turkijos vyriausybei, daugybė laiškų.

Taip pat buvo pasiųsta Australijos vyriausybei daugybė laiškų, protestuojant prieš Australijos vyriausybės niekššką Pabaltijo valstybių pardavimą sovietams — raudonajai Maskvai. Žodžiu, "Whitlam Betrays" buvo nenutylėtas. Taip pat buvo rašomi laišškai Australijos opozicijos vadui.

Kuopos sekretoriaus Jurgio Ukso pranešimas buvo palydėtas gausiais plojimais.

Šaulių susirinkimas vienbalsiai paliko tą pačią valdybą

Pagaliau prieita prie svarbiausio darbotvarkės klausimo — naujos valdybos rinkimų 1975 m. Visi susirinkimo dalyviai audringai prašė pasilikti dar vieneriems metams tą pačią valdybą. Kadangi nebuvo priešingų balsų, susirinkimo pirm. Stasys J. Paltus pareiškė, jog "Daumanto" šaulių kuopos valdomieji organai 1975 m. paliekami tie patys. Žodžiu, kuopos valdyba paliekama toji pati. Sekretorius Just. Naujokas tai užprotokolavo. Visi valdybos nariai sutiko

eitose pareigose pasilikti ir 1975 metams.

Valdyba: Pirmininkas Kazys Karuža, vicepirm. Vladas Gilyš, sekr. Jurgis Ukšas, išd. Jonas Janušauskas, moterų vadovė Ona Orlovienė, jaunimo-sporto vadovas Br. Stančikas, parengimų vadovė Danutė Kaškelienė.

Kontrolės Komisija: pirm. Antanas Razutis; Antanas Galdikas ir Juozas Bričkus.

Garbės Teismas: teisin. plk. Tomas Seika, teisin. Stasys J. Paltus ir L. Staldalnikienė.

Kuopos korespondentai: dr. Grigas Valančius, Justinas Naujokas ir Kazys Karuža.

Šauliai turi remti savąją spaudą

Būtina 1975 m. darinkti arba kooptuoti spaudos platintoją ir **Kario — Tremties Trimito** prenumeratų rinkėją. Tai labai svarbios, garbingos, būtinos ir neužmirštinios pareigos. Kiekvienas šaulys, pagal LŠST statutą ir šauliškos idėjos puoselėjimui privalo prenumeruoti **Karį**, kadangi jame yra 12 psl. šauliškas skyrius Tremties Trimitas, kurį redaguoja šaulė Stefa Kaunelienė. Tai kiekvieno šaulio šventa pareiga.

To neturėtume užmiršti. Tik šiaudiniai šauliai neužsiprenumeruoja savo organo. Iš viso savo patriotinės spaudos rėmimu (periodinės ir neperiodinės) reikėtų labai susirūpinti.

Darbotvarkėi išsisėmus, susirinkimo pirm. pranešė, kad iš Detroito yra atvykęs LŠST CV atstovas šaulys Vladas Mingėla.

Susirinkimo pirm. Stasys J. Paltus pristatė svečią pateikdamas biografinių žinių. Be to, pridėjo, jog V. Mingėla yra Los Angeles Lietuvių Žurnalistų skyr. vienas steigėjų — iniciatorių. Skyrius buvo įsteigtas 1963 m. spalio 20 d. Los Angeles Lietuvių namuose buvo susirinkę spaudos žmonės. Susirinkę žurnalistai pripažino, jog yra pribrendęs reikalas steigti Los Angeles lietuvių žurnalistų skyrių. Buvo išrinkta steigimo komisija: žurn. S.J. Paltus — pirmininkas, L. Valiukas — sekretorius; Vladas Bakūnas ir I. Medžiukas — nariai. Vėliau buvo išrinkta 1964 m. LŽS valdyba, kuri pasiskirstė pareigomis: pirm. Stasys J. Paltus, vicepirm. Alfonsas Giedraitis ir Leonardas Valiukas, sekr. V. Irliekienė, išd. — V. Bakūnas. Po kiek metų valdyba keitėsi.

Visad tamsiausia prieš aušrą

LŠST CV atstovas pabylojo apie šauliškąją veiklą ir jos visokeriopą naudą nepriklausomoje Lietuvoje ir dabar, kada Lietuva yra visiškai Maskvos vergijoje, be jokių teisių į laisvą ir nepriklausomą gyvenimą. Kada Lietuva net iš ge-

ografinių žemėlapių jau yra išbraukta.

Tačiau svečias kvietė burtis šauliškon draugėn ir ragino neprarasti vilties Lietuvos išlaisvinimui.

Toliau V. Mingėla paskaitė iš prof. dr. Vaidievučio A. Mantauto, Lietuvos Katalikų Mokslo Akademijos atspaudo kelias pastraipas iš Vlodo Pūtvio-Putvinskio filosofijos.

“Yra viena idėja” — Ji neturi vardo nei formulės. Vien sielos gelmių ilgesys nujaučia tą idėją esant, kad drįsta ištarti: JI YRA.

Toliau, eidamas prie pabaigos, Vlodo Pūtvio-Putvinskio filosofijos nuotrupas užbaigė:

“Bet lietuviškosios sielos triumfas nėra neįmanomas dalykas. Jis galimas tėvynėje. Pūtvis taip pat sakyti, jog jis galimas ir čia tremtyje. Jis greičiausia sutiktų su prof. Eretu, jog tremtis yra ne prakeikimas, bet uždavinys.

“Bet savo uždavinį vykdydamas, ištikimai ir teisingai, lietuviškasis žmogus įneš savo tinkamą įnašą į pasaulio kultūros lobyną, prisidėd prie sąlyginio gėrio kovos su sąlyginiu blogiu, padėd savo tautai ir sau pačiam artėti prie Absoliuto, ir, kad jo tauta, taps kaip paukštis sakalas, kuris jau netrukus kils iki debesų”.

Baigminės mintys

LŠST CV atstovas perdavė Šaulių Sąjungos pirm. ir CV geriausius linkėjimus partizano “J. Daumanto” kp. šauliams. Taip pat pasveikino naujai perinktą kuopos valdybą. Savo baigminiam žodyje š. V. Mingėla palinkėjo energingai veikiančiai kuopai ir toliau augti ir stiprėti ne tik skaičiumi, bet ir tautai naudingais darbais, o ypač kovojė dėl Lietuvos suverenumo ir nepriklausomybės atgavimo. Patarė ugdyti ir puoselėti patriotinės aukos dvasią:

“Šiandien šauliai tegali kovoti su Lietuvos pavergėju tik kultūriniais ginklais ir neseikėjama savo krašto meile. Svečias pastebėjo ir pasidžiaugė kuopos nepaprastu gajumu ir augimu. Palinkėjo ateičiai, kad tas augimas ir toliau tęstųsi, o gal būtų, į Los Angeles eventualiai gali persikelti Lietuvos Šaulių Sąjungos centras — Centro Valdyba? Kas gali žinoti.

“Mum visiem reikalinga dar didesnė, dar karštesnė tėvynės meilės, daugiau ryžto ir pasiaukojimo. Tuo pavyzdžiu šviečia ir žaižaruoja išsilavinęs tautos kankinys Simas Kudirka. Šiandien patriotizmas taip pat svarbus ir reikalingas kaip ir religija. Todėl kiekvienas šaulys privalo tikėti ir neprarasti vilties Lietuvos prisikėlimui.

“Manding, tikrą tiesą bylojant, ne-

galime žinoti savo ryžtingos ir pasiaukojimu spinduliuojančios veiklos ribų. Juk šauliškas darbas aprėpia visas kultūros ir politikos sritis. Šauliai neparťiniai. Kai kitos partinės organizacijos dažnai, ir be reikalo, tarp savęs riejasi, nesugyvena, tuo tarpu šaulius broliškos meilės ideja nuo to blogio apsaugo.

“Vladas Pūtvis-Putvinskis nors jau seniai kūnu yra miręs, bet savo nemirtinga tautine filosofija mus moko ir pataria kaip turime gyventi, ką privalome daryti šiandien, Lietuvą užgulusiai tamsiausių debesų laikais.

“Kartojame, lietuvių tautos išmintis mus moko: — **PRIEŠ AUŠRĄ VISAD ESTI TAMSIAUSIA.**

Užtat, nemirtingojo Pūtvio filosofija mus moko:

“Šiaurinkite savo asmens poreikius, užmirškite bent laikinai savo tarpe asmens ir partinius vaidus, ginčus, dėkėtės visi į bendrą darbą. Tegul pavojaus supratimas suartins mus, sustiprins Jūsų širdis, o patys sutvirtėję stiprinkit nusiminėlius, įtikinkit netikėlius, sujudinkit apsnūdėlius, taikykit susivaidijusius, mokykit neišmanėlius. Tegul visos jėgos būna sujungtos bendrajam, didžiajam savo Tautos gynimo darbui!”

Ar dar bereikia bent ką pridėti?

SIMO KUDIRKOS IR ŠEIMOS VIEŠNAGĖ ST. PETERSBURGE, FLORIDOJE

St. Petersburgo lietuvių pakviestas, kovo 21 dieną, 11:45 val., Eastern Air-

lines lėktuvu į Tampa aerodromą atskrido Simas Kudirka, Genė Kudirkienė, Lolita Kudirkaitė, Evaldas Kudirka ir Simo mamytė Marija Šulskienė. Aerodrome jų laukė lietuvių minia. Moterys buvo pasipuošusios tautiniais drabužiais. Svečius pasitiko galingu “Simai, Simai!” Svečiams buvo įteiktos raudonų rožių puokštės. Po to, įvyko spaudos ir televizijos konferencija. Su tikimui vadovavo Angelė Karnienė. Po konferencijos svečiai, Jono Valausko automobiliu, vyko į Jakušovų motelį. Juos lydėjo JAV ir Lietuvos Trispalvėmis papuoštų automobilių vilkstinė ir trys policijos automobiliai, su šviesomis ir sirenomis. Vilkstinė buvo labai įspūdinga, atkreipė žiūrovų dėmesį. Tur būt ir JAV prezidentą, ar kitą aukštą pareigūną nebūtų iškilmingiau sutikę. Lietuviai labai džiaugėsi ir didžiavosi sulaukę tokio brangaus svečio.

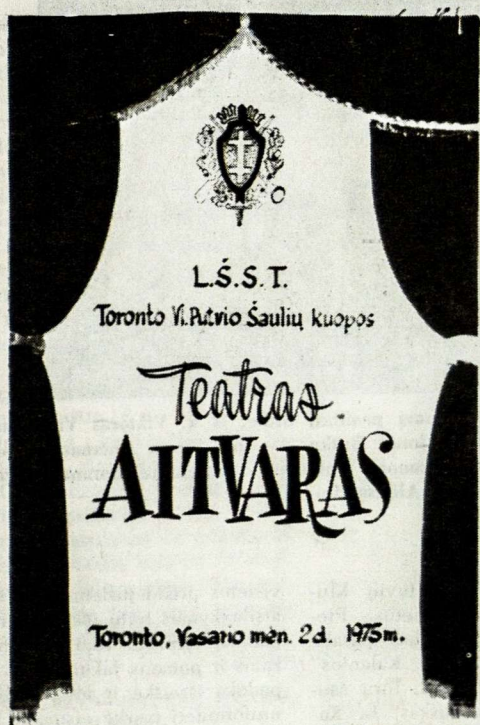
Tą pačią dieną, 5 v.v. buvo atnašaujamos šv. Mišios, kuriose dalyvavo visa Kudirkų šeima. Po pamaldų, ponų Kleivų namuose, Lietuvių Katalikų St. Petersburgo komitetas surengė mieliems svečiams vaišes. Vaišėse dalyvavo ir Lietuvių Klubo p-kas A. Karnius su ponija, ponai Valauskai, Plepiai, Orbonai, Šmigelskiai, Pupininkai, Linertai ir kiti.

Kovo 26 dieną Kudirkų šeima, lydimą jaunojo Algimanto Karnavičiaus, apžiūrėjo Disney World.

Iškilmingas Simo Kudirkos ir jo šeimos pagerbimas įvyko sekmadienį, kovo 23 d., Lietuvių Klube, kur buvo suruošti iškilmingi pietūs ir St. Peters-

“VI. Pūtvio” kp. Toronte šaulės ir šauliai, Vasario 16-tos šventės proga sutinka garbės svečią Simą Kudirką (deš.)

L.S.S.T. Toronto VI. Putvio Šaulių Kuopos
Teatras AITVARAS

AKTAS

Mes, Kanados Lietuvių Bendruomenės ir lietuviškosios visuomenės atstovai, stebėję teatro "Aitvaras" suvaidintą pirmąjį vaidinimą - istorinę trijų veiksmų dramą "Mirga - Vytauto D. išlaisvinimas iš Krevės pilies", 1975 m. Vasario 2 Toronto Lietuvių Namuose, kartu su teatro "Aitvaras" atstovais, skelbiame šio teatro veiklos pradžią.

Mes linkime, kad teatras "Aitvaras" būtų lietuviškąjį jaunimą, teatrines scenas, palaikytų ir ugdytų lietuviškojo teatro tradicijas, perduotų lietuviškojo teatro kultūros lobį, atvertis kartoms ir padėtų puoselėti lietuviškąjį žodį ir kultūrą Kanados lietuvių tarpe.

MANAŠO L. D. VYTAUTO ŠAULIŲ KUOPOS
PAREIŠIMAS

[Signature]
Mano Sugalvė ir palaikymas
MANAŠO L. D. VYTAUTO ŠAULIŲ KUOPOS
PAREIŠIMAS "A. T. VYTAUTO ŠAULIŲ KUOPOS"

[Signature]
TORONTO LIETUVIŲ ŠAULIŲ KUOPOS
PAREIŠIMAS

TORONTO LIETUVIŲ ŠAULIŲ
KUOPOS PAREIŠIMAS

[Signature]
TORONTO LIETUVIŲ ŠAULIŲ KUOPOS
PAREIŠIMAS

TORONTO LIETUVIŲ ŠAULIŲ KUOPOS
PAREIŠIMAS

Toronto "VI. Putvio" kp. šaulės ir šauliai Vasario 16-tosios šventės metu su garbės svečiu Simu Kudirka. Sėdi ketvirtas iš dešinės kp. p-kas š. Stasys Jokubaitis, prie jo Simas Kudirka, iš kitos pusės Kp. Moterų vadovė Marija Jokubaitienė.

burgo ir artimųjų vietovių lietuviai turėjo progos susitikti ir pagerbti šį iškilią lietuvį. Klubo p-kas inž. Albinas Karnius pasveikino ir supažindino dalyvius su Simu ir jo šeima. Sekė sveikinimai: latvių, estų, Gulfporto mero žodis. Paskutinė kalbėjo lietuvių nuosirdi bičiulė, poetė-rašytoja Marjorie Schuck. Savo ilgesnėje kalboje ji išskėlė Jono Valausko ir Viktorijos Jacobson pastangas, siekiant Simo išlaisvinimo iš sovietinės vergijos. Pabaigoj buvo sugiedoti JAV ir Lietuvos himnai. Po iškilmų Romo Kalantos šauliai įteikė Simui dovaną.

Po pietų svečiai apsilankė Idos ir Jono Valauskų namuose. Čia St. Peterburgo jūrų šaulių kp. p-kas V. Baranauskas pakvietė visus svečius dalyvauti išvykoje laivais plačiuose St. Peterburgo vandenyse. Svečiai apžiūrėjo tvirtovę De Soto parke. Po iškylos, jūrų šauliai, Gulfporto lietuvių ponų Daknių namuose suruošė vaišes.

Kovo 24 dieną Simas Kudirka, lydimas Klubo direktoriaus Vytauto Uginto, ponios Jakušovienės, "Romo Kalantos" š. kp. garbės teismo p-ko Jono Valausko, L. Katalikų komiteto p-ko K. Kleivos ir L. Klubo Moterų vieneto p-kės A. Miliauskiene, apsilankė miesto rotušėj, kur Simas Kudirka buvo pakeltas į St. Peterburgo garbės piliečius ir jam buvo įteikti miesto raktai.

Tą pačią dieną buvo suruoštos vaišės p.p. Viskantų namuose.

Lietuvių programa televizijoje įvyko kovo 25 dieną, antradienį, 10 val. ryto, 10 kanale. 30 min. programoje dalyvavo Simas Kudirka, moterų oktetas, buvo išpildyta tautinių šokių pynė, suruošta gintaro paroda ir kt. Programai vadovavo Angelė Karnienė. Programą išrūpino Viktorija Jacobson.

Vykstant į aerodromą pasitikti Simo, iš k. Viktoras Varanauskas — kp. pirm., Jonas Butkus — vice pirm., Antanas Lukas. Priekyje iš k. Eleonora Daknienė. Madeleine Baranauskienė — inform. vadovė ir Aleksandra Lukienė.

Programai pasibaigus, Lietuvių Klube buvo atsisveikinimo pietūs. Pietų metu atsisveikinimo kalbas pasakė LB p-kas Stanelis, "Romo Kalantos" šaulių kp. p-kas A. Mateika, Jūrų šaulių kp. p-kas V. Baranauskas, L. Katalikų k-to p-kas K. Kleiva ir Simas Kudirka, kuris savo ir šeimos vardu visiems dėkojo. Savo kalbose ir Lietuvių Klube ir privačiuose pobūviuose, kvietė visus į vieningą darbą, nes tik būdami vieningi galėsime demaskuoti sovietų melą. Žodį tarė dail. A. Rūkštelė ir Viktorija Jacobson. Ji taip pat skatino dirbti bendrai ir demaskuoti melagingąjį rusiškąjį komunizmą.

Klubo p-kas A. Karnius dėkojo Simui Kudirkai ir jo visai šeimai, kad aplan- kė St. Peterburgo lietuvius, o taip pat

visiems prisidėjusiems, kad šis Kudirkų atsilankymas būtų iškilingas. Ypatingą padėką išreiškė Idai ir Jonui Valauskams ir ponams Jakušovams. Nuosirdžią padėką išreiškė ir jūrų šauliams, kurie uniformuoti tvarkė eismą ir jų vadovui, kp. p-kui V. Baranauskui.

Kovo 25 d. 1 val. p.p., Simas Kudirka su šeima išvyko į Miami, kur jo laukė vietos lietuviai.

KAR. A. JUOZAPAVIČIAUS ŠAULIŲ KP. KLEVELANDE, VEIKLA

Š.m. balandžio 6 d. Naujosios parapijos patalpose įvyko "Kar. A. Juozapavičiaus" kp. informacinis susirinkimas. Pirmininkavo dr. K. Pautienis, sekretoriavo Al. Kazis. Atidaręs susirinkimą, dr. Pautienis paprašė atsistojimu ir tylos minute pagerbti žuvusius ir mirusius šaulius.

Kuopos garbės teismo narys, buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, agronomas A. Nasvytis skaitė paskaitą apie šaulių veiklą Lietuvoje. Savo paskaitoje prelegentas išryškino kai kuriuos tragiškus, slaptus šaulių veiklos momentus, bolševikams okupavus Lietuvą.

Kp. p-kas painformavo apie Šaulių Sąjungos veiklą ir kvietė visus šaulius įsigyti šaulių spaudą ir ją platinti. Sąjunga išleido "VI. Pūtvis — jo gyvenimas ir parinktieji raštai". "Simo Kudirkos" kp. New Yorke išleido Sibiro kankinės, gimnazijos mokytojos, šaulės Eleonos Jucitės knygą "Pėdos Mirties Zonoje". Šias ir kitas knygas platina kp.

Simas Kudirka ir Jonas Valakauskas

valdybos narys M. Smelstorius.

Šaulių Sąjunga jau ruošia sutartį su knygų leidykla išleisti dr. K. Jurgėlos knygą "Lietuva — kovų už laisvę priešakinė tvirtovė". Tai bus didelis veikalas anglų kalba apie rusų kolonizaciją Lietuvoj nuo senųjų laikų iki šių dienų ir lietuvių pasipriešinimus. Spauda labai veiksmingas ginklas kovoje su rusiškuoju komunizmu, todėl privalome visomis išgalėmis savąją spaudą remti ir ją skaityti.

Plačiau išdiskutuotas naujų narių verbavimo klausimas. Nutarta siųsti kp. atstovus su vėliava į Cicero jūrų šaulių kp. "Klaipėda" dešimties metų sukakties šventę balandžio 12 d.

Po susirinkimo, šaulės: L. Kazienė, A. Mekešienė, A. Smelstorienė, V. Langienė ir O. Pautienienė šaulius pavaišino kava ir pyragaičiais.

Į susirinkimą atsilankė iš tolimesnės vietos, Genevos, šaulių bičiulis Al. Andriušaitis, kurio dideliame ūkyje "Kar. Juozapavičiaus" kuopa turi savo šaudyklą ir kasmet daro šaudymo pratimus.

Šaulys

"D.L.K. ALGIRDO" ŠAULIŲ KUOPA HAMILTONE

Kanados Šaulių Rinktinės moterų vadove paskirta "DLK Algirdo" kuopos šaulė Adolfin Petraitienė.

Š.m. kovo 1 d., metiniame susirinkime, išrinkta nauja kuopos valdyba: pirmininkas Povilas Kanopa, nariai — A. Šukaitis, A. Povilauskas, M. Juodis, A. Patamsis, A. Žulys, A. Jankauskas, A. Petraitienė ir K. Deksnys; kandidatai — Pr. Enskaitis ir A. Jusys; moterų sekcijos vadovė — Stasė Petkevičienė.

Kovo 23 d., Vėrubų sekmadienio pamaldomis, Hamiltono Aušros Vartų parapijoje buvo užbaigtos rekolekcijos. Tą dieną "DLK Algirdo" kuopos šauliai surengė Jaunimo Centro salėje pietus. Organizavo moterų vadovė š. St. Petkevičienė, maistą gamino šaulės, vyrai tvarkė salę, pardavinėjo loterijos biļietus ir padėjo visur, kur tik buvo reikalingos jų rankos. Pelnas, 371 dol., perduotas parapijai. Kuopa dėkinga visoms ir visiems, kurie dirbo, aukojo loterijai fantus, pyragus ir tortus. Per daug ilgas sąrašas būtų išvardinti visus, tad bendras acūti visiems. Šauliai daug dirbo ir parodė, kad bendromis jėgomis galima daug padaryti ir kad jie moka dirbti ne tik savo kuopai, bet gali paaukoti savo darbą ir lėšas kitiems. Linkėtina, kad šis susiklausymas dar sustiprėtų!

Ad.

A.A. ŠAULYS JUOZAS BRIČKUS

Neišvengiamai retėja eilės šaulių-veteranų. Iš okupuotos Lietuvos gauta ži-

nia, kad 1974 m. liepos 27 d., Salantuose mirė nepriklausomybės laikų šaulys Juozas Bričkus.

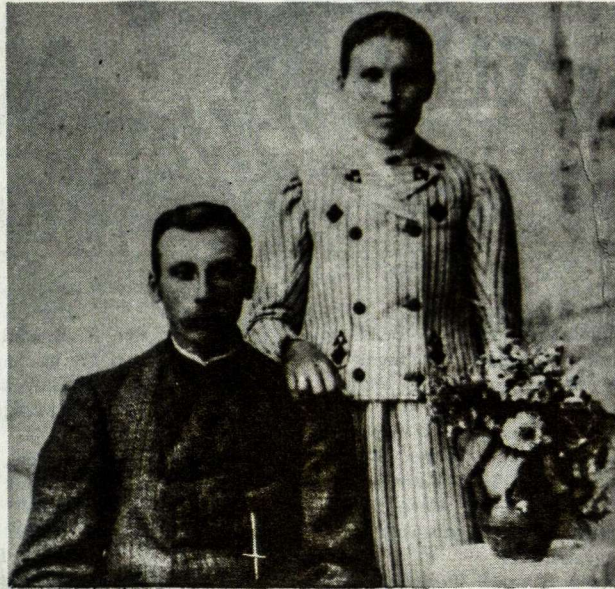
I-jo Pasaulinio karo pabaigoje Lenkimų apylinkėje pradėjus siausti plėšikams, įsigijęs keletą vokiškų šautuvų, jis suorganizavo apsaugą. Pradėjus veikti Šaulių Sąjungai suorganizavo Lenkimų šaulių būrį, kuriam ir vadovavo. Nuolat užimtas savo nuosavoje lentpiūvėje, šaulių būrio vado pareigas perdavė Zajančauskui, policininkui.

1923 m. Klaipėdos krašto atvadavimui parinko savanorius: Puotkalį, Kušinską, Pukinską ir juos apginklavo savo nuosavais šautuvais. Deja, pats negalėjo kartu vykti, nes tuo metu sirgo: buvo sužalotas kojos kaulas ir žaizda tuo metu gydoma.

Vėliau, 1936-7 m., Lenkimų šaulių būriui statant namus ir salę ūkio būdu, Bričkus piovė statybinę medžiagą nemokamai ir tuo sutalpė būriui išlaidas.

Juozas Bričkus buvo vedęs Oną Prušinskaitę, užaugino šeimą ir gyveno pasiturinčiai. Bolševikų okupacija ir karas šeimos gyvenimą suardė. Karo metu iš jo lentpiūvės kilęs gaisras sunaikino beveik pusę miestelio namų.

Priartėjus bolševikų frontui, 1944 m., J. Bričkus iš namų nesitraukė. Žmona su dviem sūnum pabėgo Vokietijon. Vėliau emigravo — žmona su sūnum Juozu į JAV, o Viktoras į Daniją, o iš ten į Kanadą. Viktoras baigė Toronto Meno kolegiją, įsigydamas dailininko

Juozas ir Ona Bričkai

profesiją. Gaila, kad vos tik pasireiškęs dailėje, staiga mirė. Ona Bričkienė mirė Čikagoje. Vyresnysis sūnus Juozas įsikūrė Los Angeles ir yra šv. Kazimiero parapijos ūkvedžiu. Jis, kaip buv. Lenkimų šaulių būrio šaulys, 1964 m. steigiant "J. Daumanto" šaulių būrį, buvo vienas iš steigėjų, steigiamo susirinkimo sekretorius. Šiuo metu likęs vienas iš iniciatorių, taigi, seniausias kuopoje šaulys.

Taip senas šaulys-veteranas išsiskyrė amžinai su savo šeima. Jo viltys — susilaukti nepriklausomos Lietuvos ir grįžtančios šeimos — liko neišsipildžiusios.

Tegul bus jam lengva ilsėtis pamiltos Lietuvos žemėje.

O. Žadvydas

* * *

Wide World News Bureau redaktorius, lietuvis Arėjas Vitkauskas, kuris straipsniai iš amerikos gyvenimo spausdinami New Yorko periodinėj spaudoj, įvairiuose žurnaluose ir perspausdinami kitų miestų laikraščiuose, rašydamas apie Nicole Ransom knygą "Cellulite", kurios išarduota 200,000 egz. ir apie "kurį kalbančios moterys visur, apie kauburius, išsivertimus ir iškilimus", jis rašo, — "aš norėčiau papasakoti apie Elenos Juciūtės knygą lietuvių kalboj "Pėdos Mirties Zonoje". Ta mokytoja neturėjo "cellulite" problemos, kada ją ištrėmė į Sibirą už talką laisvės kovos

(nukelta į virš. 3 psl.)

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

Pfc. Edvardas Barauskas iš Brighton Park apylinkės, Čikagoje, sėkmingai atliko jauno kareivio apmokymą marinių korpo bazėje, San Diego, Calif.

Edvardas M. Alexis, gyv. Kingstone, II Pas. karo veteranas, tarnavęs JAV laivyne, mirė vas. 15 d. Veteranų ligoninėje, Pa. Jis 20 m. buvo ugniagesys ir potvynio metu yra išgelbėjęs 5 žmonių gyvybes.

Srž. Antaną Skarmulį Pensilvanijos gub. Milton Shapp paskyrė į Muncipalinę Policijos Viršininkų Švietimo ir Lavinimosi komisiją. Jo tėvai ir jis gyvena Wilkes Barre. Tai naujos įstaigos komisija PA.

Viršila Pranas Tverijonas, gyv. Australijoje, mirė balandžio 12 d. sulaukęs 73 m. amžiaus. Buvo Lietuvos kar. savkūrėjas, ilgai tarnavo 6 pėst. pulke.

Antanas Pautenis, 26 metus ištarnavęs JAV laivyne, mirė nuo širdies priepuolio kovo 9, Sunnyvale, Cal., sulaukęs vos 52 m. amžiaus. 1966 pasitraukė į atsargą, buvęs Pearl Harbor užpuolimo liudininkas, II Pas. karo veteranas.

Pfc. Vyto Katkus iš Čikagos, dabar randasi San Francisco bazėj. Jis dalyvavo P. Vietnamo evakuacijos balandžio mėn. pabaigoje.

Sav.-kūrėjas Povilas Leleika mirė Detroite kovo 29 d., 74 m. amžiaus. Kilęs iš Zarasų. **Jonas Petkus** mirė Čikagoje bal. 11 d., sulaukęs 78 m. amžiaus. Buvo Dariaus ir Girėno Posto narys. Bal. 12 d. mirė Čikagoje buvęs Lietuvos Saugumo valdininkas **Vladas Kondrotas**, sulaukęs gilios senatvės. Veteranas **Juozas Kuzminskas** mirė kovo 29 d. Marquette Parke, Čikagoje, sulaukęs vos 52 m. amžiaus. Priklausė Deksnis Kevane vet. postui 7188.

Jonas Belizys, gyv. Toronte, mirė gruodžio 25 d., sulaukęs 59 m. amžiaus. Buvo Lietuvos kariuomenės karys, tarnavo dragūnų pulke liktiniu, buvo veiklus Toronte.

Jurgis Milius, gyv. Detroite, mirė kovo 16 d. I Pas. karo veteranas, buvęs Detroito miesto detektyvas, kilęs iš Plymouth, Pa.

Sav.-kūrėjas Vyt. A. Braziulis vasario 25 d. šventė savo 75 m. amžiaus sukaktį. Jis yra veiklus Clevelande, priklauso Ramovei, SLA 14 kp. ir žurnalistų s-gai.

Plk. Tumas, gyv. Čikagoje, ilgai jau serga, bet dabar sveikata kiek pagerėjo.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

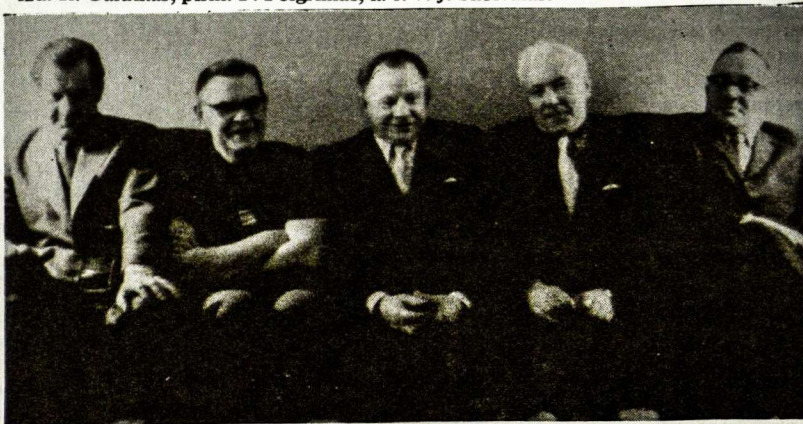
Andrius Norimas, **MIRŠTA TIK ŽMONĖS**, romanai, 328 psl. Viršelis dail. M. Žymantienės-Biržiškaitės. Išleido L.V.S. Ramovė, Los Angeles sk., 4422 Oakwood Ave., Los Angeles, Calif. 90004 (šiuo adresu knyga užsisakoma). Tiražas 750 egz., kaina 6 dol.

Kazys Škirpa, **SUKILIMAS LIETUVOS SUVERENUMUI ATSTATYTI**. Dokumentinė apžvalga, 584 psl. Išleido autorius. Kieti viršeliai, iliustruota. Gaunama iš autoriaus šiuo adresu: 2043 36th St., S.E. Washington, D.C. 20020. JAV, Kanadoje ir Australijoje — po 15 dol. už knygą, Europoje — 13 dol. ir P. Am rikoje — 12 dol.

Eilę metų **Balys Brazdžionis** kalna į Čikagos lietuvius.

St. Catharines Ramovėnų valdyba: iš k. sekr. Z. Jokubonis, vicepirm. J. Vyšniauskas, įzd. K. Galdikas, pirm. P. Polgrimas, k. r. v. J. Skeivalas.

— Amerikiečiai pertvarko jūrinių jėgų ginklavimą, kad krašto finansiniuose sunkumuose išlaikytų laivyno pajėgumo balansą su rusais, kurie pastaraisiais metais pasiekė pirmavimą modernišku ir pajėgumu. Paskutinių šešių metų laikotarpyje amerikiečiai išėmė iš apyvartos pasenusius laivus, viso didesnę pusę turėto laivyno, nepakeisdami laivų naujais. Tarnyboje likusių laivų neužtenka gynybai ir jie neatitinka naujus reikalavimus, ypatingai ginklavimo srityje. Šiai problemai išspręsti, lėktuvnešiai, naikintojai, lydimieji ir kiti kovos laivai ginkluojami "Harpoon", radaru vairuojamomis, galingais užtaisais, rekatomis kurių tolinas apie 60 mylių (100 km.). "Harpoon" raketos gali būti laidomos iš povandeninių laivų ir lėktuvų. Šiomis, įvairaus pritaikymo raketomis ginkluoti laivai turės pranešantį kautynių pajėgumą už turėtą artilerijos ir torpedų, dėl savo nesudėtingumo jos reikalingos mažiau vietos. tuo padidins laivų talpą, be to, dideliems kovos laivams nereikės pagelbinių lydimų laivų, tuo sumažins reikalingumą didesnio laivų skaičiaus. Priedui, lėktuvnešiams pakeis turėtus P-4 Phantom, naujais P-14, kurie ugnies galingumu, paslankumu ir techniškomis savybėmis bus toli pralenkiantys senuosius P-4, kurių didžiuma yra jau išskraidę nustatyto amžiaus valandų skaičių ir beveik visi yra dalyvavę Vietname. Lėktuvnešių ir naikintojų netarpinės apsaugos priemonės bus pakeistos naujomis, esamiems reikalavimams pritaikytomis, kad laivai patys galėtų apsisaugoti nuo priešo povandeninių ir oro jėgų, tuo būdu, lėktuvnešiai ir kovos laivai galės daug lanksčiau ir nepriklausomai veikti platesnėje skalėje, ką iki šiol trukdydavo pagelbiniai lydimieji laivai. Pakrančių apsaugos ir išsikėlimo

paramos laivai nauju ginklavimu prašoks iki šiol turėtus. "Naujai perginkluoti, likusieji 500 karo laivų, turės pakankamo pajėgumo vykdyti gynybos uždavinius, bet reikalui ištikus galės sėkmingai vykdyti ir puolimą", pareiškė naujas karo laivyno viršininkas adm. James L. Holloway.

Palyginkim, kai 1935 metais vokiečiai paskelbė krašte visuotiną karinę prievolę "... ginklavimu ir kariuomene toli neprilydami kaimynams. To laiko aplinkybėse nebuvo įmanoma net priartėti prie prancūzų ar anglų karinio pajėgumo. Vienintelis kelias — turėti viršijančią organizaciją, karius ir vadus. Koncentruotis mažuosna daliniuosna, lanksčiai panaudojant telktiniams veiksmams, pilnutinai išnaudojant ginklus, ugdyti vadus ir kovotojus pilname esamų aplinkybių supratime". (Heinz Guderian, Panzer Leader).

— Vengrų liaudies armija apginkluojama rusų gamybos PUR 64 "Sagger" prieštankine raketa, varoma kietu kuru, vairuojama taikytojo laidu, sveria 10,5 kg. tolinas 2800 m., laidoma nuo mažos platformos, gali būti pritaikyta laidyti iš pėstininkų šarvuotų vežimų, aptarnaujama dviejų kovotojų. Bloga savy-

bė, kad taikytojas turi būti taikymo — vairavimo padėtyje iki raketa pasiekia taikinį, dėl to gali būti lengvai pastebėtas priešas.

— Rytų Vokietijos pėstininkų ginklavimui įvesta guminiai ratais maža važiuoklė, ant kurios pakraunamas neišnarstytas 82 mm minosvaidis — vamzdis, plokštė ir atrama, kas sudaro 56 kg. svorio, kurį paprastai išnarstyta nešdavo trys kovotojai. Taip pakrautą važiuoklę, normaliose sąlygose lengvai traukia vienas kovotojas. Pridėjus krūvin minų, minosvaidis mažiau pasidaro priklausomas nuo tiekimo ir užtrunka daug mažiau laiko pereiti pozicijon.

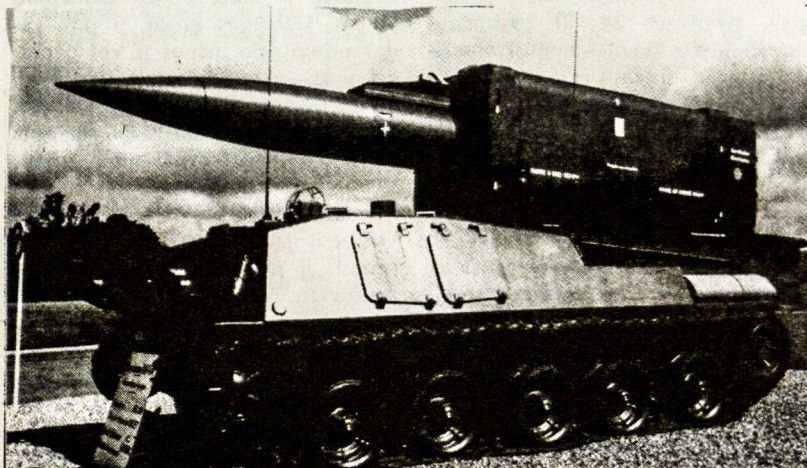
— Baltijos jūroje, Ruegeno saloje, apmokomi rusų ir rytų Vokietijos parašiutininkų daliniai. Kovotojai dėvi pilkomis beretėmis su oranžine juosta ir įsegtu sidabrinu ženkle, važduojančiu parašiotą su sparnais.

— Anglai numato įvesti ginklavimui žydų gamybos "Galil" rankinį kulkosvaidį kuris pakeis iki šiol turėtą belgų gamybos FN. "Galil" sveria apie 11 svarų su 35 šovinių apkaba; 5.56 mm kalibro keičiamu vamzdžiu; pritaikytas mėtyti granatas, karpyti spygliuotas vielas, nesudėtingas, lengvai narstomas, nejautrus atmosferinėms sąlygoms, užsirekomendavęs kaip nepamainomas rankinis ginklas 1967-73 metų kovose.

— 1974 metų pabaigoje rusai išbandė naują SSN-13 raketą, kuria ginkluos 22 povandeninius G klasės laivus, varomus Diesel varikliais. Raketos tolinas 400 mylių (apie 650 km.), todėl amerikiečiai nelaiko jos strategine ir neįskaito į ginklavimo sutartinį įeinantį skaičių.

— Nežiūrint toli pažengusio sunkaus bombonešio B-1 plano vykdymo, stra-

(nukelta į virš. 3 psl.)

Taktinė, branduolinio užtaiso Amerikos kar. raketa žygio parengtyje

FAKTAS, NE FANTAZIJA

Karys 1975 m. kovo mėn. Nr. 3, 118 puslapis. Dėl Budrio įsakymo Dariui, Jono Tapulionio taip rašoma: iš Šilutės antros grupės I.14, apie 2 val. po pietų, atžygiavo apie 60 vyrų, vedami amerikiečių Dariaus ir Zamkaus ir t.t., ir užbaigiama, kad puolimas per tiltą, mieste Aleksandro, Palangos, Puodžių gatvėse ir t.t. yra fantazija. Tikrai buvo taip:

Antros grupės 1-ma kuopa, daugiau kaip 80 vyrų, I.15, apie 4 val. ryto, esant dideliai pūgai, atvyko iš Šilutės, vadovaujama kompanijos vado Zėniaus ir jaunesnio karininko Dariaus ir dengė puolančioms Sendvarių dalims dešinę sparną. Tik kuopa spėjo užimti jai nurodytą tašką, dvarą, prie Sendvario prasidėjo puolimas, šautuvų ir rankinių granatų ugnis mums buvo aiškiai girdima. Kai tik prašvito, kuopa perėjo į kaimą ties Bachmano dvaru. Atrodo, kad tuo metu tam kaime buvo vyriausia vadovietė. Kuopa gavo įsakymą vykti į Klaipėdą užimti miestą. Kuopos vadas Zėnius, man, kuopos viršilai, įsakė visus šaulius, kurie nedalyvavę kovose palikti prie štabo. Tokių išskyrė 22 vyrus, vyresniuoju paskyriau vyr. puskarininkį P. Špakauską. Jie saugojo paimtus belaisvius prancūzus, žandarus ir civilius vokiečius. Kuopai išėjus iš kaimo, einant pro malūną, nušvilpė viena kita kulipka, tačiau kuopai nepadarė jokios staigmenos, nes visi buvo užgrūdinti Nepriklausomybės kovose, buvo daug Vyčio Kryžiaus kavalierių. Kuopa į Bachmano dvarą atžygiavo voroje, iš dvaro parko, palei siaurąjį geležinkelį, perėjo vilnin ir artėjo prie Dangės tilto, vadinamo Šilfabrikės tiltu.

Tuo pačiu metu, kitas puolamasis dalinys nuo Sendvario perėjo Dangės upę geležinkelio tiltu ir geležinkeliu nužygiavo į stotį ir ją užėmė. Žandarai, įsitvirtinę Šilfabrikė, prie Dangės tilto, pamatę, kad yra supami, be šūvio pabėgo į miestą. Kuopa atėjus prie tilto nuardė vielas, pašalino barikadas ir gatvės pakraščiais nužygiavo Aleksandro gatve iki Liepojos g-vės. Liepojos

gatvėje nesimatė jokio žmogaus, nes iš kareivinių išilgai gatvės švilpė kulipkos. Kuopa perėjo skersai Liepojos gatvę į Palangos skersgatvį, į Palangos gatvę ir įsitvirtino Katalikų Bažnyčios šventoriuje. Vieną kulkosvaidį pastatė nukreiptą į Puodžių gatvę, antrą kulkosvaidį nukreiptą į Palangos gatvę. Kuopa šventoriuje išstovėjo iki 1 val. nakties. Kuopa Puodžių gatve buvo nuvesta poilsui į Magistrato koridorius. Taip baigėsi antros grupės 1-mos kompanijos Klaipėdos miesto užėmimo žygis.

Antra grupė suformuota Vilkaivišky, iš Šakių, Vilkaiviškio, Marijampolės ir Lazdijų apskričių šaulių, apie 200 vyrų, grupės vadas majoras Jakštys-Kalvat, I kompanijos vadas vyr. ltn. Zėnius, II kompanijos vadas ltn. Darius.

Kompanija — du cūgai po keturis postus, cūgas tai būrys, postas — skyrius. Grupės vadas Kalvat su vienu cūgu liko Šilutės komendantu. Su antru cūgu viršila V. Jurgilas buvo pasiūstas į Rusnę, Rusnės komendantu. Vėliau buvo įvairių pasikeitimų. Manau, jie istorijai nėra svarbūs, tad ir nerašau.

Pirmos kompanijos viršila

Ant. Šukys

9 P. P. IR VOKIEČIAI

1975 m. Karyje Nr. 2, "Lietuvos Laivynas" str. rašoma: "Kaip ankštai Vokietija ir Sov. Sąjunga bendradarbiavo 1939 m. rodo faktas, kad Vokietija 1940 metais VI.16 atsisakė internuoti Lietuvos 9 pėst. pulką". Ne, taip nebuvo.

Tais laikais, būnant sienų apsaugoje, gyvenome 24 val. paruošties stovyje, net ilsėjomės nenusirengdami. Prieš VI.15 ir po tos datos, kasdien desėtkai asmenų atvykdavo kasdien prašyti, leisti peržengti sieną. Prisieidavo nurodyti vietą ir laiką, palydėti ir gauti atsakymą, kokį atvykęs norėjo perėjimą, sausą ar šlapią.

Taigi, VI.16, apie 3 val. suskambėjo telefonas, atsiliečiau. Skambinęs pasisakė esąs 9 p.p. vadas ir prašė — pranešė, jog neatidėliojant nori su manim susitikti, ir nurodė vietą kur manęs lauks. Atsaciau, jog už 10 min. pribūsiu. Susitikome.

9 p.p. vadas man pranešė, jog 9 p.p. atžygiuoja į Kudirkos Naumiestį ir kad jis nutarė su pulku internuoti Vokietijoj. Toliau prašė, kad aš eičiau su juo kartu per sieną pas Vokietijos pareigūnus pasikalbėti šiuo reikalu. Aš užklausiau, kada numatomas pulko atvykimas. Atsakė, kad yra pakely ir už 2-3 valandų turėtų būti čia.

Taip mums besikalbant, priartėjome prie sienos "lenciūgo", kurį peržengus ir einant tiltu, norodžiau vokiečių sargybos būstą ir kad jis gali eiti toliau. Pasirodo, jog pulko vadas nekalbėjo vokiškai ir prašė būti vertėju ir eiti drauge. Mums artinantis prie vokiečių būsto, išėjo trys vokiečiai SS vyrai. Pasisveikinus ir pristačius pulko vadą prasidėjo pasikalbėjimas. Pabaigus, vyr. iš jų, Bergeris, paprašė mudviejų palaukti iki jis paskambins savo viršininkams. Netrukus sugrįžo ir pranešė, jog jo vyresnybė entuziastiškai priima, sutinka ir pritaria šiai operacijai, be to dar užklausė per kiek laiko pulkas pribus ir kurioje vietoje numatyta pereiti sieną. Pulko vadas jiems atsakė. Grįžome atgal per tiltą Lietuvos pusėn.

Pulko vadas buvo atvykęs lengva mašina, kurioje buvo dvi moterys, vaikas, šoferis-kareivis ir jis pats.

Netrukus pasirodė motociklas su priekaba, sustojus išlipo mjr. B. ir tarp pulko vado ir pastarojo įvyko, kiek supratau ir nugirdau, aštuns pasikalbėjimas. Nenorėdamas jiems trukdyti, ir klausyts jų ginčo, atsitolinau, kad negirdėčiau, nes supratau iš tono, buvus nemalonų abiem. Užbaigęs ginčą, 9 p.p. vadas priėjo prie manęs ir vėl paprašė vykti pas vokiečius dar sykį.

Nežinodamas apie ką jie kalbėjo, atsaciau jog su vokiečiais susitarta ir nebėra reikalo pas juos grįžti, bet p. vadas spyrė eiti.

Einant p. vadas paprašė, kad aš vokiečių paklausčiau, ar jie sutiks priimti jį ir šeimą, jei pulkas nebeatvyktų. Vokiečiai sutiko priimti, kad ir be pulko.

Grįžtant atgal, pulko vadas pasakė, jog pulkas prie Žaliosios bolševikų sulaukytas ir vargiai beatvyks. Sugrįžus prie mašinos ir motociklo,

vėl pasikartojo ginčas tarp p. vado ir mjr. B. Aš nėjau artyn.

Pabaigę ginčą — pasikalbėjimą, pulko vadas padėkojo man ir pranešė, jog grįžta prie dalinio. Prieš sėsdamas mašinos nusiėmė kepurę, persižegnojo ir ašaroms riedant, įlipo važiuoti.

V. Dziubinskas

P.S. — SS pareigūnų pavardės: Bergeris — Ober-št.fuehrer, Falkenheim ir Rittmejer.

A. JONAIČIO, RAMOVĖS CLEVELANDO SK. PIRM., PRANEŠIMAS METINIAME SK. NARIŲ ŠUSIRINKIME, KOVO 16 D.

Vykdydami organizacijose nusistovėjusių tvarką, metinio susirinkimo proga, norime padaryti trumpą veiklos darbų apžvalgą, nurodysime skyriaus pajamas bei išlaidas, ir supažindinsime skyriaus narius, bei būsimą valdybą su kai kuriais buvusios valdybos išpareigojimais.

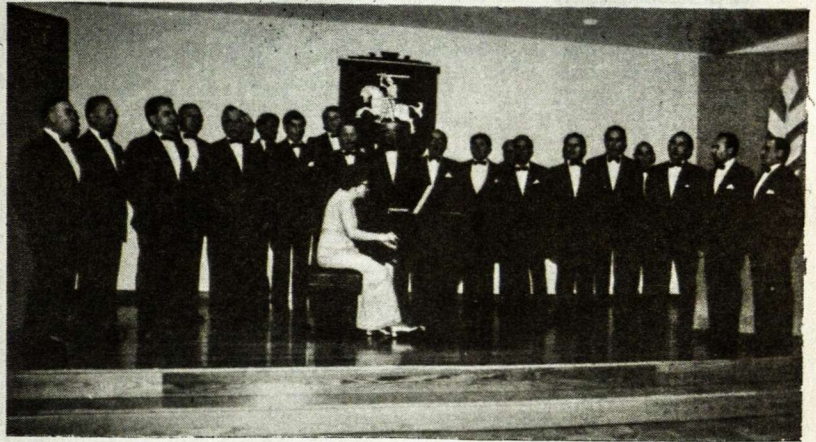
Nedaug ką turiu pasakyti, kas nebūtų žinoma skyriaus nariams, gal būt, ir visai Clevelando lietuviškai visuomenei, kadangi "Ramovės" veikloje praėjusiais metais nebuvo slaptų posėdžių, uždarų susirinkimų bei planavimų, o buvo talka lietuviškai veiklai ir parama tiems, kas iš "Ramovės" paramos ar pašalpos prašė.

Pirmiausia, norėčiau supažindinti jus su naujais nariais: Benokraitis Vincas, Bublys Romas, Gaižutis Kazys, Johansonas Henrikas, Nikštėnas Vincas, Sakas Vincas, Skirpstas Vincas, Stankus Viktoras ir Vaičiūnas Domas.

Kiekvienas narys skyriui yra brangus ir reikalingas, labai džiugu, kad į mūsų veiklą įsijungė dr. Viktoras Stankus. Kaip žinome, dr. Stankus yra JAV kariuomenės kapitonas.

Nematau reikalo išvardinti kas ir kada buvo padaryta, užteks jei šiam susirinkimui priminsiu, kad "Ramovė" talkino Amerikos Lietuvių Tarybai, Lietuvių Bendruomenės Clevelando apylinkei, puošė mirusiųjų skyriaus narių kapus, su tinkama pagarba palydėjom mirusių skyriaus narį į amžinojo poilsio vietą, lankėm sergančius sk. narius, rėmėm lituanistinę šv. Kazimiero mokyklą, lietuvišką spaudą, ir Tėvynės Garsų radio programą, prisidėjom Clevelando lietuviams kunigams prie sukurtinųjų minėjimų, aukojom studijuojančiam jaunimui, paskyrėm auką Simui Kudirkai.

Nesusidarykite klaidingo vaizdo, kad skyriaus valdyba visus talką ir pinigais rėmė. Ir mes gavome aukų ir paramos.

Clevelando Ramovėnų choras koncerto metu. Trečias iš deš. choro vad. J. Kazėnas, prie fortepijono p. G. Karsokienė. Nuotr. V. Bacevičiaus

"Ramovės" veiklą, stambiausia auka parėmė ponia Irena Plechavičienė, Lietuvių Bendruomenės Clevelando apylinke, Amerikos Lietuvių Tarybos Clevelando skyrius, Jonas Balbotas, Mykolas Smelstorius, Stasys Astrauskas, Agna Jonaitienė ir Alfa Steponavičius.

Organizacijoms ir visiems, kurie "Ramovės" veiklą aukomis rėmė, valdybos ir savo vardu reiškiu nuoširdžių padėką.

Valdyba savo kadencijos metu, turėjo 9 posėdžius, įskaitant ir šį susirinkimą

— 3 skyriaus narių susirinkimus.

Šiuo metu skyriuje yra 118 narių.

Valdybos paskutiniame posėdyje, kuris įvyko š.m. kovo 7 dieną, nutarta Joną Ciuberkį nebelaikyti skyriaus nariu.

Tame pačiame posėdyje, dalyvaujant skyriaus kontrolės komisijos nariams, Vytautui Stuoguiui ir Juozui Kaklauskui, buvo patikrintas skyriaus turimas inventorių.

Turto knygoje, padaryti nurašymai susidėvėjusių ir naudojimui netinkamų

L.K.V. S. Ramovės Clevelando sk. valdyba 1975 metams. Iš k. Pranas Mainelis — išdininkas, Pranas Karalius — spauda, informacija, Antanas Jonaitis — pirmininkas, stovi, choro vadovas J. Kazėnas, vicepirm. S. Astrauskas, kultūros vad. J. Janušis, trūksta sekr. E. Bliumentalio. Nuotr. J. Garlos

Clevelando Ramovėnų metinio susirinkimo dalyviai: pirmoj eilėj iš k.: ilgametis sk. išdėminkas P. Mainelis, K. Morkūnas, sav. kūr. V. Brazulius, susirinkimo pirm. A. Mikoliūnas, choro vad. J. Kazėnas, J. Velykis, J. Malskis, sk. pirm. A. Jonaitis, antroje eil. pirmas iš dėsinės vicepirm. S. Astrauskas. Nuotr. J. Garlos

daiktų; turto knyga skyriaus išdininko Prano Mainelio žinioje.

Ramovėnų choras, vadovaujamas Juliaus Kazėno, kaip pastebėjo dalyvavę Vasario 16-sios minėjime, padarė didelę pažangą, tenka pastebėti, kad choras buvo labai aktyvus lietuviškuose parengimuose.

Menines programas išpildė: Lietuvių Dienoje, Spaudos Atgavimo minėjime, Kariuomenės atkūrimo minėjime, ir Vasario 16-sios minėjime.

Keliais atvejais giedėjo bažnyčioje, kapų puošimo dieną, Simo Kudirkos sutikime, a.a. Juliaus Smetonos laidotuviuose, Vasario 16-sios min., Naujosios parapijos bažnyčioje ir choro nario Visocko vedybinio gyvenimo palaiminimo proga šv. Jurgio bažnyčioje.

Skyriaus parengimai: surengta gegužinė žurnalui "Karys" paremti, minėjimas-balius Kariuomenės Šventės proga ir ramovėnų vakaronė. Vakaronėje buvo prisiminti skyriaus steigėjai, buvę skyriaus pirmininkai ir garbingo amžiaus sulaukę skyriaus nariai.

Buvusios valdybos įsipareigojimai ateičiai: užsakyta salė ir orkestras Kariuomenės Šventei, lapkričio 22 dienai, paskelbta data žurnalui "Karys" paremti gegužinei, birželio 29 diena.

Šiais metais sukanka 25-ri metai nuo Sąjungos įsisteigimo. Centro Valdyba, skyriams pritariant, yra pasiryžusi išleisti knygą 25-rių metų Sąjungos veiklai atžymėti.

Knygos reikalai maždaug toki: CV klausė, ar Clevelando skyrius minimos knygos išleidimą remtų? Atsakėme, kad remtų, bet norėtume žinoti Clevelando skyriui skirtą apytikrą puslapių skaičių ir puslapio kainą. Į klausimą, kokį minimos knygos skaičių galėtume išplatinti, atsakėme, kad sunku pasakyti, jei knygos išleidimas užtruks keleta metų, knygą įsigyti norinčių skaičius galėtų sumažėti.

Knygai medžiagą pažadėjom pasiųsti po metinio narių susirinkimo.

Lietuvos Himno autorius dr. Vincas Kudirka, viename eilėraštyje įrašė tokius žodžius: "Kad neitum į kapą be likusio ženklo".

Taip, gerbiamieji, turime chorą, praityje, nepriklausomoje Lietuvoje ir pokarinėse stovyklose turėjome gerų solistų ir gerų chorų, o kas šiandieną jų vardą atspės? Todėl siūlau, pasispauskime visi, choro vadovas, choristai, kas kuo galime, išleiskime Ramovėnų choro plokštelę, kol nevelu, kad neitume į kapą be likusio ženklo.

Pagal naująjį statutą, skyrius turi teisę turėti skyriuje garbės narius, buvusi skyriaus valdyba tuo klausimu nieko nedarė, klausimas yra gana opus,

daugelis iš mūsų, jaučiamės verti šioios tokios pagarbos, visų garbės nariais nepadarysime.

Nežinant tikro adreso kur mes turime nuvažiuoti ar nueiti, labai svarbu žinoti nors kryptį, todėl, jei skyriaus nariai pritarę šiam statuto straipsniui, būtų nutarta skyriuje turėti garbės narius. Kryptis į jų parinkimą turėtų būti mūsų visų viena, būtent, į tuos, kurie nuo Gardino ligi Baltijos jūros, nuo Dauguvos ligi Vokietijos pasienio savo krauju apšlakstė Lietuvos žemę, jų užmiršti negalime. Kūrėjų-savanorių atminimą įamžinti yra ramovėnų reikalas.

Tegul Jiems būna gyvenimo saulėlydis, kiek priklausau nuo mūsų, tikresnis ir šviesesnis.

Tikiu, kad šiuo klausimu skyriaus nariai pasisakys palankiai ir šiam pasiūlymui pritar. (Sk. garb. nariu išrinktas sav.-kūr., Vyčio Kryžiaus kavaliierius Jonas Urbšaitis).

Ačiū valdybos nariams už gražų bendradarbiavimą, ačiū choro vadovui, ačiū pianistei, ačiū choristams, ačiū skyriaus nariams už visapusišką talką, šiuo susirinkimu buvusi valdyba savo darbą baigė. Būsimai valdybai linkiu sėkmės.

ČIKAGOS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Balandžio 20 d., Jaunimo Centre įvyko skyriaus narių susirinkimas, kuris pasižymėjo narių gausumu. Susirinkimą kvietė naujoji, 1975 m. išrinktoji, skyriaus valdyba, kurioje yra naujų veidų. Šis gausumas parodo, jog skyriaus nariai nėra vien tik pasyvūs stebėtojai savajai organizacijai, bet išsiilgę gyvensnės veiklos "Ramovės" užsibrėžtiems siekiams įgyvendinti.

Susirinkimas pradėtas Pavergtos Tėvynės prisiminimu. Jį pravedė susirinkimo išrinktas, skyriaus v-bos p-kas A. Tveras, sekr. Vikt. Diminskas. Patiektoji darbotvarkė buvo priimta be pakeitimų. Sekė mirusiųjų, t.y., a.a. prof. gen. Dirmanto, Leono Šimučio, plk. A. Balsio, plk. inž. A. Barėno ir mjr. J. Čėsnos pagerbimas vienos minutės atsisojimu. Pristatyta naujoji skyriaus v-ba: pirmininkas — A. Tveras, vicepirm. — J. Vilitis, sekr. Vikt. Diminskas, parengimų vadovas — K. Leknickas ir ižd. — Ged. Janula. Patiektas skyriaus 1975 m. veiklos planas: 1. Mirusiųjų pagerbimas — Kapų diena; 2. Baisiojo Birželio išvežimų minėjimas; 3. Išvažiavimas į gamtą (dažniausiai prie medelių, pasodintų buv. Lietuvos Prezidentams pagerbti); 4. Pavergtųjų Tautų demonstracijos; 5. Dariaus ir Girėno skrydžio per Atlantą minėjimas; 6. Tautos Šventės (rugsėjo 8) minėjimas, 7. Vilniaus

Krašto pavergimo minėjimas, 8. "Karys" paremti parengimas; 9. Vėlinės; 10. Lietuvos Kariuomenės Šventė ir 11. Naujųjų Metų sutikimas.

Visi išvardinti punktai buvo kiekvienas skyrium aptarti, nupasakotos minėjimo detalės ir laikas, kaikiuriems padaryti nutarimai, tačiau palikta laisvė v-bai keisti minėjimų formas, pagal laiko sąlygas. V-bos buvo prašyta, kad nariai uoliai lankytų skyriaus narių susirinkimus ir dalyvautų parengimuose. Skyriaus v-bos posėdžiai ir skyriaus narių susirinkimai bus kviečiami esant reikalui. Apie tai nariams bus skelbiama spaudoje ir per radio, su tokiau apskaičiuoju, kad visi galėtų laiku sužinoti.

Perėjus prie klausimų ir sumanymų, buvo iškelti pageidavimai, kad susirinkimų metu būtų trumpas karinio turinio ar bėgamojo laiko reikšmingesnės paskaitėlės, trumpa informacija iš skyriaus veiklos — sergantieji, mirusieji, pagalbos, vienokios ar kitokios, reikalavimai; prašyta narių — suglaustai, papasakoti iš praities reikšmingesnių pergyvenimų — I-jo bolševikmečio, vokiečių okupacijos, bėgimo ir tremties, dabartinio gyvenamojo meto. Kiek sąlygos leidžia, siekti glaudesnio bendradarbiavimo ir pasidalinimo veiklos išpūdžių su Pabaltijo tautų tremtiniais ir kitoms pavergtoms tautoms, o ypač mums draugingsoms. Buvo iškelta mintis, ramovėnams įsijungti į Lietuvos Vyčių organizaciją, kurioje labiausiai yra susispietę senųjų lietuvių ateivių jaunimas, kad užlyginus skirtingumus, kurie kartais yra kliūtis geresnei lietuviškai veiklai, nes visų galutinis tikslas — laisvė tautai ir Nepriklausoma Lietuva. Susirinkimas užsitęsė dvi su puse valandos, pasižymėjo darbingumu, naujų minčių kėlimu ir jų diskutavimu, kad "Ramovė" būtų visada ir visur gyva lietuvių veiklos baruose ir išsaugotų didįjį "ginklą" — Vienybę. Šio linkėtina ir ateityje.

St. J-ras

A.A. STASYS LENKEVIČIUS

Anglijoje, Bristolyje sausio 14 d. stauga mirė buvęs Lietuvos kariuomenės leitenantas Stasys Lenkevičius, 67 m. amžiaus.

S. Lenkevičius buvo gimęs Kaune. Čia baigė gimnaziją ir buvo pradėjęs studijuoti inžineriją. Tačiau 1930 m. studijas nutraukė ir perėjo į Lietuvos kariuomenę. Baigęs karo mokyklą, buvo paskirtas į Kunigaikščio Jonušo Radvilos gusarų pulką Kaune.

1940 m. komunistų valdžia atleido iš kariuomenės. Tačiau 1944 m. jis vėl įstojo į lietuviškuosius dalinius, kuriuose išbuvo iki karo pabaigos.

Atvykęs į Angliją (1947 m.), S. Lenkevičius dirbo vertėju Viešųjų Darbų Ministerijoje. Vėliau persikėlė į Bristolį ir dirbo vienoje laikraščių leidykloje linotipininku. 1972 m. išėjo į pensiją ir gyveno savo įsigytuose namuose Kaynsham, prie Bristolio. Kadangi toje apylinkėje lietuvių daugiau negyvena, tai S. Lenkevičius, laikas nuo laiko, atvykdavo į Londoną, kur senų pažįstamų visada būdavo mielai laukiamas ir priimamas. Jis taip pat priklausė centriniam DNLS skyriui.

S. Lenkevičius paliko žmoną (lietuve — mokytoją) ir du sūnus su šeimomis. Vienas sūnus yra gimnazijos mokytojas, o kitas seržantas Bristolio policijoje.

Draugai ir pažįstami kartu su šeima liūdi taip staiga atsiskyrusio nuoširdaus ir pavyzdingo lietuviuo.

(a.ž.)

A.A. PRANAS KLIČIUS

Kovo 15, savo gimtadienio dieną, Montrealyje po sunkios ligos mirė Pranas Kličius, buvęs liktinis viršila D.L.K. Gedimino 1 psėt. pulke. Buvo gimęs 1908 m. kovo 15 d., Latvijoje, Rygoje, gausioje šeimoje. Vaikystę praleido savo tėvo ūkyje, Ukmergės apskrityje, Žemaitkiemio valsčiuje, Knitiškių kaime.

1929 m. buvo pašauktas karinė tarnybon į D.L.K. Gedimino 1 p. pulką, kur baigė mokomąją kuopą ir buvo pakeltas puskarininkio laipsniu. Atlikęs karinę prievolę, pasiliko tarnauti liktinio. Už sumanų ir sąžiningą pareigų atlikimą buvo pakeltas į viršilos laipsnį. Kadangi ypatingai pasižymėjo drausmingumu, tai jis buvo vienas iš nedaugelio pakeltas į viršilos laipsnį, nežiūrint savo jaunovo amžiaus.

1939 m. D.L.K. Gedimino 1 p.p. persikėlus į Vilnių, Pranas Kličius su šeima persikėlė gyventi į Lietuvos sostinę.

1941 m. rusams traukiantis iš Lietuvos, Pranas Trijų Kryžių kalno papėdėje esančiose kareivinėse rusų buvo užpultas, peršautas, subadytas durtais ir pasmerktas mirčiai. Jam apsimetus negyvu, buvo paliktas gulėti visai nakčiai. Paryčiais, visai netikėtai, buvo atrastas pažįstamų žmonių, nugaubentas jau be sąmonės į Vilniaus Raudonojo Kryžiaus ligoninę, kur dar jaunas ir stiprus organizmas atlaikė žaizdas ir peršovimus ir leido jam grįžti į gyvenimą.

Antros okupacijos metais pasitraukė su šeima į Vakarų ir apsigyveno Vokietijoje, anglų zonoje, Blombergo stovykloje.

Čia, kaip ir visiems nelaimingo likimo draugams, teko dirbti įvairius darbus ir išlaikyti šeimą. Karui apimus, emigravo į Kanadą, kur pastoviai įsikūrė Montrealyje. Nors ir pasinėręs į sunkų statybininko darbą, nepamiršo ir savo pareigos Lietuvai — įsijungė į lietuvišką visuomeninį gyvenimą, o vaikus pastatė ant stipraus lietuviško pagrindo, dėka ko jie sukūrė lietuviškas šeimas ir seneliai su anūkais gali susikalbėti gražia lietuviška kalba.

A.a. Pranas Kličius yra daug prisidėjęs prie Montreolio Aušros Vartų parapijos veiklos ir jos darbų, ypač pirmomis parapijos kūrimosi ir mūsų šventovės statybos dienomis. Gal todėl, žmonės įvertindami jo darbštų būdą ir ypatingai lietuviškos pareigos įskiepijimą

savo vaikams, be kurių veiklos šiandien būtų sunku įsivaizduoti lietuvišką gyvenimą Montrealyje, taip labai gausiai lankėsi laidojimo koplyčioje, dalyvavo gedulingose pamaldose, aukėjo šventom Mišiom ir palydėjo velionį į paskutinę kelionę.

Velionis paliko liūdinčius, žmoną Vandą, sūnus Algirdą ir Raimundą, bei dukrą Nijolę su šeimomis ir gimines Lietuvoje.

Liūdime Tavęs, Pranai, išleidę į Neįgrįštamą, tačiau mūsų visų tebelaukiančią Tėvynę.

K. Vadišius

A.A. JUOZAS TOMAS-TOMAŠAUSKAS

Š.m. kovo 8 d., Genevoje, Šveicarijoje, Geneva Cantonal Hospital, mirė buvęs Lietuvos prekybos laivyno kapitonas Juozas Tomas-Tomašauskas, sulaukęs 75 m. amžiaus.

Gimęs Telsių apskr., Žarėnų vlsč., J. Tomašauskas perėjęs tremtinių stovyklas, atsidūrė Amerikoje ir ilgiau gyveno Broklyne, kur priklausė N.Y. ramovėnų skyriui.

Prieš keleta metų išvyko į Genevą, Šveicarijoje, kur gyvena jo sesuo Halina Russu.

Apie jo mirtį pranešė Emma M. Tomas, kurią Juozas vedė Šveicarijoje, 1972 m.

Grįžtant į praeitį

Kas, kur ir kiek netiesos yra parašęs, tai aš nesimu spręsti. Bet pagal "Kapso" logiką, "Laisvoji Lietuva", š.m. Nr. 2, psl. 3, tektų šūktelti: "Ei, Kary!" jei aš tave prenumeruoju ir dar centą kitą paaukoju saldainiukui — dul, dul dūdelė nusipirkti, ir jei esi nepartinis, tai nei apie mane, nei apie mano bendraminčius neprivalai jokios tiesos rašinėti".

Kitados, laikraštyje "Naujienos", buvo gan plačiai ir įvairiai pasisakyta mūsų diplomatų adresu, o ypač buv. min. S. Lozoraitis kiek daugiau pakritikuotas.

Taip pat 1974 m. "Naujienos" daug kritikos pažėrė gen. S. Raštikio ir prof. Vardžio adresu. Taip pat "Karys", kitados, talpino plk. O. Urbono kritikas gen. P. Kubiliūnui bei kontra-kritikas gen. K. Musteikio. Dar laisvoje tėvynėje, o tuo labiau išėivijoje, įvairiais atvejais ir įvairiai buvo pasisakyta tų, 1934 m. įvykių adresu.

Bet niekas ir niekad, panašiais atvejais, nedaro užmetimų laikraščių redaktoriams, nes tai yra laisvos spaudos privilegija. Jei "Kapsas" šiai minčiai netiki — patartume bent truputėlį paverstyti šio kontinento anglišką spaudą, gal tuomet pajėgtų įsitikinti.

Tuo labiau mus stebina "Kapsas" tvirtas pareiškimas, kad nepartinė spauda drįsta talpinti pasisakymus tų žmonių, kurie neprijaučia LAS idėjoms.

Toliau ir vėl "Kapsas" sako, kad tuo metu, atseit 1934 m. birželio mėn., LAS idealistai nesvajoję apie jokių aukštus postus, bei generalų laipsnius. Tat mel-džiame pasisakyti viešai, ko jie troško ir kuo buvo nepatenkinti?

Bet apie porą metų dar prieš 1934 m. įvykius, Lietuvos saugumas turėjo žinių, kad įvairių laipsnių, pavieniai kariai Kauno įguloje, reiškia nepasitenkinimą esama valdžia ir ieško prijaučiančių jų idėjoms įvairiuose kariuomenės daliniuose. Surinktos žinios tuoju pat, buvo perduodamos karinei žinybai. 1933-4 m. Liet. saugumo žinioje jau buvo surinkta didokas kiekis priešvalstybinės literatūros ir rankinių, naujų ginklų, kurie buvo atimti iš sugautų kontrabandininkų vakariniame Lietuvos parubežyje. O vienas kitas konspiratorius, jau buvo prasitaręs savo bendraminčiams, kad eventualiu atveju, parama ateitų iš kitur. Gal būt iš užsienio? Abu virš paminėti atvejai parodo, kad ir mūsų kaimynai buvo labai suinteresuoti mūsų krašto suirute.

Pasaulinė krizė jau vystėsi pilnumoje, o ypač Kanadoje ir USA. Ji negailestingai palietė ir Lietuvą. Vakarinis kaimynas, taikydamas represijas, atsiskakė prekybinės sutarties ir nepirko žemės ūkiu produktų. Negana to, dar ir tranzitu nepraleido Lietuvos gaminių į kitas šalis. Gi jūros keliai Lietuvos prekyboje dar buvo tik užuomazgoje. Lietuvos ūkininko būklė labai pasunkėjo ir jis liko nepatenkintas, o kaltino valdžią.

L. Š. S. Likvid. iš 187 psl.

sios Armijos daliniai. Esamomis aplinkybėmis, nieko kito nebeliko daryti, kaip priimti ultimatumą, kurio įvykdymą pasiėmė krašto apsaugos ministeris gen. Vitkauskas, tuojau davęs tuo reikalu atitinkamus įsakymus bei patvarkymus.

"Liet. Arch." Red.

Klaipėdos krašte, sasininkų-hitlerininkų gaujos, kaskart siautė vis labiau Saugumo organų pranešimai kasdien buvo vis daugiau aliarmuojantys.

Ir tuo laiku, kai buvo be galo reikalingas visų pajėgų suglaudininimas bendrai kovai su ekonomine krize ir nepaklusniais gaivalais Klaipėdos krašte, tai laikinoje Lietuvos sostinėje Kaune, pasireiškė žmonės su savo naujomis "idėjomis".

Tie žmonės jiems patikėtas pareigas panaudojo piktam, net sulaužydami kitados duotą priesaiką.

Tą 1934 m. birželio mėn. ankstyvą rytą, Liet. saugumo tarnautojai matė ir girdėjo, kaip tankelio vairuotojas šaukė: "Atidarykite vartus, nes bus blogai", bet tankelio nosimi kiek pabadęs pol. mokyklos vartus — nušliaužė tolyn.

Mūsų saugumas turėjo betarpį ryšį su prezidentūra ir žinojo, kad Karo pol. sargyba prezidentūroje, iš P. Lukšio gatvės, buvo pasiruošusi kautynėms, o iš Vilniaus gatvės, t.y., prie frontinio įvažiavimo, buvo sustiprinti policijos daliniai. Taip pat buvo žinoma, kad 3-čias art. pulkas buvo pasiruošęs likviduoti tankelius, besišvaistančius apie A. Panemunės tiltą, o Karo Mokykla ir 2-ras p.p. turėjo nuginkluoti mieste esančius karius. Buvo žinoma, kad miestan paskubomis išvesti kariai turėjo tik po keleta šovinių, bet be jokių kulkosvaidžių bei kitų automatinų ginklų.

Tačiau, gen. P. Kubiliūnas buvo Nepriklausomybės kovų dalyvis, žmogus realiai galvojantis ir suprantąs, ką reiškia gatvių kautynės ir kokios gali būti to visko pasekmės. Tat tą birželio mėn. ankstyvą rytą, tarp 8-9 val., gen. P. Kubiliūnas įsakė naujų "idėjų" vadams vesti kareivius atgal, t.y., iš kur jie buvo atvesti, o pats su savo palydovais nuvyko į kalėjimą.

Gal kai kam ir labai nepatiks duriama į akis tiesa, bet spaudos laisvės niekas nepajėgs nustelbti.

P. J. (Florida)

Arėjas Vitkauskas iš 193 p. tojams, kurie kovojo prieš Lietuvos okupantus rusus. Tūkstančiai moterų įvairiausių tautybių, buvo marinuojamos badu ir turėjo dirbti nepakeliamus darbus pušnuogės sniege, koliojamos sužverėjusių prižiūrėtojų ir raudonųjų bosų. Ši knyga turėtų būti išversta į anglų kalbą, išpopuliarinus padaryti ją labiausiai perkama knyga. Taip pat — tai puiki proga didžiaburnėm 'moterų laisvintojoms' — didžiu balsu prabilti už kankinamas seses".

Ačiū Arėjui Vitkauskui už tokius taiklius žodžius, vienu sakiniu išreiškusiam mūsų norus ir mintis.

Atsiųsta paminėti: Arėjas Vitkauskas "Spinduliai ir šešėliai", eilės. Rinkinys buvo išleistas 1926 Kaune, 1975 perspausdintas JAV.

Karinės Žinios iš 195 p.

teginų bombonešių pakaitalui, amerikiečiai papildys Vietnamo kare apdėvėtu B-52-D naujais, kuriuos gamina Boeng bendrovė, su eile pagerinimų. Tam skirta 240.7 milijonų dolerių.

— Po nemalonių patyrimų iš arabų dėl naftos suvaržymų, amerikiečiai planuoja, plačiu mastu, laivus virš 8,000 tonų varyti atominė energija. Tuo bus atsiekta nepriklausomumo kuro išteklių aprūpinime, padidintas greitis, veik neribotas veikimo laikas, nes keisti elementus reikėtų kas 15 metų. Išėmus nafta varomus įrengimus ir sandėliavimą, padidės laivų tūris, kurį bus galima panaudoti ištekliams ir ginklavimui. Laivų tarnybos ilgis veiksmuose, žymiai padidės.

AUKOJO KARIUI:

Balandis, 1975

\$20.00:
Liaukus A., Hamilton, Can.

\$15.00:
Vasiliūnas L., So Australija

\$10.00:
Diminskis Vikt., Chicago, IL

\$6.00:
Grajauskas Br., Hamilton, Can.
Radvenis G.W., Los Angeles, CA
Stapulionis A., Dorchester, MA

\$5.00:
Adomaitis J., Tinley Park, IL
Bulota A., Los Angeles, CA
Langé Victoria, Lakewood, OH
Pragulbickas J., Elizabeth, NJ
Stalioraitis J., Toronto, Can.

\$4.00:
Truškūnas J., Chicago, IL

\$3.00:
Malinauskas A., Chicago, IL
Skopas E., Cicero, IL
Šova A., Crown Point, Ind.

\$2.50:
Mazulaitis J. Hamilton, Can.

\$2.00:
Apanavičius V., Anglija
Grigaravičius St., Chicago, IL
Gritėnas J., Melrose Park, IL
Juotka P., S. Australija
Juškaitis K., Chicago, IL
Parulis Alb., Worcester, MA
Rimkūnas J., Dearborn Hts, MI
Samuolis Z., Chicago, IL

\$1.00:
Kairys A., Toronto, Can.
Norkūnas B., Detroit, MI
Šventoraitis V., Brooklyn, NY

.Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Dail. Jurgis Juodis persikėlė iš
Brooklyno į saulėtą Floridą ir praneša savo naują adresą:

275 So. Tessier Dr.
St. Petersburg Beach
Florida 33706

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.